

POSITIV

- stempling, seksualitet, hiv & aids

Elisabeth Tveito og Estrid Hessellund (red.)
Verbum 2005

Skulle gjerne ha snakka med noen...	6
FORORD	7
Til alle ungdomsledere	7
Fra hivpositive og hivnegative	7
Takk!	8
KAPITTEL 1. BRUKSVEILEDNING	9
Hvordan bruke boka?	9
Oppbygning av hvert kapittel	9
Tips til temasamlinger	9
Fra begynnelse til slutt	10
Bibellesning på en ny måte	12
Utgangpunkt i våre egne liv	12
Bibellesning som involverer den enkelte	12
De fire grunnholdningene	13
Litteratur	16
KAPITTEL 2. STEMLING	17
Hva er stempling?	17
Med hodet fullt av båser	17
En advarsel	18
Samtalespørsmål til intervjuet med Espen	18
”Espen” – ung med hiv ⊕	19
Brevet fra Linda	21
Teologisk perspektiv på stempling	23
Samtalespørsmål	23
Øvelser, aktiviteter og samtale	24
Assosiasjonsøvelse	24
Stille diskusjon	24
Enkelt rollespill	25
Nummerverdi	25
Bibelen og stempling	28
Sakkeus	28
Kvinnen skulle steines	29
KAPITTEL 3. SEKSUALITET OG KJÆRLIGHET	31
Sant og åpent om seksualitet	31
Ungdommenes historier	31

Kritikk og frustrasjon	31
Spørsmål om grensesetting	32
Seksuelle overgrep	32
Urørlighetssonen	33
5 ungdommer om seksualitet og egne grenser ⊕	34
Samtalespørsmål til intervjuet med 5 ungdommer	36
Ungdomsleder om å være lesbisk-kristen ⊕	37
Samtalespørsmål til intervjuet med Silje	39
Kirke for alle	40
Ungdom i Norge	41
Alder og seksuell debut	41
Onani og orgasme	41
Klamydiaepidemi	41
Ungdom og homofili	42
Seksuell erfaring og identitet	42
Jumboplass i kondombruk	43
Aktiviteter, øvelser og samtale	44
Knutemor	44
Stoppleken	44
Stille diskusjon	45
Bryllupsrollespill	45
Bibelen om seksualitet og kjærighet	47
Størst av alt er kjærigheten	47
Budskapet til Maria	48
Kvinnen med fem menn	49
Amnon og Tamar	50
Ungdomssider, spørsmål og svar	52
Litteratur	53
KAPITTEL 4. HIV OG AIDS	54
Hiv på norsk	54
Kunsten å informere	54
Trygghet er forebyggende	54
”Gunnar” – å overleve med hiv ⊕	55
Samtalespørsmål til intervjuet med Gunnar	58
Hiv og aids	59
Hva er hiv?	59
Hva er aids?	59
Hvordan smitter hiv?	59
Hiv smitter aldri	60
Medisiner og behandling	60
Om hivtesten	60
Hivsituasjonen i Norge	62

Antall hivpositive øker	62
”Frykten for at andre vil bli redde meg”	62
Lever ofte isolerte liv	63
Aktiviteter, øvelser og samtale	64
Egne aidssløyfer	64
Reisen	64
Hiv og aids quiz.	65
Fleip eller fakta	69
Bibelen og hiv	70
De ti spedalske	70
Lasarus død	71
Organisasjoner i Norge	73
KAPITTEL 5. GLOBAL HIV & AIDS	75
Når et lem lider...	75
Hele Norges befolkning ti ganger	75
Kondombruk i Norge og Zimbabwe	76
Hvorfor gjøre noe?	76
Det du vil at andre skal gjøre	76
Retten til liv	77
Gemma – fra Filippinene til Norge med hiv	78
Samtalespørsmål	79
Hiv - en utviklingskatastrofe	80
Fattigdom som årsak og virkning	80
Foreldreløse barn er svært utsatt	81
Flere kvinner enn menn	81
Et spørsmål om penger	82
Aktiviteter, øvelser og samtale	83
Vote with your feet	83
Hiv og aids quiz	84
Bibelen og urettferdighet	86
Den barmhjertige samaritan	86
Den syke ved Betesda	87
Organisasjoner og nettsteder	89
Norske organisasjoner	89
Internasjonale organisasjoner	89
Internasjonale kirkelige organisasjoner	89
KAPITTEL 6. LITURGISK MATERIALE	90
Hiv og aids i gudstjenesten	90
1. desember er Verdens aidsdag	90
Ung messe og aktiv deltagelse	90
Lag en aidsdagsgudstjeneste	91
Gudstjenesteverksted	91

En aidsdagsgudstjeneste
Bønner og salmer

93
99

Skulle gjerne ha snakka med noen...

- Lars:

Det er ikke sikkert alle har foreldre, venner eller noen de stoler på som de kan snakke med. Jeg tror det er superviktig å være ærlige når man snakker om sex. Ledere bør gi dem et grunnlag til å ta valg på, mer enn å drive å skremme dem. Voksne mennesker i Norge må se seg litt rundt med åpne øyne. De må ikke tro at man plutselig blir kåt for første gang på bryllupsnatta. I så fall har de hukommelse som gullfisker.

- Silje:

Vi som er kristne ungdommer trenger å snakke om seksualitet uten å være redd for å bli fordømt. Som ungdom er det vanskelig å kun få høre at sex bare hører til innenfor ekteskapets rammer. Mange ungdommer er redde for å bli sett på som veldig syndige dersom de har sex før ekteskapet. Det gjør at seksualitet sjelden er et tema i et kristent ungdomsmiljø.

- Kristina:

Jeg husker at de i menigheten min sa at man var syndig dersom man hadde sex før man gifta seg. Men er man nå egentlig det? Jeg skulle gjerne ha snakka med en prest eller noen som kan Bibelen bedre enn meg og som kunne svare meg skikkelig. Jeg klarer ikke å tro at noe som er så fint, og som er skapt av Gud, skal være syndig.

- Line:

Vi trenger åpenhet og trygge rom. Det er mange som ikke klarer å bruke kondom fordi de er så usikre. Jeg har hørt at norsk ungdom er blant de dårligste i verden til å bruke kondom. Det er utrolig skummelt. Personlig skulle jeg gjerne visst mye mer både om hiv og aids, og om andre seksuelt overførbare sykdommer.

- Silje:

Vi ønsker å snakke om seksualitet og sex uten at det blir flaut. Sex er noe veldig flott og godt som skal være innenfor en trygg ramme. Under dette emnet vil vi gjerne at lederne også tar opp onani og homofili. Kirka skal ikke være fordømmende.

- Robert:

Vi er alle ansvarlige for det vi gjør. Hvorfor skal nordmenn ha andre regler enn andre land? Vi tror ofte vi er mye bedre til alt mulig, men det er vi ikke. Vi trenger informasjon både fordi vi kan få hiv, men også for å få en god og ansvarlig seksuell holding. Da blir tross alt sexen bedre også.

Forord

Den norske kirke erkjenner at kirken er dypt berørt av aids i en verden der den globale hiv/aids epidemien har fått katastrofale dimensjoner.

Kirkemøtet ber Mellomkirkelig råd å utarbeide et informasjons og bibelrelatert samtaleopplegg for ungdom og voksne om etiske holdningsspørsmål knyttet til hiv/aids, seksualitet, stigmatisering og global rettferd.

- Hiv/aids som utfordring til Den norske kirke. Kirkemøtet 2003.

Til alle ungdomsledere

Målet med Positiv er at stempling, seksualitet, hiv og aids blir tema i så mange ungdomsmiljøer i kristen og kirkelige regi som mulig. Håper er at Positiv kan inspirere til åpne samtaler

Positiv er skrevet til deg som er leder for ungdommer i alderen 14 – 18 år. Det kan være du er leder i ungdomsklubb, ten-sing, konfirmantleder, skolelagsleder, speiderleder, ungdomsprest eller en annen type leder. Det kan være du jobber eller er frivillig i en kristen organisasjon eller i et av de mange ulike kirkesamfunnene i Norge. Det kan være du er ung selv eller det kan være at du er godt voksen. Boka passer for alle slags ledere som ønsker å ta opp stempling, seksualitet, hiv og aids sammen med ungdommer.

For å gjøre det lettest mulig å tilpasse Positiv til lokale forhold er boka bygd opp som et verktøyskrin. Du kan plukke det som passer der du er leder. Vi som har skrevet boka har både forslag til leker, konkurranser og aktiviteter du kan bruke. Vi har forslag til hvordan dere kan lese Bibelen ut i fra deres egen virkelighet. Vi har formulert samtale spørsmål som kan gjøre det lettere å snakke om ganske utfordrende temaer. Og vi har samlet informasjon som er nyttig når du skal svare på ungdommenes spørsmål. Det vil kanskje være noe du reagerer på i boka. Det er ikke sikkert du kommer til å være enig i alt som står her. Vi håper du ikke legger den bort av den grunn. Du må plukke ut det som passer for deg og de ungdommene du er leder for.

Boka er blitt til på bakgrunn av Kirkemøtet 2003 i Den Norske kirkes og Ungdommens kirkemøte i 2004. Begge kirkemøtene vedtok at hiv, aids, seksualitet, stempling og global rettferd bør være sentrale temaer i alle kristne ungdomsmiljøer.

Fra hivpositive og hivnegative

Vi som har utarbeidet Positiv representerer en bredt sammensatt gruppe med mange ulike erfaringer. +Vi er hivpositive og hivnegative. Kvinner og menn. Unge og eldre. Prester og lekfolk. Homofile og heterofile. Troende og tvilende. Svarte og hvite.

Det å jobbe med Positiv har vært en stor glede og utfordring for oss. Ofte har møtene våre vært preget av stort personlig engasjement. På grunn av at vi har delt av oss selv og våre

erfaringer har vi valgt å ha en tydelig stemme i denne boka. Når du leser om ”vi” i denne boka er det først og fremst oss i arbeidsgruppa det refereres til.

Arbeidsgruppen har bestått av:

Kirkens Nødhjelp, Inger Torun Sjøtrø

KFUK-KFUM Global, Signe Kvamen

Frelsesarmeen, Petra Kjellen

Aksept, en person som lever med hiv

Norges kristne Råd, Jan Bjarne Sødahl

Changemaker, Lene Hopland Bergset

Kirkerådet, Øyvind Holterdahl

Kirkens U-landsinformasjon, Estrid Hessellund

Pluss-Landsforeningen mot aids, Matthew Adabuga og Elisabeth Tveito

Arbeidsgruppas medlemmer har bidratt med materiale til boken som har blitt bearbeidet av vår redaktør Elisabeth Tveito som er prest, og Estrid Hessellund som er daglig leder i Kirkens U-landsinformasjon har ledet arbeidsgruppas arbeid.

Takk!

Etter at vi var ferdig med første utkast til Positiv sendte vi manuset ut på høring. Vi vil gjerne takke for de konstruktive og spennende innspillene vi fikk fra:

Astrid Fylling fra Bjørgvin Bispedømme, Agnar Aasland fra Det Norske Misjonsselskap, Billy Taranger fra Baptistenes teologiske seminar, Sindre Eide fra IKO?, Steinar Eraker fra Aksept, senter for alle berørt av hiv, Tore Laugerud fra ?, en person som lever med hiv fra Pluss-LMA, Åse Røthing fra Senter for kvinne og kjønnsforskning, Hege Andersen fra Changemaker, Bjørg Sandkjær fra UNAIDS/UNECA og Jannice Ekenes Asp fra Verbum forlag.

Oslo våren 2005

Elisabeth Tveito & Estrid Hessellund

Kapittel 1. Bruksveiledning

Hvordan bruke boka?

Oppbygning av hvert kapittel

Innledning

Kapitelene i boka er bygd opp ganske likt. Hvert kapittel begynner med ett par sider om temaet som tas opp. På disse sidene nevner vi noen av hovedutfordringene du som leder står overfor. Vi gir deg noen tips og gjør deg oppmerksom på noen av de fallgruvene du helst ikke bør gå i.

Intervju

Etter innledningen kan du lese et eller to intervjuer med både personer som er smittet med hiv og med noen ungdommer. Alle intervjuene er med konkrete personer. Vi har ikke diktet opp intervjuene. Noen av de vi har intervjuet ønsket å være anonyme. I forbindelse med hvert intervju har vi utarbeidet en del samtale spørsmål.

Fakta

I etterkant av intervjuene er det noen faktasider. Disse sidene er viktige å lese for at du skal føle deg forberedt til å svare på spørsmål fra ungdommene. Kildene til hvor vi har hentet informasjonen er selvsagt oppgitt. Vi oppfordrer deg til å lese mer enn det vi har hatt anledning til å skrive her.

Leker/aktiviteter

Hvert kapittel inneholder en god del leker og aktiviteter. Alt som foreslås har vi prøvd ut på forhånd. Det er imidlertid vanskelig å forklare alle leker like godt. Vi anbefaler at du leser gjennom instruksjonene godt på forhånd. En lek faller fort til jorden dersom lederen er usikker på reglene. Vi har vært bevisst på å velge leker som skaper felleskap. Alle kan være med på de foreslåtte lekene. Etter lekene har vi formulert samtale spørsmål som gir deg mulighet til å sette lekens tema i perspektiv.

Bibellesning

Alle kapitlene avslutter med minst to bibeltekster som vi har valgt ut i fra kapittelets tema. Den formen for bibellesning vi legger opp til er veldig aktiv i forhold til å begynne med ungdommenes egne erfaringer. Metoden kalles kontekstuell bibellesning og er hentet fra Sør-Afrika og Latin-Amerika. Denne måten å lese Bibelen på har vist seg å være veldig engasjerende for ungdom og voksne. Fordi den er litt ny i en norsk sammenheng har vi skrevet litt mer utdypende om den i dette innledningskapittelet.

Tips til temasamlinger

Lek

Kapitlenes oppbygning er ikke en mal for rekkefølgen på en samling med ungdommer. Det er ikke lurt å begynne med en lang faktabit. Mange vil falle av lasset før du er ferdig med innledningen.

Vi vil anbefale at du begynner med en eller flere leker eller aktiviteter. Du bør egentlig ikke si så mye om temaet før lekene. Dersom du sier for mye før dere leker står du i fare for å røpe lekens poeng eller fasit. Og da blir det veldig mye mindre spennende å leke. De fleste lekene krever at dere setter av tid til å snakke om lekene og hva leken betydde etterpå.

Intervju

Etter at dere har lekt kan det passe fint med et intervju. Du kan for eksempel kopiere opp intervjuene til alle. En ide er at du leser spørsmålene også kan ungdommene lese ett svar hver. Etter at dere har lest intervjuene kan du bruke samtalspørsmålene til å innlede en samtale. Du fletter inn det du kan av fakta og svarer så godt du kan på spørsmål fra deltagerne.

Bibellesning

Bibellesning slik vi legger den opp her trekker inn ungdommenes erfaringer. Det å avslutte med bibellesning gir ungdommene mulighet til å fortelle om seg selv. Det er ikke sikkert at de ville fortalt så mye på begynnelsen av samlingen. Men mot slutten er de mye mer varme i trøya. Det å avslutte med en bibellesning kan også bidra til at de ser at Bibelen har aktualitet selv på temaer den ikke behandler direkte.

Fra begynnelse til slutt

Kapittel 1 er det kapittelet du holder på med nå. Du får snart en mer utførlig innføring i kontekstuell bibellesning som vi legger opp til i denne boka.

Kapittel 2 tar opp stempling. Vi har valgt å bruke ordet stempling i stedet for stigmatisering fordi vi tror ungdom lettere skjønner hva det vil si å være ”stempla” enn å være stigmatisert. Årsaken til at bokas første kapittel er stempling handler om at dette er noe alle kjenner til. Både unge og voksne kan kjenne igjen hva det vil si å være stempla. Vi tror gjenkjennelse er viktig for å leve seg inn i hvordan det er å leve med hiv og aids både i Norge og globalt. Kapittelet inneholder intervjuet med ”Espen” som er ganske ung og som ble smittet med hiv for ikke så lenge siden. Lekene og aktivitetene du finner i dette kapittelet kan du gjerne bruke på de andre temaene også. Kapittelet gir mulighet til å lese fortellingene om Sakkeus og om kvinnen som skulle steines på en litt ny måte.

Kapittel 3 tar opp seksualitet og kjærlighet. Vi har tenkt at dette også er et kapittel som alle kjenner seg igjen i og at alle har et forhold til dette temaet. Kapittelet inneholder både et gruppeintervju med fem heterofile ungdommer og et enkeltintervju med en lesbisk ungdomsleder. Vi legger opp til aktiviteter som skaper god stemning og samtaler som er mest mulig åpne for ungdommenes egne erfaringer, tanker og følelser. Vi foreslår en god del bibeltekster i dette kapittelet. Vi tror for eksempel at teksten om Maria som får beskjed om at hun skal bli mor kan være fin å bruke sammen med unge tenåringer.

Kapittel 4 tar opp hiv og aids. Vi har tatt med en god del lettfattelig faktainformasjon og en del om hvordan det er å leve med hiv i Norge. Dette kapittelet henger nøye sammen med neste kapittel som omhandler hiv globalt. Intervjuet med ”Gunnar” gir et møte med

en av dem som har levd lengst med hiv i Norge. Vi har lagt opp til en del konkurranser som er en morsom måte å lære på. Bibeltekstene vi har foreslått er tekstene om de ti spedalske og Lasarus.

Kapittel 5 tar opp hiv i en global sammenheng. Det er mange som føler at hiv er noe langt borte. Derfor har vi har brukt litt plass på å argumentere for hvorfor en skal bry seg. Intervjuet med Gemma fra Filippinene som bor i Norge setter hiv globalt i perspektiv. Aktivitetene åpner for å forstå omfanget av epidemien. Bibeltekstene vi har plukket ut handler om den barmhjertige samaritan og den syke ved Betesda.

Kapittel 6 inneholder materiale som du kan bruke for å lage andakter og gudstjenester i samarbeid med ungdommene. Vi oppfordrer dere til å markere Verdens aidsddag som markeres hvert år 1. desember. Vi har et forslag til hvordan dere kan arrangere Ung messe med hiv og aids som tema i deres menighet eller ungdomsmiljø.

Bibellesning på en ny måte

Vi hører fortsatt historier om folk som opplever at kirken har makt som brukes på en negativ måte. Bibelen har vært *mis*brukt til å holde mennesker nede. Vi må ta i bruk Bibelens frigjørende evangelium og bruke vårt eget språk til å snakke sant om livet og til å skape et inkluderende fellesskap.

Ungdommens kirkemøte vil understreke at alle mennesker har behov for å leve i Guds nåde, og at det er uakseptabelt å dømme andre. - Ungdommens kirkemøte 2004

Utgangspunkt i våre egne liv

Bibelen er alle kristnes hellige bok. Den betyr mye både for kristne som enkeltpersoner og den er viktig for å forstå vårt eget samfunn. Samtidig er det stadig færre som leser i Bibelen i Norge. Det trenger ikke å bety at Bibelen er uinteressant. Det kan bety at mange opplever Bibelen som utilgjengelig. Mange i Norge tror at de som har studert Bibelen sitter på en slags fasit til hva de ulike tekstene betyr, og at deres egne lesninger ikke har så stor verdi. Vi tror at teologisk kunnskap er viktig for å studere Bibelen, men vi også tror at våre hverdags erfaringer er helt sentrale for å oppfatte hva som er budskapet i de bibelske tekstene.

Det er kristne i Latin-Amerika og Sør-Afrika som har fått våre øyne opp for hvor viktig vanlige folks erfaringer er når det gjelder å lese Bibelen. Vi har latt oss inspirere av dem i denne boka. Hovedprinsippet i kontekstuell bibellesning er å aktivt knytte Bibel og hverdag sammen, med en overbevisning om at det er en sammenheng mellom det Bibelen forteller om, og det folk erfarer i dag.

Den metoden du får presentert her er hentet fra et senter i Sør-Afrika, som heter ”The Institute for the Study of the Bible” (ISB). Der arrangerer de bibelgrupper for blant annet mennesker som lever med hiv og aids. De leser bibeltekster ut i fra hivpositive erfaringer. Erfaringen deres er at bibeltekstene gir mer og ny mening. Vi tror at deres metode kan hjelpe oss til å gjøre bibeltekstene relevante i forhold til seksualitet, hiv og aids og stemping.

Det er viktig å nevne at denne metoden ikke er den eneste riktige. Den er et supplement til de andre og kjente måter å lese Bibelen på, men den gir en helt genuin mulighet til å skape nærhet til bibeltekstene. Vi som har prøvd kontekstuell bibellesning har gode erfaringer med å engasjere ungdom ved hjelp av denne metoden. Det kan være at denne måten å lese Bibelen på kan gjøre ungdom mer interessert i Bibelen. Vi synes det er verdt å prøve!

Bibellesning som involverer den enkelte

Bibelen er ofte som en bok det blir lest fra, men som vi selv sjelden leser i. Vi anbefaler at alle har hver sin Bibel når der skal lese fra Bibelen. Vi fraråder oppkopierte ark. Kopierte ark gjør at deltagerne mister noe av opplevelsen av at det er Bibelen de leser. Det fungerer bra å la deltagerne sitte i sirkel uten bord foran seg. Du kan spørre eller peke

ut den som skal begynne å lese. Gjør oppmerksom på at de som ikke liker å lese høyt, kan si pass. Deltagerne leser en setning hver. Det å lese et helt vers hver gjør ofte at ikke alle får lest. Teksten leses som en bibelstafett der man gir ordet videre til den som sitter ved siden av. Denne måten å strukturere bibellesningen på gjør at alle tar del i lesningen. Alle må følge med.

Som leder er du mer en tilrettelegger enn en lærer i kontekstuell bibellesning. Deltagerne skal *ikke* belæres om hva en tekst betyr. De skal komme fram til hva teksten betyr for dem ut ifra deres egen virkelighet. Ofte er det noen som tror de vet mer enn andre. Eller noen har ikke tro på at deres egne lesninger er betydningsfulle. For eksempel: ”Du som er prest, kan ikke du fortelle oss hva denne teksten betyr!” Det er viktig at du påpeker at alle deltagerens erfaringer er viktige for å forstå teksten. Samtidig er det viktig å nevne at du for all del må bruke det du kan om bibeltekstene. Dersom du for eksempel vet hva det vil si å være en samaritaner på Jesu tid kan det åpne for at de andre forstår mer av bibelteksten.

Kontekstuell bibellesning er ikke en metode du skal følge slavisk. Egentlig er det mer snakk om en holdning til det å lese Bibelen. Etter hvert som du blir kjent og trygg med denne formen for bibellesning kan du frigjøre deg fra våre spørsmål. Holdningen som innen kontekstuell bibellesning kan formuleres som fire grunnholdninger:

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer
2. Les teksten sammen med hverandre i fellesskap
3. Les teksten grundig og detaljert
4. Les teksten med tanke på å skape forandring i hverdagen

De fire grunnholdningene

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

Fremgangsmåten vi bruker her er generell og kan benyttes i forhold til alle slags temaer som opptar dere. Her bli metoden eksemplifisert ved de fire hovedtemaer boken handler om. Hvert kapittel inneholder en bibellesningsbolk med et forslag til hvordan du kan ta opp kapittelets tema i tilknytning til bibellesning. Stempling i kapittel 2 handler blant annet om å føle seg utenfor og være annerledes. Vi foreslår at du begynner samtalen med spørsmålet ”Kan dere fortelle om en gang dere følte dere utenfor?” før dere leser bibelteksten. På denne måten får dere i fellesskap henter fram deres egne erfaringer, som kan hjelpe dere til å oppfatte budskapet i bibelteksten. Når det gjelder hiv og aids som tema er det mange som ikke vet hvordan det er å leve med hiv. Selv om de fleste av dere ikke har hiv selv, tror vi at dere har erfaringer dere kan bruke. Dere kan i tillegg til deres egne erfaringer bruke intervjuene av hivpositive i sammenheng med bibellesningen.

2. Les teksten sammen i fellesskap

Etter at dere har snakket om erfaringene deres i forhold til et tema, leser dere bibelteksten. Det er et poeng at dere leser den høyt sammen. Det er deres felles lesning som kan bidra til at dere sammen forstår teksten.

Alle tekstene i Bibelen kan benyttes innen kontekstuell bibellesning. Dere kan selvsagt bruke andre bibeltekster enn de vi legger opp til.

Det sier nesten seg selv at vi ikke har funnet tekster som dekker nøyaktig de temaene vi tar opp i denne boka. Vi har valgt tekster som kommer så nær opp til temaene som mulig. Av og til må dere ta tak i ett aspekt ved tematikken eller tenke på tematikken i overført betydning. Hiv fantes ikke på Bibelens tid. Men det å bli stemplet, det å bli utstøtt, det å spørre hvem sin skyld det er at noen er syke, var kjent.

3. Les teksten grundig og detaljert

Etter å ha lest teksten sammen kan du stille generelle spørsmål som får dere til å gå inn i teksten. En av deltagerne får i oppgave å skrive stikkord på flippover ark. På denne måten blir alt som nevnes hørt og tatt alvorlig.

- Hva handler denne teksten om?
- Hvilke tema tar teksten opp?
- Hva er det som slår deg ved denne teksten?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hvem møter vi i fortellingen?
- Hva får vi vite om den enkelte i denne teksten?

Bruk tid på spørsmålene og la det som nevnes av noen gjerne vekke nye oppdagelser i andre. Du kan gjerne be en person utdype det hun eller han har sagt. Men du skal *ikke* si at det er feil. Hver av oss ser med de brillene livet og våre erfaringer har gitt oss.

Av og til kan det være lurt å la deltakerne diskutere noen av spørsmålene to og to i noen minutter før de bringer svarene inn i hele gruppa. Alt skrives opp på en flippover og de ferdigskrevne arkene henges på en vegg.

Det kan også være fruktbart å se på forholdene mellom personene i teksten, og da gjerne ut ifra perspektivene 'sosialt', 'politisk', 'religiøst' og 'økonomisk'.

- Hvordan er forholdet mellom de enkelte?
- Hvordan ser de på hverandre?
- Er det likeverdige forhold?

Når dere har gjort dere opp et bilde av persongalleriet, kan dere forsøke å forestille dere hvordan personen i teksten ser på livet og på Gud. Dersom det er en evangelietekst kan dere også se på hva slags bilde Jesus formidler av Gud i den aktuelle teksten.

- Hva slags bilde av Gud har den enkelte?
- Hva er det som bringer håp og lys i teksten?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet.

- Hvem er det hos oss som har tilsvarende eller liknende erfaringer som personene i teksten?

- Hvordan møter vi hverandre i slike situasjoner?
- Hvordan burde vi møte hverandre?

Mens dere snakker om forholdene i dag, kan dere plutselig få behov for å gå tilbake til teksten igjen og se hva den sa. Slik kan det bli en dialog mellom teksten og vår egen virkelighet. Dere kan bli klar over noe i deres egen erfaring som plutselig får dere til å se noe nytt i teksten og noe nytt i dere selv.

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Bibellesningen er ikke avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpsdimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan vi gjøre for å hindre urettferdighet i dag?
- Hvordan kan vi gjøre livet bedre for de som opplever urettferdighet?

Av og til er en av de viktigste forandringene det som skjer ved at teamet faktisk blir tatt opp og samtalt om. Andre ganger ser dere ikke helt hva dere kan gjøre. Men ofte finnes det små skritt som dere kan ta for å gjøre livet litt bedre for noen. Dere kan gjøre noe for å skape åpenhet om noe som det har vært vanskelig å snakke om, motarbeide negative holdinger i miljøet, starte et prosjekt eller begynne å ta kontakt med folk som dere vet sliter.

Litteratur

Nordstokke, Kjell

Ordet har tatt bolig. Om folkelig bibellesning, Verbum 1994.

Nytt Norsk Kirkeblad

Teologi i møte med hiv/aids (temanummer) 5/2004 32årg., Det praktisk teologiske seminar 2004.

Luthersk Kirketidende, nr. 19 2004

Hiv og aids relatert stigma. Et rammeverk for teologisk refleksjon.

Uttalelse fra en internasjonal og økumenisk workshop for fagteologer i regi av UNAIDS, Namibia 2003.

Stålsett, Sturla Johan

"Den utstøtte Jesus." I Jesus - år 2000 etter Kristus, H. Moxnes (red). Oslo: Universitetsforlaget 2000 s.194-221.

Sødal, Jan Bjarne

Tause tungers tale: om myndiggjørende bibellesning og teologen som tilrettelegger med utgangspunkt i en sørafrikansk kontekst Hovedoppgave i kristendomskunnskap - Universitetet i Oslo, 2000.

Tveito, Elisabeth

Ti spedalske, seks hivpositive og en teolog : en frigjøringssteologisk refleksjon over hivpositives situasjon i Norge, med utgangspunkt i samtaler med seks hivpositive om Lukas 17:11-19 Hovedoppgave kristendomskunnskap - Det teologiske fakultet, Oslo, 2001 Se artikkel: www.nksf.no/filarkiv/3696/artikkel.pdf.

Tvedt, Irene

Hiv/aids som utfordring til Den norske kirke
Leserinlegg i Luthersk kirketidende nr. 21/2004.

West, Gerald O.

Biblical Hermeneutics of Liberation. Modes of Reading the Bible in the Context of the South African Context. Orbis Books 1995.

West, Gerald O.

The Academy of the Poor. Towards a Dialogical Reading of the Bible Sheffield Academic Press 1999.

Kapittel 2. Stempling

Hiv- og aidsepidemien har avslørt svakheter i kirkefelleskapet og i vår teologi. Den utfordrer vår selvforståelse og vår samlivs- og seksualetikk. Ungdommens kirkemøte ønsker at vår kirke skal snakke om tro på en måte som i større grad gir rom for hele mennesket. Vi vil ha en teologi som tillater oss å komme til kirka med hele vårt liv; en teologi som også favner stigmatiserte grupper; en teologi som adresserer global urett. Hiv- og aidsepidemien tydeliggjør at det råder stor økonomisk urettferdighet i verden. Vi kan ikke godta at økonomi settes foran menneskeverd. Medisiner og kondomer må bli tilgjengelig for alle.

- Ungdommens kirkemøte 2004

Hva er stempling?

Med hodet fullt av båser

Det å bli stemplet er å bli satt i en bås som ofte eller alltid blir assosiert med noe negativt eller uønsket. Stempling bidrar til å begrense en persons mulighet til å bli sett som et helt og fullverdig menneske med mange ulike sider og egenskaper. En person som blir stemplet, oppfattes som annerledes i en uønsket retning. Stemplingen er med på å sette en person eller en gruppe utenfor et felleskap. Et mer formelt ord for stempling er stigmatisering.

Grunnlaget for stempling er at vi alle har en tendens til å sortere verden i båser. Det kan hjelpe å se for seg hodene våre som enorme fjøs fulle av båser. Alt vi ser, hører, lukter, smaker og føler plasserer vi umiddelbart i ulike båser. Disse båsene henger sammen på ulike måter. Båsen ”sommer” er en positiv bås som ofte henger sammen med ”ferie” og ”bading.” Men derimot båsen ”tran” blir ofte forbundet med ”vondt” og ”ekkelig”. Vi plasserer ikke bare tingene rundt oss i båser. Vi gjør det også med menneskene vi møter. Noen mennesker er mer utsatt for å bli satt i en negativ bås. Det er det som kalles stempling.

To av de som har vært med på å utarbeide denne boka har fortalt oss andre hvordan det er å gå fra å være ”en helt vanlig person” til å bli ”han hivpositive”. Det å leve med hiv er forskjellig for ulike mennesker. Ikke minst er det stor forskjell på om en lever med hiv i et rikt eller i et fattig land. De rike landene har råd til medisiner til sine hivpositive, mens det er veldig få hivpositive som får god medisinsk behandling i fattige land. Men stempling ser ut til å følge hivpositive overalt i verden.

For at hiv ikke skal bli noe fjernt starter vi boka med aktiviteter som gjør at man kan føle seg berørt av hiv. Stoffet i dette kapitlet legger opp til at en lærer mest om stemping ved å kjenne seg selv igjen i opplevelsen av å være stemplet.

En advarsel

Så en liten advarsel. Du må være varsom når du tar opp stemping. Ungdom er sårbare når det gjelder å føle seg stemplet som utenfor eller upopulær. Ungdomstiden er ganske røff når det gjelder følelsene av popularitet og upopularitet. De ungdommene som opplever at de faller utenfor, kan ha det svært vanskelig. Det er viktig at du ikke er med på å forsterke stemplingen som allerede er i en ungdomsklubb eller i et ungdomsmiljø. Det betyr at du må tenke nøye gjennom hvilke av aktivitetene nedenfor du vil benytte, og hvordan du vil fordele de ulike rollene i lekene. Noe av det viktigste er at du tidlig etablerer en trygg ramme, og at du setter av god tid til samtale.

Vi vil gjerne at du skal møte "Espen" fra Norge og Linda fra Mosambik. De er som ungdommer flest, men de lever med stemping og frykten for å bli stemplet. De er på samme alder som mange ungdomsledere i menigheter og klubber. Samtalespørsmålene nedenfor er beregnet for en samtale i tilknytning til intervjuet med Espen.

Samtalespørsmål til intervjuet med Espen

- Hva tenker dere på etter at vi har lest intervjuet med Espen?
- Hvordan synes dere det høres ut å være hivpositiv?
- Hvorfor tror dere Espen er så nøye på hvem han forteller det til at han har hiv?
- Hva ville dere gjort dersom dere ble hivpositive? Ville dere fortalt det til noen? Hvem ville dere fortalt det til?
- Espen omtaler hiv som en bremse i følelseslivet. Hvorfor tror dere at han opplever det slik?
- Hvorfor tror dere det er vanskelig for Espen å innlede et kjæresteforhold?
- Espen mener folk trenger mer fakta for ikke å trekke seg unna folk som er hivpositive. Tror dere informasjon vil hindre at folk tar avstand til hivpositive? Hva ville det i så fall være viktig å informere om?

”Espen” – ung med hiv

”Espen” er 24 år. Sommeren for to år siden fikk han beskjed om at han er smittet med hiv. Den første tiden med hiv var preget av fornektelse og sjokk.

Jeg gikk ganske lenge i psykologisk behandling, men etter hvert klarte jeg å ta tak i livet mitt. Da jeg fikk hiv, var jeg vel det som kalles en partydoper. Rusen hadde etter hvert tatt mer og mer av livet mitt. Etter at jeg fikk diagnosen, var det viktig for meg å få en trygg ramme rundt livet mitt.

Hvem fortalte du det til etter at du fikk hiv-diagnosen?

I begynnelsen fortalte jeg det ikke til noen. De eneste som visste noe, var helse- og sosialarbeiderne. Det gikk nesten ett år før jeg fortalte det til noen få utvalgte venner og ett par stykker i familien. Sånn er det fortsatt. Jeg er veldig nøye med hvem jeg forteller det til.

Hva er det beste med å ha hiv?

Det beste hivene har ført til, er at jeg har sluttet med dop, at jeg har en ordnet økonomi og at jeg har et godt sted å bo.

Hva er det vanskeligste med å ha hiv?

Det verste er at jeg merker at helsa går nedover. Jeg har fått en god del fysiske symptomer som er veldig plagsomme. Om natta svetter jeg så mye, at alt sengetøyet er søkkvått. Ofte har jeg en grusom diaré som kommer så fort at jeg ikke rekker frem til doen.

Kan de fysiske symptomene være bivirkninger av medisinene?

Nei, jeg går ikke på medisiner ennå. Symptomene kommer av selve hiv-viruset.

Har du hatt kjæreste etter at du fikk hiv?

Nei, jeg har ikke gått dypt inn i noe forhold etter at jeg fikk hiv. Hiv er en bremse for følelseslivet. Viruset begrenser meg fra å ta initiativ. Jeg er veldig redd for å bli avvist eller skuffa. Hvis jeg skulle hatt en kjæreste nå, ville jeg sett etter litt andre ting enn da jeg ikke hadde hiv.

Hvordan er ditt forhold til din egen seksualitet?

Stort sett alt er vanskelig i forhold til seksualitet. Jeg har ikke vært seksuelt aktiv siden jeg fikk diagnosen. En mulig kjæreste i fremtiden må eventuelt være veldig tålmodig, hvis jeg skal ta opp de følelsene igjen.

Hvorfor har du valgt å holde det hemmelig at du lever med hiv?

Jeg synes det er vanskelig å fortelle folk at jeg har hiv uten å komme med en faktabit først. Folk trenger fakta for å ikke reagere med frykt. Uten kunnskap og fakta vil de fleste si dumme ting eller trekke seg unna. Det hadde vært mye lettere

for meg å være mer åpen om at jeg er hivpositiv hvis folk hadde hatt mer grunnleggende informasjon om hva hiv er og hvordan det smitter.

Hvordan reagerte de vennene du har fortalt det til?

De som visste mye om hiv fra før tok det helt greit, men han som ikke visste så mye måtte bruke lang tid før han kunne akseptere det.

Hvorfor tror du at hiv er så utbredt i Afrika og Øst-Europa men ikke i Norge?

Jeg tror det går på informasjon, tilgang til behandling, fattigdom og at spesielt kvinner ikke har valgfrihet i forhold til sin egen seksualitet.

Hvordan opplever du å lese om hvor mange som er smittet med hiv andre steder?

Jeg forholder meg ikke så mye til tall, men det er veldig vondt å høre om all urettferdigheten. Hvis de hadde hatt like gode behandlingsmuligheter, ville de hatt like gode muligheter til å overleve hiv som oss.

Har du truffet mennesker som lever med hiv fra andre land?

Ja, ganske mange. Asylsøkere og sånn.

Hvordan er det å treffe dem?

Det er både godt og vondt å treffe dem. Noen blir oppriktig sinte på grunn av at vi får behandling og oppfølging, mens de risikerer å bli kasta ut av landet. Sinne deres har satt spor i meg. De har sett mange av sine nærmeste dø av aids. Det er ganske høyt i hue at vi skal få medisiner, mens folk andre steder i verden dør fordi de ikke får medisiner. Jeg kan ikke forstå at det skal være så urettferdig...

Hva er din oppfordring til norske ungdommer?

Skaff dere kunnskap! Både for å beskytte dere selv og de dere er glad i. Med kunnskap trenger dere ikke møte folk med hiv med frykt og fordommer.

Brevet fra Linda

På neste side kan du lese et brev fra ei jente som heter Linda. Du kan dele ut brevet til hele gruppen. Du kan be deltagerne om å lese det stille for seg selv, før du eller en annen leser det opp høyt. Deretter kan de få 10 minutter på å skrive et brev tilbake til Linda.

- Hva vil dere spørre henne om?
- Hva vil dere si til henne?
- Hvordan vil dere trøste henne?

Etter at dere har lest brevet og skrevet svar, kan du innlede til samtale med utgangspunkt i spørsmålene nedenfor.

Spørsmål til samtale

- Hva ville dere skrevet/skrev dere til Linda i svarbrevene deres?
- Hvorfor tror dere det var vanskelig for Linda å fortelle at hun er hivpositiv?
- Hva tenker dere om han som smittet Linda?
- Hvordan tror dere det blir for datteren til Linda å vokse opp?
- Hvordan ville dere reagert dersom en av dere venner fortalte at han eller hun er hivpositiv?
- Hvorfor tror mange som lever med hiv blir stemplet?
- Hvorfor tar noen avstand fra hivpositive selv om hiv ikke smitter ved sosial kontakt?

Kjære Lene!

⊖

Takk for sist. Det var noe jeg ikke fortalte deg forrige gang du besøkte meg. Jeg har hiv. Det er 4 år siden jeg fikk diagnosen. Jeg takker Gud for hver dag jeg får leve.

Jeg beklager at jeg forteller deg dette på denne måten. Jeg ville fortelle deg det da du besøkte meg her i Mosambik. Vet ikke helt hvorfor jeg ikke gjorde det. Jeg vet jo at du ville vært like glad i meg uansett. Jeg var redd for at ting skulle bli annerledes. Redd for at du ikke skulle tørre å sove ved siden av meg. Redd for at klemmene skulle bli kortere, og etterfulgt av frykt for at du skulle være smittet. Redd for at du ikke skulle se *meg* lenger, men se hiv hver gang du så meg. Jeg vil ikke ha sympati. Jeg vil at vi skal være det samme for hverandre som vi alltid har vært. Jeg vil vite at du er her for *meg*, på grunn av *meg* og ikke fordi jeg er syk. Derfor klarte jeg ikke å si noe. Men nå måtte jeg fortelle deg det.

Jeg ble smittet av en politimann som visste jeg var jomfru. Han visste at han selv var hivpositiv. Han trodde på den gamle myten som sier at man blir frisk dersom man knuller en jomfru. Jeg blir fortsatt sinna. Hvordan kan noen være så dumme? Jeg anmeldte voldtekten til politiet, men bevisene "forsvant". De ble bare borte fordi dette var en mektig politimann. Livet er så forbanna urettferdig.

Familien min har vært en god støtte gjennom selve saken rundt voldtekten, men det er ingen her som vet at jeg er hivpositiv. Jeg oppdaget at jeg er hivpositiv fordi jeg ble gravid. De på helsestasjonen tok en hivtest av meg. Tenk det. At noe så vakkert kan komme ut av noe så grusomt. Min datter er mitt livs største glede, som er kommet ut av mitt livs største sorg.

Hold det for deg selv og vær så snill og fortsett å være glad i *meg*. Takk...
Jeg er veldig glad i deg!

Guds fred, Linda

Teologisk perspektiv på stempling

Nedenfor kan du lese en teologisk refleksjon rundt stempling, eller stigmatisering som er et mer formelt begrep for stempling. Det er ikke meningen at du skal formidle denne teologiske refleksjonen direkte videre til ungdom. Språket i uttalelsen er ikke beregnet for tenåringer, men den kan gi et faglig innspill til deg som leder. Du kan jo for eksempel benytte noen av perspektivene som bakgrunn for en samtale om stempling eller stigmatisering. Samtalespørsmålene kan for eksempel brukes på en ledersamling.

Uttalelsen er skrevet av teologer, kirkeledere og hivpositive fra hele verden under en konferanse i Namibia i desember 2003. Teksten kan være et godt verktøy for å tenke gjennom vår egen teologiske båtstenkning i møte med hiv og hivpositive.

Stigmatisering av et menneske er synd mot Gud som har skapt alle mennesker i sitt bilde. Å stigmatisere noen innebærer å forkaste den andres gudbilledlighet og å nekte ham eller henne livet i hele dets fylde. Dette er ikke bare en synd mot ens neste, men også mot Gud.

Stigmatiseringen av mennesker som lever med hiv og aids, har også vokst fram av den feilaktige forbindelsen mellom seksualitet og synd som ofte har vært gjort innenfor kristen tenkning. Den innebærer bl.a. den vanlige antakelsen at hiv alltid smitter som resultat av ”syndige” seksuelle forhold, og dessuten en tendens til å anse seksuell synd som den alvorligste av alle synder. Da er det lett å la sex bære syndighetens stempel og stigma. Som en følge av dette blir mennesker som lever med hiv og aids, utsatt for en enda mer dyptgripende stigmatisering, som skiller dem ut fra de såkalte ”mindre” syndige.

Stigmatisering av andre er en mye større synd enn de fleste såkalte ”ugjerninger” som ofte får skylden for hiv-smitte. De syndige holdningene som Jesus tross alt oftest utpekte som uforenlige med Guds rike, var stolthet, det å stenge andre ute, selvtretferdighet, hykleri og maktmisbruk – alle sammen ingredienser i den dødelige cocktailen som frembringer stigma.

Vi tror at våre bibelske skrifter oppmuntrer oss til å gå fra korsfestelsens stigmatisering og ekskludering til oppstandelse, håp og forløsning. Kirken må forbli en håpets kirke, selv i en verden med hiv og aids.

- Kilde: Hiv and aids related stigma. A Framework for Theological Reflection, Namibia 2003

Samtalespørsmål

- Hvordan kan stempling være å synde mot Gud?
- Hvordan tror dere kirken har en tendens til å stemple seksuell synd som den alvorligste av alle synder?
- Hvordan kan kirken bidra til at sex ikke bærer syndighetens stempel?
- Hvordan kan kirken bli en håpets kirke for mennesker med hiv og aids?

Øvelser, aktiviteter og samtale

Assosiasjonsøvelse

Få alle i gruppen til å skrive ned på et ark det de tenker på eller assosierer (forklar hva som menes med assosiasjon) med disse ordene:

bergenser
muslim
blondine
narkoman
politiker
Britney Spears
homofil
afrikaner
innvandrere
hivpositiv

Ta et ord om gangen og spør folk i gruppen hva de assosierer og hvorfor vedkommende akkurat knyttet disse assosiasjonene til dette ordet.

Samtalespørsmål

- Hva er det som gjør at vi tenker/assosierer som vi gjør?
- Hvor kommer assosiasjonene våre fra?
- Hva er det å stemple?
- Hvordan tror dere det er å være stemplet?
- Hva kan stempling føre til?
- Hvordan kan vi unngå å stemple andre?

Stille diskusjon

Stille diskusjon er en måte å få alle deltakerne til å si noe om et tema på. Bruk gjerne stille diskusjon i forhold til de andre temaene i boka også.

Del deltagerne opp i to lag. Skriv en påstand på en papirrull. Det ene laget skal argumentere for og det andre laget skal argumentere mot påstanden. De har ikke lov til å snakke. Det er kun lov å skrive ned argumentene på arket. Til sammen danner argumentene og motargumentene et slags tankekart når dere er ferdig. Spill rolig instrumental musikk for å understreke at ingen skal snakke underveis. Etterpå lar du en fra hvert lag oppsummere hvilke argumenter de fant for og hvilke argumenter de fant mot. Deretter kan du legge opp til en samtale om hvilke argumenter de er enige og uenige i.

Eksempler på påstander til stille diskusjon:

- Homofili er unaturlig
- Homofile tenker bare på sex
- Hivpositive har selv skylden for at de er smittet med hiv
- Aids er straff fra Gud

Enkelt rollespill

Del inn i små grupper (uten noen nærmere forklaring til gruppen). En i gruppen går ut, de gjenværende bestemmer seg for å plassere vedkommende i en "bås". Når vedkommende kommer tilbake, skal gruppen oppføre seg overfor ham/henne slik de ville gjort i dagliglivet. Den som har vært ute skal gjette hva slags båser vedkommende er plassert i. Du bør bruke noen positivt ladede og noen negativt ladede båser slik at dere kan ha en samtale om hva stemping er etterpå.

Eksempler på båser deltakerne kan plasseres i:

- en blind person
- en homofil person
- den kuleste i gjengen
- en fotomodell
- en hiv-smittet person

Etter rollespillet kan du spørre hvordan deltakerne opplevde dette rollespillet. Deltakerne skal prøve å forklare hvilke følelser de hadde i de ulike båsene. Poenget er å komme fram til at vår båtstenkning, våre kategorier, vår stemping påvirker vår oppførsel overfor våre omgivelser.

PS! Vær oppmerksom på å ikke plassere noen som blir mobbet eller som er upopulære i negative båser. Det er viktig å se an gruppepsykologien i dette rollespillet. Dersom noen regelrett begynner å mobbe en person må du avslutte leken. Rollespillet kan bli for virkelig for deltagerne dersom det får gå for langt.

Nummerværdi

Du trenger

- En gruppe ungdommer (helst ikke flere enn 20 personer). Dersom det er flere, vil det fungere best dersom dere er flere ledere og deler opp gruppen.
- Opp til 20 nummererte papirlapper fra 1-20. Ved færre deltakere enn 20, kutter du ut et par tall slik at du kan beholde verdiskalaen under.
- Et middels stort rom med plass til å bevege seg.

Forberedelse

Gruppen stilles opp en og en på en rekke med ryggen til. Lederen fester en lapp (med for eksempel teip) på ryggen til hver deltaker. På lappen er det skrevet et tall (fra 1 til 20).

Regler

Deltakerne har nå blitt plassert inn i et hierarki, men ingen vet hvilket nummer de selv har på ryggen.

Lederen må forklare følgende regler:

- Det er *ikke* lov å fortelle hverandre hva slags nummer deltakerne har på ryggen. Dersom du oppdager at noen gjør dette, kan du la vedkommende bli utestengt fra leken.
- De som har høyeste tall, er mest verdt i denne gruppen.
- Alle vil være i kontakt med dem med høye nummer på ryggen, prate med dem, tekkes dem og underholde dem.
- Ingen har noe til overs for dem med lave nummer – avvis dem, snu ryggen til mm.
- De med høye nummer vil bare være med dem som har noenlunde like nummer som dem, noe som skjer automatisk ved at alle vil være sammen med dem med høye tall.

La gruppen bevege seg rundt i rommet og forholde seg til hverandre i ca. 10 minutter.

PS! Det er viktig å se an hvem som får de lave numrene. Det må ikke være personer som allerede har det vanskelig i ungdomsmiljøet eller i gruppen.

Etterspill

- La deltakerne til slutt stille seg opp på en rekke med stigende nummer etter hvor de selv tror de hører til. De som ikke er blitt pratet til, skjønner at de har lave nummer, mens de som er populære ”vet” de har høyt nummer.
- Se etter om de har plassert seg i riktig rekkefølge.
- Her kan du få en rask tilbakemelding på hvordan deltagerne opplevde å ha de forskjellige numrene, eller du kan ta det i diskusjonen etterpå.
- Forklar deltakerne hvilket hierarki de har vært med i som beskrevet nedenfor.

Nummerverdier og deres betydning

1-2 Fattig, svart og hivpositiv kvinne

Du/dere har vært en fattig, svart og hivpositiv kvinne. Ingen vil ha noe med deg/dere å gjøre, og du/dere blir holdt utenfor alle sosiale sammenhenger. Kjønn har mye å si for hvordan hivpositive oppfattes i lokalmiljøet. Det er en vanlig oppfatning at det er kvinner som smitter menn, selv om det oftest er motsatt. Dette er fordi kvinner allerede har en lav status, og hivstatus blir da en ekstra byrde for kvinnene. Menn oppfattes i mye større grad som ofre for svikefulle kvinner.

3-5 Fattig, svart og hivpositiv mann

Du/dere har vært en fattig, svart og hivpositiv mann. Tilgangen til medisiner er minimal. For deg er det utenkelig å gå på medisiner fordi de er veldig dyre. Medisiner forutsetter i tillegg rent vann og mat i magen, og dette er ingen selvfølge der du bor.

6-8 Fattig, hvit og hivpositiv mann eller kvinne

Du/dere har vært en fattig, hvit og hivpositiv kvinne eller mann. Det er enklere å være hvit og hivpositiv enn svart og hivpositiv. Svarte og fargede utsettes ofte for diskriminering i utgangspunktet. Du/dere er fattigere enn resten av det samfunnet du/dere lever i. Derfor blir du/dere sett ned på og utsettes for en ”dobbel” diskriminering. Fattigdommen gjør at du/dere har problemer med å ha råd til medisiner for behandling.

9-13 Rik, hvit og hivpositiv kvinne

Du/dere har vært en rik, hvit og hivpositiv kvinne. Kvinner som er hivpositive, kan ofte bli sett på som litt løsaktige og ”umoralske.” Du/dere har blitt utsatt for spekulasjoner og rykter om hvordan du/dere ble smittet. Du/dere har imidlertid tilgang på medisiner og et godt helsetilbud, og har dermed gode sjanser for å leve i mange, mange år selv om du/dere er hivpositiv(e).

14-17 Rik, hvit og hivpositiv mann

Du/dere er en rik, hvit og hivpositiv mann. I likhet med kvinnen over har du/dere tilgang på medisiner og helsestell, og derfor kan du/dere holde deg/dere sunne og friske i mange år. Selv om du/dere havner øverst i hierarkiet av de hivpositive, betyr ikke det at du har det enkelt. Du/dere har opplevd mye diskriminering og stemping fordi du/dere er hivpositiv(e).

18-20 Rik hvit kvinne eller mann

Du/dere er en rik og hvit mann eller kvinne. Du lever uten hiv og blir ikke stemplet. Livet ditt er ikke ukomplisert, men du slipper å bli stemplet og diskriminert. Du har tilgang på helsestell og får medisiner dersom du blir syk. Du har mer enn det du trenger og tenker heller lite på at ikke alle har det slik som deg.

PS! I de to øverste kategoriene i hierarkiet vil det alltid være et spørsmål om hva slags miljø eller lokalsamfunn man tilhører. Det er selvsagt ikke slik at alle kvinner diskrimineres mer enn enhver mann. Enkelte steder vil det for eksempel være vanskeligere å være homofil og hivpositiv enn kvinne og hivpositiv. Det er viktig å ta høyde for dette i diskusjonen som følger!

Samtalespørsmål

- Hvilke følelser fikk dere da dere gikk rundt i rommet og oppdaget enten at dere var populære eller upopulære?
- Hvordan opplevde de ulike gruppene å være de ulike numrene?
- Hvilke hierarkier opplever dere?
- Hva kan vi gjøre med hierarkier som undertrykker andre?
- Hva kan vi gjøre for å bekjempe stemping?
- Hvorfor tror dere hivpositive opplever stemping?

Bibelen og stempling

Nedenfor finner du forslag til to bibeltekster det er mulig å bruke i forbindelse med en samtale om stempling. Før du går i gang med dem, anbefaler vi på det sterkeste at du leser "Bibellesning som angår oss" i kapittel 2. Der finner du en mer utfyllende beskrivelse av kontekstuell bibellesning. Denne formen for bibellesning kan gi dere en opplevelse av hvor engasjerende det kan være å lese bibeltekster sammen.

Sakkeus

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

Før dere leser bibelteksten, anbefaler vi at du stiller noen spørsmål som handler om deltakernes virkelighet.

For eksempel:

- Kan dere fortelle om en gang dere følte dere utenfor?

La deltakerne tenke litt på egenhånd før du tar initiativ til en runde i gruppa. Du kan gjerne begynne å fortelle om en gang du følte deg utenfor, for å gjøre det litt mindre skummelt for de andre. Det å få fram at alle kan føle seg utenfor, vil være spesielt viktig for dem som ofte føler seg utenfor. Som alltid skal du ta hensyn til den eller de som absolutt ikke ønsker å fortelle om seg selv. Erfaringen er at de fleste har lyst til å fortelle fra sitt eget liv, dersom en har skapt en trygg ramme.

Oppfølgingsspørsmål kan være

- Hvordan var det å være utenfor i den situasjonen dere har fortalt om?
- Hvilke følelser fikk dere da dere følte dere utenfor?

2. Les teksten med hverandre i fellesskap

Les fortellingen om Sakkeus i Lukas 19:1-10. Alle slår opp i hver sin Bibel slik at alle er delaktige i å lese teksten. Les en setning eller ett vers hver.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hva slår dere med denne teksten?
- Hvordan kan denne teksten handle om å være utenfor?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hvem møter vi i fortellingen?
- Hva får vi vite om Sakkeus, Jesus, folkemengden?

Det kan også være fruktbart å se på forholdene mellom personene i teksten, og da gjerne ut ifra perspektivene 'sosialt', 'politisk', 'religiøst' og 'økonomisk'.

- Hvordan er forholdet mellom Sakkeus og folkemengden?
- Hva er det som gjør at Sakkeus er stemplet?
- Hvordan blir Sakkeus møtt av Jesus?
- Hva formidler Jesus til Sakkeus om Gud?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet.

- Kan dere kjenne dere igjen i Sakkeus?
- Har dere opplevd noe lignende som Sakkeus?
- Hvem andre tror dere opplever noe av det samme som Sakkeus i dag?
- Hvordan møter dere andre som er som Sakkeus i dag?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpedimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan vi gjøre når vi opplever oss utstøtt?
- Hva kan vi gjøre for at å hindre at andre blir utstøtt?
- Hvordan kan vi gjøre livet bedre for dem som har det som Sakkeus i dag?

Kvinnen skulle steines

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

- Kan dere fortelle om en gang dere ble urettferdig behandlet?
- Eller om en gang dere fikk skylden for noe dere ikke hadde gjort?
- Hva ønsket dere skulle skje da dere opplevde urettferdigheten?

2. Les teksten med hverandre i fellesskap

Les Johannes 8, 1-11 om kvinnen som skulle steines sammen.

Dette kan være en veldig sterk tekst spesielt for personer som har opplevd mobbing. Det kan være at det kommer fram sterke følelser i løpet av arbeidet med teksten.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hva slår dere med denne teksten?
- Hvordan kan denne teksten handle om å bli urettferdig behandlet?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hvem møter vi i fortellingen?
- Hva får vi vite om personene? (En kvinne, Jesus, skriftlærde, folkemengden)

Det kan også være fruktbart å se på forholdene mellom personene i teksten, og da gjerne ut ifra perspektivene 'sosialt', 'politisk', 'religiøst' og 'økonomisk'.

- Hvordan tror dere de skriftlærde behandlet kvinnen?
- Hvorfor tror dere de skriftlærde kommer med kvinnen til Jesus?
- Hvor tror dere de skriftlærde har grepet kvinnen i ekteskapsbrudd?
- Hvorfor tror dere vi ikke hører noe om den mannen som hun skal ha vært sammen med?
- Hvorfor tror dere det ikke var et bud om at menn skulle steines?
- Hva gjør Jesus når han møter kvinnen og de skriftlærde?
- Hvorfor går de skriftlærde bort uten å steine kvinnen?
- Hva formidlet Jesus om Gud?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet.

- Kan dere kjenne dere selv igjen i teksten? Med hvem?
- Har dere opplevd noe som kan ligne?
- Hvem kan oppleve noe som ligner i dag?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpedimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan vi gjøre for å hindre at kvinner blir utsatt for denne formen for urettferdighet i dag?
- Hvordan kan vi gjøre livet bedre for dem som opplever urettferdighet?

Kapittel 3. Seksualitet og kjærlighet

Vi vil snakke åpent og sant om seksualitet, og om hiv og aids. Det er viktig at ungdommers historier blir hørt og tålt, selv om de måtte bryte med kirkas offisielle holdning. Vi vil utfordre både ungdomsledere og andre kirkeledere til å ta dette ansvaret.

- Ungdommens kirkemøte 2004

Sant og åpent om seksualitet

Ungdommenes historier

Dette kapittelet håper vi som står bak boka kan hjelpe ungdomsledere og kirkeledere til å ta tak i utfordringen fra Ungdommens kirkemøte om å snakke åpent og sant om seksualitet. Skitemålet er å legge til rette for opplegg der ungdommers historier blir hørt og tålt selv om de måtte bryte med kirkas offisielle holdning.

Det kan være at du synes det er vanskelig eller problematisk å lytte til ungdommenes seksualitets- og kjærlighetserfaringer. Det kan være at du ikke hadde disse erfaringene selv da du var ung. Eller det kan være du er ung og har bestemt deg for å vente med samleie til ekteskapet. Vi som har skrevet boka tror at ungdommene vil sette pris på å få høre om hvordan og hvorfor du har tatt de valgene du har gjort. Vi tror det er mulig å snakke om å ville vente med samleie til ekteskapet, uten å gjøre det til den eneste aksepterte norm for ungdommene. Det er ikke å forvente at ungdommene skal fortelle åpent om sine tanker og holdninger, dersom du allerede har signalisert at deres erfaringer er ”ulovlige” for kristne.

Kritikk og frustrasjon

For noen år siden ble boken ”Sex, kjønn og kristen tro” av Åse Røthing utgitt. I denne boken møter leserne 22 jenter som har bakgrunn fra ulike kristne ungdomsmiljøer. Det har ikke vært mange åpne og sanne samtaler om seksualitet i deres ungdomsmiljøer. Røthing skriver at ”informantene er kritiske og frustrerte over lederens forkynnelse om seksualitet” (Røthing 1998:105).

Mari, ei av jentene, forteller at hun husker at de hadde temakvelder om seksualitet, men at det som ble sagt ikke angikk henne.

Vi hadde jo sånn temakveld; ”i dag har vi om sex”. (...) Det var sånn at presten satt der og fortalte hva Bibelen sa. Egentlig ikke om hva han mente. (...) Men jeg synes liksom aldri at det ble slik at det angikk meg, for de sa liksom ikke hvorfor vi eventuelt skulle være forsiktige eller...det var mer overflatisk. Jeg synes ikke at det gikk noe mer inn på meg, at det angikk meg på en måte, at det skulle komme til å gjelde meg (Røthing 1998:99).

Amalie, ei av de andre jentene, sier at hun skulle ønske at følelsene og interessen for ”hva kroppen din føler” ble møtt på en annen måte, ikke først og fremst med restriksjoner. Hun

er sint på lederne og beskylder dem for å være årsak til at hun ”har vært redd for seksualitet veldig lenge... eller redd for ordet fordi det har vært noe stygt” (Røthing 1998:105).

Spørsmål om grensesetting

Røthing skriver at ”flertallet at informantene gir uttrykk for en viss frustrasjon, aggresjon eller skuffelse over lederne behandling av temaet seksualitet. Noen er misfornøyde med både form og innhold. Andre er innholdsmessig på linje med lederne, men er kritiske til manglende konkretisering, nyanser og åpenhet”. Røthing fremhever at de hun intervjuet uttrykker en ambivalens når det gjelder konkretiseringen. ”På den ene siden latterliggjør jentene konkrete grenser for hvor på kroppen en har lov til å kjærtegne hverandre. På den andre siden spør tenåringene etter nøyaktige grenser og bedre klargjøring på hva som er ”synd” og ikke” (Røthing 1998:107).

Ungdommers ambivalens mellom å ønske og ikke ønske konkretiserte grenser kan brukes som en mulighet til å samtale med ungdommene om hvilke grenser de ønsker for sine liv. Det er ikke sikkert du skal besvare spørsmålet om hvor på kroppen det er ”lov” å berøre hverandre. Vi som har utarbeidet boken tror på å oppfordre ungdommene til å tenke gjennom sine egne grenser selv. Kanskje er det viktigste du kan gjøre er å stille spørsmål, og i mindre grad svare på spørsmål om grensesetting. Når det gjelder grensesetting i forhold til en jevnbyrdig kjæreste er det viktig at ungdommene komme frem til sine egne grenser.

Seksuelle overgrep

Noen av ungdommene du er leder for kan ha opplevd eller opplever seksuelle overgrep. Det kan være veldig tøft for dem å være tilstede på en temadag eller lignende om seksualitet. Vi vil her gjøre deg oppmerksom på hvordan personer som har opplevd overgrep, kan oppfatte den tradisjonelle læren om at ”sex før ekteskapet er synd”.

Kirkens ressursenter mot vold og seksuelle overgrep har erfart at mennesker med bakgrunn fra kristne miljøer opplever skyld for overgrep som er blitt begått mot dem (Anstorp et al. 2003:44). Beate Indrebø Hovland skriver i boken ”Fra Skam til verdighet” ”at det i mange kristne miljøer snakkes generelt og unyansert om at all seksuell atferd som ikke finner sted innenfor ekteskapets rammer er synd”. Hovland mener at forståelsen av synd og skyld på seksualitetens område er blitt løsrevet fra forestillinger om hva som skader og hva som gavner. Synd og skyld er blitt tett knyttet til det utenomekteskapelige i seg selv. Koblingen mellom synd og skyld til det utenomekteskapelige kan medvirke til at de som har vært utsatt for seksuelle overgrep kan kjenne skyld over overgrepene, fordi overgrepene har skjedd utenfor ekteskapet. Det å knytte synd og skyld til utenomekteskapelig seksualitet har dermed svært uheldige konsekvenser for den som har vært utsatt for overgrep. (Anstorp et al. 2003:53-54)

Vi i arbeidgruppen vil på bakgrunn av erfaringene fra Kirkens ressursenter fraråde at du knytter synd og skyld for tett til sex og samleie utenfor ekteskapet. Skylden for overgrep må plasseres der den hører hjemme, hos overgriperen. Den som har blitt utsatt for overgrep har ikke skyld. Ved å kommunisere dette så tydelig du kan håper vi at noen som har opplevd overgrep kan frigjøres fra sin følelse av skyld.

Urørlighetssonen

Ungdommene du forholder deg til som leder har ulike positive og ulike uønskede erfaringer i forhold til seksualitet. På samme måte som for alle andre tilhører disse erfaringene intimsfæren. Når du tar initiativ til å ta opp seksualitet som tema beveger du deg inn i det som kan kalles ungdommenes ”urørlighetssone.” Den danske teologen Knud E. Løgstrup har formulert at:

Et elementært fenomen i vår tilværelse er at enhver av oss gjør krav på å være omgitt av en urørlighetssone. Vi setter oss imot at noe menneske bryter seg inn i den. Kilde: System og symbol, K.E. Løgstrup 1997 s.176. Oversettelse E. Tveito

Vi oppfordrer deg til å tenke på at du ikke kjenner hvor ungdommenes urørlighetssone går. Noen ønsker å dele mye av sine tanker og følelser. Andre vil holde alt for seg selv. Dette må selvsagt respekteres. Du må ta godt imot de fortellingene, følelsene og tankene ungdommene gir deg. Du må ikke presse dem til å si mer enn de selv vil. Et tips er å la ungdommene snakke i tredje person i forhold til dette temaet. Spørsmålsstillingene i dette kapittelet er mindre rettet mot hver enkelt person. Vi håper vi har laget et opplegg som gjør at dere kan få tatt opp viktige temaer, uten at noen føler at de har latt andre slippe inn i sin egen urørlighetssone.

5 ungdommer om seksualitet og egne grenser

De 5 ungdommene ”Kristina”, ”Lars”, ”Line”, ”Robert” og ”Kaja” kommer fra ulike miljøer og deler av landet. De har i virkeligheten andre navn, men de synes det var lettest å snakke sant og åpent om seksualitet dersom de fikk være anonyme.

Er dere seksuelt aktive? I så tilfelle, hvordan var prosessen rundt dette? Hvordan kom dere fram til det valget dere tok?

Kristina er 18 år og kommer fra Oslo. Kristina har vært aktivt med i en menighet siden hun var 16 år. For ikke lenge siden ble det slutt med en gutt hun hadde vært sammen med i 3 år.

Jeg er fortsatt jomfru. Jeg vil ikke ha sex med noen før jeg *vet* at det er mannen i mitt liv. Det ble akkurat slutt med kjæresten min, men det seksuelle hadde ingenting med det å gjøre. I begynnelsen var vi begge enige om at vi ikke var klare. Etter hvert var det nok jeg som holdt tilbake. Jeg kommer nok ikke til å vente til jeg gifter meg, men jeg vil vente til det er en person jeg ønsker å gifte meg med. Jeg må vite at jeg selv er klar for å få barn dersom jeg skulle bli gravid. Det finnes kondomer og prevensjonsmidler, men uhell kan skje, og da vil jeg vite at jeg takler situasjonen.

Lars er 22 år og har vokst opp i Tromsø. De siste årene har han bodd i Oslo. Han har vært singel i ett år, etter at det ble slutt med dama han var sammen med i to år. Han er ikke kristen og har aldri vært tilknyttet noen menighet.

Jeg mistet jomfrudommen da jeg var 17 år. Jeg skulle på mange måter ønske jeg hadde ventet en stund. Vi var begge klar over hva som skulle skje. Vi fikle og klønet en del, og ingen av oss syntes egentlig at det var en super opplevelse. Vi hadde sex flere ganger etter det før vi bestemte oss for at vi skulle droppe det. Ganske enkelt fordi vi ikke var klare. Det er ikke noe jeg angrer på at jeg gjorde, men jeg burde vært mer forberedt på det. Sex er noe man har fordi man ønsker det, ikke fordi alle andre har det.

”Line” er 17 år og er fra et lite sted på Østlandet. Hun er singel og har noen kortere forhold bak seg. Line er kristen, men var bare aktiv i menigheten under konfirmasjonstiden.

Jeg er ikke jomfru. Det første forholdet mitt tok slutt fordi jeg nektet å ha sex. Jeg var heldigvis sterk nok til å si nei. Han hadde ikke vært verdt det, og jeg var bare 14 da jeg var sammen med ham. Men det var vanskelig. Noen ganger spurte jeg meg selv hvorfor jeg ikke bare gjorde det. Jeg er glad for at jeg ventet til jeg virkelig *ville* det selv. Det skjedde med ham som var kjæresten min da jeg var 16. Det var vondt, klønete og ikke supersex akkurat. Men jeg stolte på ham, og på den måten ble det hele en fin opplevelse.

”Robert” er 18 år og kommer fra Oslo. Han har kjæreste som han har vært sammen med i nesten ett år. Det er første gang han har vært i et så langvarig forhold. Robert er kristen og aktiv i sin menighet.

Det er nesten ingen gutter som er det på min alder som er jomfru. Ingen som jeg vet om faktisk. Men jeg har bestemt meg for å vente på grunn av troen min. Jeg ønsker å vente med sex til jeg gifter meg. Sex er noe spesielt som jeg ønsker å dele med bare én person. For meg har det derimot vært vanskelig å definere når sex blir sex. Er det ved penetrering, eller går grensen ved buksekanten? Dette er noe jeg og kjæresten min stadig diskuterer. Jeg merker at den grensen flytter på seg...

”Kaja” er 21 år og kommer fra et lite sted på Vestlandet. De siste to årene har hun bodd i Oslo. Hun har akkurat flytta sammen med kjæresten sin gjennom 3 år. Hun er ikke kristen, men var aktiv i ungdomsarbeidet knyttet til menigheten før hun flyttet til Oslo.

Lysten til å ha sex er noe helt normalt som de aller aller fleste opplever og synes er bra. Man burde ikke fortelle noen at denne fine følelsen er synd. Jeg tror man hadde kommet langt ved å snakke skikkelig om sex. Selv hadde jeg sex for første gang da jeg var 19 år, og det var veldig fint. Jeg har vært ganske sikker på min seksualitet fordi jeg har en mor som hele tiden har tatt meg og mine følelser alvorlig. Det er tross alt store og seriøse spørsmål. Mange har lett for å unnvike eller latterliggjøre en del av spørsmålene ganske enkelt fordi det er ungdom som kommer med dem.

Samtalespørsmål til intervjuet med 5 ungdommer

- Hvorfor tror dere de fem ungdommene ville være anonyme i intervjuet?
- Hvorfor tror dere Kristna vil vente med å ha sex til hun har funnet mannen hun vil gifte seg med?
- Hvordan beskriver Lars og Line sine første seksuelle erfaringer?
- Hva tror dere Lars mener med at han gjerne ville vært mer forberedt før han hadde sex for første gang?
- Hvorfor tror dere at Line er glad for at hun ventet med å ha sex til hun ville det selv? Hvorfor synes hun at det var vanskelig å nekte å ha sex med sin tidligere kjæreste?
- Robert sier at det er vanskelig å definere når sex blir sex. Hva tror dere de fleste ungdommer legger i ordet sex? Betyr sex at en har samleie? Eller inneholder ordet sex onanering på hverandre og andre seksuelle aktiviteter?
- Robert sier at han vil vente med sex til ekteskapet på grunn av troen sin. Hva tror dere Robert sikter til når han sier at det er hans kristne tro som gjør at han vil vente? Hvordan tror dere det er å være en av få i et miljø som velger å vente med samleie til ekteskapet?
- Kaja sier at ingen burde si at lysten til å ha sex er en syndig følelse. Hva mener dere? Hva tror dere Kaja mener med at man hadde kommet langt ved å snakke skikkelig om sex?
- Kaja forteller at hun kunne snakke med moren fordi moren tok hennes følelser alvorlig. Hvordan tror dere det er for foreldre å snakke med ungdommene sine om seksualitet? Hvordan er det for ungdom å snakke med sine foreldre om seksualitet?
- Hva kan være fordelene med å være seksuelt aktiv som ungdom? Hva kan være fordelene med å vente med å være seksuell aktiv til en er litt eldre?

Ungdomsleder om å være lesbisk-kristen

Silje er 20 år. På fritiden er hun aktiv i ungdomsarbeidet i en menighet i Oslo. Hun ønsker at ungdommer skal få oppleve at kirken er et sted der man kan komme slik man er.

Er det mange i menigheten som vet at du er lesbisk?

De aller fleste som jobber i menigheten vet om det. De har gitt meg gode smil og støtte. Det er ikke slik at vi har satt oss ned og snakket om det. Jeg har ikke behov for det. Mange er opptatt av å spørre om jeg har fått negative reaksjoner. Det har jeg ikke.

Har du opplevd at du har blitt stemplet som lesbisk?

Nei, ikke etter at jeg sto fram som lesbisk. Men jeg har vokst opp med at homofili er synd. Da jeg fant ut at jeg var lesbisk trodde jeg ikke at Gud ville akseptere det. Jeg hadde hørt og lest at det ikke gikk an å være kristen som homofil. Det var rart, for jeg så på meg selv som en kristen fortsatt. En lang periode i livet mitt levde jeg med to roller; en som ”lesbisk-ikke kristen” og en som ”heterofil-kristen”. Heldigvis ble jeg kjent med en prest som jeg kunne snakke med. Hun la ikke fram noen klare svar, men hun åpnet for å snakke om det. Etter hvert fikk jeg mot til å være Silje som lesbisk-kristen. Det var skummelt og uvant i begynnelsen. Men jeg skjønnte det viktigste ganske fort, nemlig at Gud elsker meg fortsatt.

Har du tenkt å fortelle til ungdommene du er leder for at du er lesbisk?

Jeg har fortalt det til en del i det ungdomsmiljøet jeg er med i. Det ville være unaturlig å ikke si det. Jeg ønsker at det kan være et tema som man kan snakke om. De som ønsker det, kan komme og snakke.

Hva er det vanskeligste ved å være lesbisk i en kristen sammenheng?

Å ikke vite hvordan folk tar det. Det finnes mange synspunkter og meninger om det å være homofil. Jeg føler at det er et større skritt å fortelle at jeg er lesbisk i møte med noen kristne, enn det er i møte med andre. Nettopp fordi jeg har opplevd at kristne fort kan være fordømmende.

Hva er det beste ved å være lesbisk i en kristen sammenheng?

Personlig synes jeg det rett og slett er spennende og utfordrende. Jeg føler at jeg har vært heldig i møte med andre kristne som har akseptert meg og vært nysgjerrige rundt hva jeg tenker og føler.

Hvilke råd vil du gi til andre i forhold til å ta opp homoseksualitet i en kristen sammenheng?

Det er så viktig at det blir tatt opp, særlig i en kristen sammenheng! Bare det at ungdomsledere tør å ta det opp viser at dette ikke er noe man skal skyve under teppet. Jeg synes det er veldig viktig å informere om diverse nettsider, telefoner og steder der man kan henvende seg om seksualitet og homofili. Det kan være

viktig å la ungdommene møte en som er lesbisk eller homofil slik at emnet også får et ansikt. Egentlig tror jeg de fleste vet at homofile er normale folk, men uansett tror jeg det kan være virkningsfullt.

Samtalespørsmål til intervjuet med Silje

- Silje har valgt å bruke sitt virkelige navn i intervjuet. Hvorfor tror dere hun valgte å ikke være anonym?
- Hva ville dere snakket med Silje om dersom dere traff henne?
- Silje trodde ikke på begynnelsen at Gud ville akseptere at hun er lesbisk. Tror dere at Gud aksepterer homofile og lesbiske?
- Hvorfor tror dere Silje tvilte på om hun kunne være en lesbisk og kristen?
- Silje sier ønsker at det å være lesbisk og homofil er et tema en kan snakke om i et ungdomsmiljø. Hvordan er det i deres ungdomsmiljø?
- Silje har fortalt det til en del i ungdomsmiljøet sitt at hun er lesbisk. Ville dere ønske eller ikke ønske at Silje var åpen om at hun er lesbisk dersom hun var leder i deres ungdomsmiljø?
- Tror dere det er mange kristne som skjuler at de er lesbiske og homofile overfor kristne venner og ledere? Hvordan tror dere det er å skjule at en er lesbisk eller homofil?
- Hvordan ville det vært hvis en ungdom fortalte at han/hun var homofil/lesbisk? Hvordan ville lederne i ungdomsmiljøet deres reagert hvis en fortalte at han/hun er lesbisk/homofil?
- Silje tror det kan være viktig å få møte en person som selv er lesbisk eller homofil. Hva tror dere det å få møte en person gjør med våre holdninger til homofile og lesbiske?

Silje tror det er viktig at ungdommer møter homofile og lesbiske slik at emnet får et ansikt. Dersom det ikke er mulig å spørre en eller flere personer i lokalmiljøet, kan dere kontakte Åpen kirkegruppe for å høre om dere kan få besøk av en kristen som er homofil eller lesbisk.

Åpen Kirkegruppe for lesbiske og homofile,
LLH-Oslo
Postboks 948, Sentrum
0104 Oslo
<http://www.apenkirkegruppe.org/index2.htm>
post@apenkirkegruppe.org

Kirke for alle

Den norske kirkes øverste organ er Kirkemøtet. En gang i året samles representanter for alle menighetsråd og alle biskopene for å drøfte de viktigste sakene Den norske kirke står overfor. I 2003 tok Kirkemøtet opp hiv og aids som en av sine hovedsaker. Vedtaket omfatter kun Den norske kirke. Vi i redaksjonen oppfordrer deg til å finne ut om ditt kirkesamfunn eller organisasjon har drøftet hiv og aids i forhold til seksualitet.

Kirkemøtevedtaket viser både biskoper og lekfolk støtter at en tar opp seksualitet blant ungdom. Vedtaket sier uttrykkelig at kirken skal være for alle, også for dem som har en annen seksuell praksis enn den kirken gir veiledning om. Nedenfor kan du lese en del av vedtaket.

Kirken må snakke om seksualitet på måter som formidler seksualitetens positive verdi og kommuniserer med alle aldersgrupper i den virkelighet de lever. Seksualiteten er en Gud-skapt gave. (...) Samtalen om seksualitet må preges av verdier som kjærlighet, ansvar, trofasthet og gjensidig respekt uten å sette til siden den kristne moral og etikk.

Kirken har med tyngde holdt fram ekteskapet som ramme for seksuelt fellesskap mellom mennesker. Dette har gjort at vi i liten grad har forholdt oss til at mange ser annerledes på dette. For noen er disse brudd på kirkens normer likevel forbundet med skam, og de føler seg ekskludert fra kirkens fellesskap. Kirken skal være kirke for alle, også for dem som har en annen seksuell praksis enn den kirken gir veiledning om

Ofte har kirkene vegret seg for å legge til rette for å bidra til informasjon om hiv og hvordan man kan beskytte seg mot smitte, fordi de mener at dette vil undergrave det sjette bud. Samtidig viser forskning at kunnskap om seksualitet, prevensjon osv. ikke øker forekomsten av sex eller usikker sex. Kunnskap kan derimot gjøre ungdom bedre i stand til å sette grenser og beskytte sin egen kropp.

En spesiell utfordring er kondomer. Kirkenes verdensråd ser på kondomer som et viktig verktøy i kampen mot hiv. Den norske kirke deler denne oppfatningen fordi kondomer beskytter mot smitteoverføring og redder dermed liv, men i andre kirkesamfunn er det ulike holdninger til kondomer.

Kilde: Kirkemøtedokumentet 2003 "Hiv/aids som utfordring til den norske kirke." Dokumentet kan bestilles i sin helhet fra Kirkerådet eller du kan lese det på www.kirken.no under "aktuelle tema."

Ungdom i Norge

Nedenfor kan du lese noen korte notiser om er beregnet til deg som leder. Det er ikke meningen at du skal bruke informasjonen direkte overfor ungdommene. Det å lese opp tall og statistikk virker fort moraliserende og kan hindre en åpen og trygg samtale. Vår intensjon med innformasjonen er å gi deg et bilde av hvilke erfaringer mange av ungdommene du er leder for har.

Alder og seksuell debut

- Den gjennomsnittlige debutalderen for jenter gikk ned med ett år i perioden 1992 til 2002. Guttenes debutalderen sank med et halvt år i samme tidsrom. Halvparten av alle jenter har hatt sitt første samleie når de er 16,7 år. Halvparten av alle gutter har gjennomført sitt første samleie ved fylte 18 år.
- Flere av 13-14 åringene hadde samleiedebutert i 2002 enn i 1992. Det betyr at en større andel ungdommer er seksuelt aktive og har behov for kunnskap og tilgang på prevensjon tidlig og midt i tenårene.

Kilde: Tidsskrift for Den norske Lægeforening 21/2003. Willy Pedersen og Sven Ove Samuelson
Undersøkelser av norsk ungdom foretatt i henholdsvis 1992 og 2002.

Onani og orgasme

- Når gutter nærmer seg 15 år, har 83% onanert og hatt orgasme. Blant jenter på samme alder hadde 58% onanert og 48% hatt orgasme. Halvannet år senere hadde 66% av jentene opplevd orgasme.
- Gutter og jenter ser ut til å samle seg seksuell erfaring etter to ulike mønstre. Jenter starter sin seksuelle karriere sammen med en partner, mens guttene innleder sin seksuelle utforskning med seg selv. Dette kan henge sammen med at samfunnet tradisjonelt har hatt ulike forventninger og holdninger til jenter og gutters seksualitet.
- Jenter som lærer å utforske kroppen sin nyter oftere sin egen seksualitet og klarer å beskytte seg bedre mot kjønnsykdommer og graviditet ved å bruke prevensjon.

Kilde: Bergens tidene 29.09.03 http://www.bt.no/forbruker/Sex_samliv/article196824
Bente Træen og Dagfinn Sørensen har gjennomført undersøkelsen ved å intervjuer 1083 ungdomsskole elever i Nordland i perioden 1999 – 2001.

Klamydiaepidemi

- Over 16 000 tilfeller ble påvist i 2003. Det er 1100 flere enn året før. Testene kan gjøres ved hjelp av urinprøve, noe som særlig gjør det lettere å teste menn.
- Klamydia er mest utbredt hos unge mennesker under 25 år. Til enhver tid har omtrent 20% av alle seksuelt aktive unge klamydia. Infeksjonen kan føre til redusert fruktbarhet. Oppsporing av smittebærere og antibiotikabehandling er viktig for å bekjempe sykdommen.
- Risikoen for å bli smittet med hiv er høyere dersom en av partnerne har en annen seksuelt overført sykdom, som for eksempel klamydia. Gjennomsnittsalderen for å bli smittet med hiv for de som lever heterofilt og som er bosatt i Norge er 51 år for menn og 38 år for kvinner.

Kilde: Det Norske Folkehelseinstituttet 15.02.04 www.fhi.no under "hiv og kjønnsykdommer".

Ungdom og homofili

- Å stå frem som homofil når man er ung, kan oppleves som svært vanskelig. Noen opplever å bli møtt med negative reaksjoner. Overraskende nok er det ungdom mellom 12 og 18 år som har de mest negative holdningene til homofili. Eldre ungdommer mellom 18 – 24 år er den aldersgruppen i Norge som har de mest positive holdningene til homofili.
- Mange av de psykiske vanskene som lesbiske og homofile kan streve med, kommer i forbindelse med "kom-ut-prosessen". Det å "komme ut" kan oppleves som et stort press for et ungt menneske. Det er viktig at den unge styrer denne prosessen selv. Det er også viktig at ingen sitter alene med tankene sine, men tar kontakt med likesinnede, skaffer seg støtte - og bruker andres erfaringer som ressurs for å finne sitt eget ståsted og når de velger å fortelle om sin legning.
- Undersøkelser viser at voksne ofte er unnlattende når det gjelder å beskytte unge lesbiske og homofile mot trakassering og overgrep. Voksenpersoner må lære seg å snakke åpent og positivt med de som strever med selvfølelsen og som har identitetsproblemer.

Kilde: Helsenytt 04.10.04 <http://www.helsenytt.no/artikler/homologi.htm>
NOVA Rapport 1/1999 Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn
Bera Moseng, Kristinn Hegna, Hans W. Kristiansen <http://www.nova.no>

Seksuell erfaring og identitet

- "Ung i Norge" er en nasjonal studie med et representativt utvalg med ungdommer fra grunnskolen og videregående skole fra 1992. Ungdommene svarte blant annet på spørsmål om seksuell tiltrekning og atferd rettet mot samme kjønn, samt seksuell identitet.
- Studien viser at seksuell erfaring med en person av samme kjønn ikke trenger å betyr at vedkommende har en homofil eller lesbisk identitet. En god del jenter har hatt sex både med samme og motsatt kjønn. For mange av disse jentene ser sex med andre jenter ut til å opptre i kombinasjon med et høyt heteroseksuelt aktivitetsnivå.
- Det er viktig å være klar over at dette gjelder en meget begrenset gruppe, og at det store flertallet av jenter verken har hatt seksuell kontakt med samme kjønn, føler seg tiltrukket av personer av samme kjønn eller identifiserer seg i noen grad som lesbiske.
- Guttenes seksualitet fanges mer opp av konvensjonelle kategorier. I større grad en de unge kvinnene ser de unge guttene ut til å stå overfor et enten-eller, hvor heteroseksuell praksis og identitet utelukker homoseksuell praksis og identitet. Antagelig har dette sammenheng med hvordan maskulinitet blir fortått i vårt samfunn.

Kilde: Tidsskrift for samfunnsforskning 1/2003 s. 3-35
"Å gjøre det, å føle det, å være det. Homoseksualitet i det seinmoderne"
Willy Pedersen og Hans W. Kristiansen <http://www.samfunnsforskning.no>

Jumboplass i kondombruk

- Folkehelseinstituttets nyeste seksualvaneundersøkelse fra 2002 viser at nordmenn ikke noen ingen bedring i bruken av prevensjon og opptrer like risikofylt som tidligere. Tallene på kondombruk og prevensjon er ikke oppløftende.
- Unge mennesker ser ut til å være ganske flinke til å benytte prevensjon ved sitt første samleie. I sammenheng med sitt første samleie svarte nesten 70% at de brukte en form for prevensjon. Av disse brukte nesten 45% av de brukte kondom. Etter hvert synker bruken av kondom. Av personer mellom 18 og 22 år svarte bare en av fem at de brukte kondom ved siste samleie med en de ikke var gift eller samboer med. Nordmenn ligger på absolutt bunn i Europa til å bruke kondom første gang man har sex med en ny partner.
- En av grunnene til at nordmenn er så dårlige til å benytte kondomer selv ved one-night stands kan være den sterke ideen om kjærlighet. I følge Bente Træen er det særlig kvinner som bruker ideen om kjærlighet til å legitimere sex. Når folk møtes og sjekker opp hverandre, følges et ganske fastlagt ”sosialt script”. I dette scriptet er det et klart krav om at man skal føle kjærlighet, at det skal være en drøm om et mulig forhold til stede. Smittebeskyttelse i form av kondom oppleves som helt uforenlig med den romantiske ideen.

Kilde: Nettnyheter Folkehelseinstituttet: ”Seksualvaneundersøkelsen: Yngre debut og lite kondom” 27.10.2003 og ”Kondom er uforenelig med kjærlighet” 03.12.2004
www.fhi.no

Træen holdt foredrag om kvinner, kondomer og one-night stands på Pluss-LMAs årlige fagkonferanse ”Kvinner er...” på den internasjonale aidsdagen 1. desember 2004.

Aktiviteter, øvelser og samtale

Vi i redaksjonen har erfart at det fungerer bra å begynne en temakveld eller lignende om seksualitet og kjærlighet med leker. Det å gjøre noe konkret og gøy bidrar til å løse på stemningen, slik at samtalene ikke blir så pinlige og farlige verken for leder eller for deltakerne. Noe av det viktigste er å legge til rette at ingen av ungdommene må si mer om seg selv og egne erfaringer enn de selv vil. Med utgangspunkt i disse enkle lekene kan dere samtale om å løse problemer, bygge opp tillit og om å respektere hverandres grenser uten at noen trenger å snakke direkte om dere selv. Respekter alltid ungdommenes urørighetssone.

Knutemor

To av deltakerne blir sendt ut av rommet. Resten av gruppen står i en sirkel og holder hverandre i hendene. Ved hjelp av å krype overfor og under hverandres armer og bein lager de en knute. Knuten er ferdig når deltagerne er tett sammenfiltret som en slags lenkegjeng. Når deltagerne ikke klarer å sammenfiltre seg mer roper de "Knutemor!" De to som har vært ute av rommet blir kalt inn, og får i oppgave å løse opp knuten uten at noen av deltagerne slipper hverandres hender. Leken er slutt når hele knuten er løst opp og deltagerne igjen står i den opprinnelige sirkelen.

Spørsmål til samtale

Hvordan var det å stå sammenfiltret i en knute?

Hvordan var det å løse opp knuten?

Hva kan skape knuter i et kjæresteforhold?

Hvordan kan knuter løses i et kjæresteforhold?

Stoppleken

Del deltakerne i to grupper. Hver gruppe stiller seg på linje med ansiktet overfor den andre gruppen. Det er en fordel at rommet er stort slik at avstanden mellom gruppe én og gruppe to er størst mulig. Deltakerne finner ut hvem i den andre gruppen som står tvers overfor en. Når du som leder gir klarsignal, skal de i gruppe én vinke den som står tvers overfor en mot seg. De som vinker sier stopp når de synes den andre personen er kommet nær nok. Etterpå bytter deltakerne roller.

Spørsmål til samtale

Hvordan var det å vinke på personen rett overfor dere?

Hvordan var det å si stopp til personen?

Hvordan var det å gå imot den andre personen som vinket på dere?

Hvordan var det å bli stoppet?

Hvordan kan vi sette grenser for hvor nærme en annen kan komme?

Hvordan kan vi sette egne grenser i et kjæresteforhold?

Kilde: KRIK-konfirmanter. Idrett og bevegelse som pedagogisk metode. Georg Breivik Det Norske Bibelselskap 2004

Stille diskusjon

Stille diskusjon er en måte å få alle deltakerne til å si noe om et tema på. Bruk gjerne stille diskusjon i forhold til de andre temaene i boka også.

Del deltagerne opp i to lag. Skriv en påstand på en papirrull. Det ene laget skal argumentere for og det andre laget skal argumentere mot påstanden. De har ikke lov til å snakke. Det er kun lov å skrive ned argumentene på arket. Til sammen danner argumentene og motargumentene et slags tankekart når dere er ferdig. Spill rolig instrumental musikk for å understreke at ingen skal snakke underveis. Etterpå lar du en fra hvert lag oppsummere hvilke argumenter de fant for og hvilke argumenter de fant mot. Deretter kan du legge opp til en samtale om hvilke argumenter de er enige og uenige i.

Eksempler på påstander til stille diskusjon:

- Sex før ekteskapet er synd
- Kondomer gjør sex kjedelig
- Å ha kondomer med seg er å være lett på tråden

Bryllupsrollespill

Deltakerne får prøve seg i de ulike rollene i en vigsel. Sannsynligvis kommer det til å bli mye latter. Det er bare bra så lenge de tar rollespillet alvorlig nok som rollespill.

Du trenger

Vigselsritualet for et av de norske kirkesamfunnene.

Bryllupsrekvisitter som slør, blomster og ringer.

Salmebok eller sangbok

Plasser stoler slik at alle rolledeltakerne i en vielse har en stol hver.

Fordeling av rollene

Fordel alle rollene helst etter ønske fra deltakerne.

Hvem vil være brud? Hvem vil være brudens far? Hvem vil være prest? Osv.

Prest

Organist

Brud

Brudgom

Brudens forlover

Brudgommens forlover

Brudens mor og far

Brudgommens mor og far

Søsken, besteforeldre, venner

Plassering i rommet

La personene plassere seg selv ut i fra sin rolle på de plassene de selv mener de skal være. Sannsynligvis plasserer de seg ut i fra et tradisjonelt mønster med brud og brudens far ved inngangsdøra og brudgom og forlovere oppe i alterpartiet.

Du kan gjøre dem oppmerksom på at det finnes alternative plasseringer. Bruden kan komme inn med brudgommen. Bruden kan komme inn alene.

Rollespill

Følg vigselførelsesritualets anvisninger. Legg vekt på inngang, ekteskapsinngåelse med påsetting av ringer, forbønn og utgang. Dersom dere har tid til det, kan dere spille hele eller deler av vielsen som rollespill flere ganger, slik at flest mulig får prøvd seg i de ulike rollene. Du kan forsøke å få deltakerne til å eksperimentere litt med det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret. Hva med å foreslå at mor følger brudgommen inn mens bruden står og venter i alterpartiet?

Spørsmål til samtale

Hvordan var det å spille dette rollespillet?

Hvordan var det å ha de ulike rollene?

Hva synes dere plasseringen av de ulike rollene i vielsen signaliserer eller symboliserer?

- bruden ved siden av faren på vei inn i kirken
- brudgommen som venter på bruden i alterpartiet

Hvordan var det å si løftet om å elske og ære til døden skiller dere?

Hva betyr det å avlegge et slikt løfte?

Hvorfor tror der mange velger å bo sammen uten å gifte seg?

Hva tror dere er grunnene til at folk gifter seg selv om vi vet at mange skiller seg?

Hvorfor tror dere mange velger å gifte seg i kirken?

Hva er forskjellig mellom en kirkelig og en borgerlig vigsel?

Bibelen om seksualitet og kjærlighet

Størst av alt er kjærligheten

Bibelen inneholder mange tekster om kjærlighet. Det står mest om hvor høyt Gud elsker verden og menneskene. En av de mest kjente tekstene om Guds kjærlighet er Paulus' første brev til korinterne som ofte kalles "kjærlighetens evangelium".

Kjærligheten er tålmodig, kjærligheten er velvillig, den misunner ikke, den skryter ikke, er ikke hovmodig. Den gjør ikke noe usømmelig, den søker ikke sitt eget, blir ikke oppbrakt og gjemmer ikke på det onde.

Så bli de stående disse tre: Tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten. 1. Kor 13: 4-5,13

Denne teksten er et godt eksempel på at en tekst om Guds kjærlighet til oss mennesker også brukes for å si noe om kjærlighet mellom mennesker. Den leses både i kirkelige og ikke kirkelige sammenhenger. Det er mulig å bruke den sammen med ungdommene både for å si noe om Guds kjærlighet, og for å si noe om hvordan vi mennesker ønsker at kjærligheten mellom oss mennesker skal være. Teksten er ikke en fortellende tekst, derfor er det ikke så lett å benytte metoden som er beskrevet i kapittel 1. En mulighet er å la en gruppe ungdommer lage en dans med utgangspunkt i teksten. I en gudstjeneste vil det bli veldig flott å høre teksten lest samtidig som man kan se dansende ungdommer.

Det er også mulig å benytte utdrag av de poetiske kjærlighetsdiktene i Høysangen. Disse diktene beskriver både forelskelse, opphisselse og frykt for å bli forlatt av den man elsker. Sammen med yngre ungdom kommer det nesten garantert til å bli en god del fnising hvis du leser fra Høysangen, men det gjør ikke noe. De ler sannsynligvis fordi de kjenner seg igjen.

Hvor vakker du er, min elskede.
Å, hvor vakker du er!
Dine øyne bak sløret er som duer.
Ditt hår er lik en flokk av geiter
som bølger ned fra Gileads fjell.

Vi i redaksjonen har ikke valgt å legge opp til bruk av de tekstene i Bibelen som handler spesifikt om ekteskap og skilsmisse, som for eksempel Matt. 19:1-12. Vi tror mer fortellende tekster kan åpne for mer samtale med ungdommene. Verken ekteskap eller skilsmisse er særlig relevant i den alderen ungdommene befinner seg.

Vi har heller ikke valgt tekster som brukes i forbindelse med den såkalte homofilistriden. En av hovedmålsetningene med boken er å legge til rette for innlevelse i andres levevilkår, mer enn å ta stilling til teologisk omdiskuterte temaer. Du kan selvsagt velge annerledes enn det som legges opp til her.

Budskapet til Maria

Erfaringene til ungdom er veldig forskjellige når det gjelder seksualitet. Noen har gode erfaringer, noen har få erfaringer og noen har erfaringer som er vanskelige å leve med. Det er svært viktig at ungdommene får samtale på en måte som gjør at de ikke blir uthengt. Det er lurt å benytte spørsmål i tredje person. Denne formen gjør ungdommene mindre sårbare og det gir dem et valgt i forhold til hvor mye de vil fortelle om seg selv.

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

Dersom du skal ha en samtale med ungdommer som er i første del av tenårene, anbefaler vi Lukas 1:26-38. Teksten handler om da Maria fikk beskjed av engelen Gabriel om at hun skulle bli mor til Jesus. Før du introduserer teksten, kan du stille noen åpne spørsmål som aktiviserer deres egne tanker.

- Hvordan tror dere det er å bli foreldre når en er tenåring?
- Hva tror dere ville være det mest utfordrende med å bli foreldre i ung alder?
- Hvordan tror dere det er å bli gravid utenfor et fast forhold?

La deltakerne tenke litt på egenhånd før du tar initiativ til en runde i gruppa. Som alltid skal du ta hensyn til den eller de som absolutt ikke ønsker å fortelle om seg selv. Med en trygg ramme har de fleste lyst til å fortelle hva de mener.

2. Les teksten i sammen med hverandre i fellesskap

Les fortellingen om Maria fra Lukas 1:26-38. Alle slår opp i hver sin Bibel. Vi foreslår at alle er delaktige i å lese teksten ved at dere sitter i sirkel, og leser hver deres setning.

Det kan være at noen av ungdommene blir veldig opptatt av jomfrufødselen. Dersom de blir det kan det være lurt å la dem snakke om hva de tenker rundt unnfangelsesunderet. Etter at de er ferdig med å snakke om det kan du gå videre med spørsmål knyttet til at Maria ble mor i ung alder. Trekk gjerne inn Josef som ung far i samtalen.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hvilke tema tar teksten opp?
- Hva er det som slår dere ved denne teksten?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hvem møter vi i fortellingen?
- Hva får vi vite om Maria? Hva får vi vite om engelen Gabriel?
- Hvordan reagerer Maria når hun får besøk av engelen?
- Hva er engelens budskap til Maria?
- Hva er Marias bekymring til det engelen forteller?
- Hva sier engelen om Gud?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet.

- Hvem kan ha lignende erfaringer som Maria og Josef i dag?
- Hvordan blir ungdommer som blir gravide møtt i dag?
- Hva synes dere om av en del ungdommer blir oppfordret til å ta abort?
- Hvordan burde unge jenter og gutter som blir foreldre bli møtt?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpsdimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan vi gjøre for ungdom som blir foreldre?
- Hvordan kan ungdom som blir foreldre få oppleve at Gud er med dem slik Gud var med Maria og Josef?

Kvinnen med fem menn

Teksten i Johannes 4: 1-25 handler om en kvinne som i følge teksten hadde hatt fem menn. Denne teksten passer best for eldre ungdom. Den er mer krevende og den tar opp en tematikk som er mer aktuell for eldre ungdom. Teksten er en inngangsport til å snakke om at mange ungdommer har flere kjæresteforhold før de eventuelt velger å gifte seg.

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

- Opplever dere at jenter kan ha færre kjæresten enn gutter før de blir stemplet som lett på tråden?
- Opplever dere at gutter kan ha flere kjæresten uten at de blir stemplet som lett på tråden?
- Hvorfor tror dere eventuelt at det eksisterer ulike holdninger til gutter og jenter med hensyn til antall seksuelle partnere?

La deltakerne tenke litt på egenhånd før du tar initiativ til en runde i gruppa. Som alltid skal du ta hensyn til den eller de som absolutt ikke ønsker å fortelle om seg selv. Mange har lyst til å si hva de mener dersom det på forhånd er skapt trygg ramme.

2. Les teksten i sammen med hverandre i fellesskap

Les fortellingen om kvinnen i Johannes 4:1-25. Alle slår opp i hver sin Bibel. Vi foreslår at alle er delaktige i å lese teksten ved at dere sitter i sirkel og leser hver deres setning.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hvilke tema tar teksten opp?
- Hva er det som slår dere ved denne teksten?

Det kan også være fruktbart å se på forholdene mellom personene i teksten, og da gjerne ut i fra perspektivene 'sosialt', 'politisk', 'religiøst' og 'økonomisk'. I møte med denne teksten kan det være lurt å ta opp at kvinnen hentet vann i brønnen i den sjette time, midt på dagen, fordi hun var utstøtt. De andre respekterte kvinnene hentet vann før solen sto midt på himmelen.

- Hvorfor tror dere kvinnen hentet vann i den sjette time?

- Hvordan oppretter Jesus kontakt med kvinnen?
- Hvorfor reagerer kvinnen på at Jesus tar kontakt?
- Hva tilbyr Jesus kvinnen for å få vann?
- Hvorfor ber Jesus kvinnen om å hente sin mann?
- Hvordan ser Jesus på kvinnen?
- Hvem tror kvinnen at Jesus er?
- Hvem sier Jesus at han er?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet.

- Hvem erfarer noe lignende som kvinnen i dag?
- Hva opplever dere at kirkene/kristne snakker med dem som har hatt flere partnere?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuelt bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpedimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan vi gjøre for å inkludere dem som føler seg utestengt i dag?
- Hvordan kan vi møte mennesker slik Jesus møtte kvinnen ved brønnen?

Amnon og Tamar

Teksten om Amnon og Tamar fra 2. Samuelsbok 13:1-37 er *ikke* en introduksjonstekst. Fortellingen handler om Amnon som voldtar sin søster Tamar, for deretter å sende henne bort. Absalom, en annen av Tamars brødre, legger Amnon for hat og dreper Amnon for å ha krenket Tamar.

Vi i redaksjonen har hatt diskusjoner om hvorvidt vi legge opp til å bruke denne teksten i denne boka. Til slutt har vi landet på å ta den med. En av hovedgrunnene til det er at kvinner og jenter, både i og utenfor Norge, har opplevd det som frigjørende å lese en bibeltekst som handler om et incestuøst seksuelt overgrep. Teksten kan være en mulighet til å samtale om et veldig tabubelagt og taushetsbelagt tema. Samtidig kan det ikke understrekes sterkt nok at det er nødvendig å være ytterst varsom. Du bør kun bruke teksten dersom du kjenner ungdommene fra før. Du må være forberedt på følge opp dem opp i etterkant. Teksten kan vekke svært sterke følelser hos dem som har opplevd incest eller andre typer seksuelle overgrep.

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

- Hvor har dere lest om eller hørt om voldtekt og incest tidligere?
- Hva har blitt formidlet om seksuelle overgrep?

Det er ikke sikkert du skal ta en runde i gruppa for å høre hva ungdommene mener. Det må være helt opp til den enkelte om han eller hun ønsker å ta ordet.

2. Les teksten i sammen med hverandre i fellesskap

Les fortellingen om Amnon og Tamar i 2. Samuel 13:1-37. Alle slår opp i hver sin Bibel. Vi foreslår enten at alle er delaktige i å lese teksten eller at en leder leser teksten.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hvilke tema tar teksten opp?
- Hva er det som slår dere ved denne teksten?

Det kan også være fruktbart å se på forholdene mellom personene i teksten, og da gjerne ut i fra perspektivene 'sosialt', 'politisk', 'religiøst' og 'økonomisk'.

- Hvordan beskrives Tamar?
- Hvordan beskrives Amnon?
- Hva gjør Amnon for å få Tamar inn på soverommet sitt?
- Tror dere Tamar hadde mulighet til å nekte å pleie Amnon?
- Hvordan reagerer Tamar når Amnon vil ligge med henne?
- Hvordan reagerer Amnon når Tamar ikke vil ligge med ham?
- Hvorfor tror dere Amnon ble fylt av hat etter at han hadde ligget med Tamar?
- Hva gjør Tamar når hun blir vist bort?
- Hvordan reagerer kong David, som er far til både Tamar og Amnon, når han får høre hva som har skjedd? Hvordan reagerer den andre broren Absalon?
- Hvordan hevner Absalon seg over Amnon?
- Hva skjer med Absalon etter at han har drept Amnon?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet.

- Hvem erfarer noe lignende som Tamar i dag?
- Hva opplever dere at dagens Tamar blir møtt i dag?
- Hvordan burde dagens Tamar bli møtt?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpedimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan vi gjøre for å vise dagens Tamar at overgrepene ikke er hennes eller hans skyld?
- Hva kan vi gjøre for alle som har ligende erfaringer som Tamar?
- Hvordan tror dere Jesus ville møtt Tamar?
- Hvordan tror dere Jesus ville møtt dagens Tamar?

Ungdomssider, spørsmål og svar

Klara Klok

Internett www.klara-klok.no/

Nettsider for ungdom. Har du spørsmål som er vanskelig å stille? Kanskje Klara Klok har svaret. Under de ulike temaknappene kan du se hva andre har spurt om. Her kan du også lete etter svar på ditt spørsmål. Hvis du vil stille spørsmål selv, er du garantert anonym og får svar fra fagpersoner.

SUSS, Senter for ungdomshelse, samliv og seksualitet

Internett www.suss.no

SUSS-telefonen 800 33 866

SUSS gir hjelp til ca 25 000 unge årlig på landsbasis. Nettside med spørsmål- og svar funksjon, og stor svardatabase på vanlige stilte spørsmål. SUSS arbeider for å sikre ungdom hjelp til å oppnå bedre helse, spesielt å forebygge uønskede graviditeter, abort og overføring av seksuelt overførbare sykdommer. SUSS er en landsdekkende stiftelse som drives av og med helsepersonell som har spesiell kompetanse i helseforebyggende og rådgivende arbeid blant unge.

Helsestasjon for ungdom er et landsdekkende tilbud i Norge. Oversikt over landets ungdomshelsestasjoner finnes på nettsiden www.unghelse.no under menypunktet "Trenger du hjelp."

MSO - Medisinernes Seksualopplysning

[MSO Bergen](http://www.mso-bergen.no/) www.mso-bergen.no/

[MSO Oslo](http://www.mso.oslo.no/) www.mso.oslo.no/

[MSO Tromsø](http://www.uit.no/medfak/) www.uit.no/medfak/

[MSO Trondheim](http://www.stud.ntnu.no/groups/msotr/) www.stud.ntnu.no/groups/msotr/

MSO - Medisinernes Seksualopplysning er en selvstendig organisasjon av medisinstudenter, som siden 1970-tallet har drevet med oppsøkende seksualundervisning for ungdom. Hovedformålet er å redusere antall uønskede svangerskap ved hjelp av holdningsskapende seksualundervisning og prevensjonsveiledning, gi ungdom et positivt syn på egen kropp og egen seksualitet, og dessuten spre informasjon om hiv/aids.

Litteratur

Hirsch, Anne

Ungdom seksualitet og samliv : et ressurshefte for konfirmantlærere og ungdomsledere
IKO-forlag i samarbeid med Kirkerådet 1996.

Myrbostad, Per Bjørner

Når tausheten roper: en kristen homofil beretter. Aschehoug 2000.

Røthing, Åse

Sex, kjønn & kristentro. *Verbum 1998 s 96-106*

Røthing, Åse

Parforhold : idealer, forhandlinger, strategier. *Gyldendal, 2004*

Træen, Bente

Ungdom og seksualitet. *Ad notam Gyldendal, 1995.*

Træen, Bente

Forelskelse, sex og kjærlighet. *Gyldendal Fakta, 1995 (for ungdom 13-18 år)*

Kapittel 4. Hiv og aids

Ungdommens kirkemøte forventer at kirken er uredd og ikke trekker seg unna i møte med mennesker som lever med hiv, i og utenfor vårt eget fellesskap. Vi vil også fremheve at en positiv hiv-test aldri kan redusere vårt menneskeverd. Vi sier derfor med Paulus at ingenting kan skille oss fra Kristi kjærlighet (Romerne 8,33)

- Ungdommens kirkemøte 2004

Hiv på norsk

Kunsten å informere

Da hivepidemien kom til Norge på 80-tallet var informasjonen om hiv bygd på heller usikre antagelser. Det oppsto rykter om at hiv kunne smitte via mygg og toalettskåler. Helsemyndighetene anslo at det innen 1990 ville være 30.000 hivpositive i Norge. Den tidlige informasjonen om hiv var med på å spre frykt, og den skapte sannsynligvis grobunn for at hivpositive i Norge fortsatt utsettes for stempling og smitteangst i dag.

I dag eksisterer det mer kunnskap om hiv enn på 80-tallet. Det er ikke nødvendig å komme med skremselspropaganda. Antakelsen om 30.000 hivpositive slo ikke til. Ved utgangen av 2004 lever har 3046 personer fått hivdiagnosen i Norge med hiv. Hiv smitter ikke via inventar eller dyr. Dette kapittelet inneholder en del informasjon om hva hiv og aids er og hvordan det er å leve med hiv i Norge. Neste kapittel fokuserer på hiv og aids globalt.

Noe av det viktigste er å la ungdommene oppleve at det er konkrete mennesker det er snakk om. Hivpositive er like forskjellige fra hverandre som andre mennesker. Det eneste alle hivpositive har felles er at de lever med hivviruset. Du kan kontakte Pluss-LMA for å høre om dere kan få besøk av en eller flere som er direkte berørt av hiv. Intervjuene i denne boka er også en mulig innfallsvinkel til å la ungdommene møte personer som lever med hiv.

Trygghet er forebyggende

Vi i redaksjonen oppfordrer til å vise moderasjon når det gjelder å snakke om hvor utsatt ungdom i Norge er for å bli smittet med hiv. De fleste ungdommene du snakker med, er i den første fasen i sitt seksualliv. Forskning viser at de som er trygge på seg selv og sin seksualitet, er de som er best til å beskytte seg mot graviditet og kjønnsykdommer. Kampanjer som har forsøkt å skremme folk fra å ha ubeskyttet sex på grunn av hiv ser ikke ut til å ha stor effekt.

Det er godt voksne som er mest utsatt for smitte i Norge. I 2004 ble de fleste heterofile mennene smittet med hiv på reise i utlandet. Nesten alle kvinnene bosatt i Norge ble smittet av sin ektemann eller samboer.

"Gunnar" – å overleve med hiv

Gunnar er snart 55 år og kommer fra Oslo. For noen år siden klarte ikke Gunnar å jobbe mer. Han var utslitt av å skjule at han har hiv.

Hvor lenge har du levd med hiv?

Jeg har hatt hiv siden 1983 og var en av de første som ble testet. Viruset var så nytt i Norge at blodet mitt måtte til Sverige for å bli testet. Jeg er vel en av de som har levd lengst med hiv i Norge, og som fortsatt lever.

Hvordan var det å få beskjeden om at du var hiv-positiv?

Jeg greide å late som ingenting den dagen jeg fikk vite det. Det var ingen som merket at det hadde skjedd noe dramatisk i livet mitt. Jeg gikk som planlagt på middag til sjefen min. Dødsangsten kom først etter hvert. Det var grusomt å vite at jeg kunne bli dødssyk, og at det ikke fantes medisiner.

Hva er den største forskjellen for deg mellom å leve med hiv i dag og da du fikk det?

Dødsangstspøkelset henger ikke over meg lenger. Nå er det mer belastningene ved å skjule at jeg har hiv, og å gå på så sterke medisiner som hemmer meg.

Hvordan påvirker hiven dagliglivet ditt?

Hverdagen min er bedre i dag enn den har vært tidligere. Nå kan jeg bruke kreftene mine bedre enn da jeg var så redd for å dø hele tiden. Men fortsatt må jeg alltid passe på at jeg har med meg medisiner mine. Pillene skal tas til faste tider på døgnet.

Hvem vet at du lever med hiv?

De første to-tre årene var det kun folk i hjelpeapparatet som visste det. Etter hvert har jeg fortalt det til noen enkeltpersoner. Det gikk mange år uten at moren min visste det. Fortsatt er jeg veldig påpasselig med hvem jeg sier det til. De fleste vet ingenting.

Hvorfor har du valgt å skjule at du lever med hiv?

Mange i familien vet det ikke fordi jeg ønsker å ta hensyn til dem. Jeg er redd for at folk skal se ned på oss. Jeg sier det ikke til naboene fordi jeg er redd for at noen skal synes det er ubehagelig å ha meg der. På jobben sa jeg det aldri til noen. Der var jeg redd for at folk skal synes det er ekkelt å bruke samme toalett og bestikk som meg. I homomiljøet kan jeg ikke si det, fordi jeg har hatt sex med noen stykker uten å fortelle dem at jeg har hiv. Jeg er ganske sikker på at de ville utstøte meg hvis de fikk vite det. Det ville ikke hjelpe at jeg bare har hatt sex med kondom. Mye av dette er sikkert overdrevet i min fantasi, men likevel er det et problem for meg. Etter 21 år med hiv er jeg på en måte mer skjult enn noen gang. Nå skal jeg jo leve med hiv...

Hvordan vil du beskrive å leve med hiv?

Hiv er jo ikke en sykdom, men et virus som svekker immunforsvaret. De fleste lever lenge uten å ha symptomer, men det å vite at alvorlige sykdommer kan dukke opp, er fryktelig slitsomt. Det er som å leve med en øks hengende over hodet uten å vite når den vil slå til.

Hva er det beste med medisinene du går på i dag?

Medisinene har gitt meg håp om at jeg får leve like lenge som jeg håpet på før jeg ble smittet. Jeg har fått tilbake mye av livsgleden.

Hva er det vanskeligste med medisinene?

Usikkerheten! Ingen vet hvor lenge medisinene kommer til å virke. Medisinene fjerner ikke viruset. Det er der i kroppen selv om jeg ikke er så syk som jeg har vært.

Hvor mange tabletter tar du hver dag?

Jeg må ta 10 tabletter for hivene hver dag. I tillegg må jeg ta omtrent 10 vitaminpiller for at kroppen skal tåle medisinene. Hiv-pillene er sterke saker som tærer på de indre organene.

Hvordan er det for deg å innlede et kjæresteforhold?

Straks det blir snakk om et forhold blir det kjempevanskelig. Jeg skulle ønske det var slik som for 50 år siden. Da ble man kjent over lengre tid før det ble snakk om noe seksuelt. I dag er det sånn at en gjerne ligger med hverandre første kvelden. Jeg ville ikke våge å fortelle noe så alvorlig om meg selv som at jeg lever med hiv, til en person jeg bare har kjent på en bar i to timer.

Hvordan er ditt forhold til din egen seksualitet?

Jeg har det godt med seksualiteten og kroppen min. Det er ikke vanskelig for meg å være homofil. Jeg ønsker meg en kjæreste, men jeg vet ikke helt hvordan jeg skal få det til. Dilemmaet mitt er at hvis jeg sier at jeg har hiv før vi har sex, vil han sannsynligvis ikke ha sex med meg. Og hvis jeg forteller ham at jeg har hiv etter at vi har hatt sex, vil han sikkert skjelle meg ut.

Hva ønsker du deg?

Lengselen min etter en å være nær er veldig sterk. Det er mer det å sove sammen enn den heftige sexen. Og å slippe å spise frokost alene hver dag. Jeg tror ensomhetsfølelsen er det som driver mange ut i one night stands. Egentlig er det nærhet folk savner når de sjekker opp en fremmed på byen.

Hvordan ser du på fremtiden?

Jeg har et håp om å bli gammel, men jeg frykter en ensom alderdom. Jeg sammenligner meg med en diabetiker, men en diabetiker blir ikke stemplet for sykdommen på samme måte som hiv-positive.

Hva er din oppfordring til norske ungdommer?

Seksualitet er noe veldig fint som dere bør ta vare på og stelle fint med. Husk at ingen er mindreverdige selv om de har fått et virus!

Samtalespørsmål til intervjuet med Gunnar

- Hva tenker dere på etter at vi har lest intervjuet om Gunnar?
- Hva gjorde inntrykk på dere i det Gunnar fortalte?
- Hva ville dere spurt Gunnar om hvis dere traff ham?
- Hvordan synes dere det høres ut å leve med hiv?
- Hvordan tror dere det er å gå på de medisinene Gunnar tar for å holde hivviruset i sjakk?
- Hvorfor tror dere Gunnar sier at han er mer påpasselig med å fortelle at lever med hiv i dag enn for 21 år siden?
- Ville dere skjult at dere lever med hiv dersom dere hadde vært hivpositive?
- Hvordan kan dere bidra til at hivpositive lettere kan være åpne om at de lever med hiv?
- Hvorfor er det så vanskelig for Gunnar å innlede et kjæresteforhold?
- Når synes dere Gunnar skal fortelle en mulig kjæreste at han har hiv?
- Gunnar tror det er ensomhet som gjør at en del har one night stands. Hva tror dere?
- Hva tror dere Gunnar mener med sin oppfordring om å ta vare på sin egen seksualitet? Hvordan kan dere ta vare på og stelle fin med deres seksualitet?

Hiv og aids

Den dagen jeg ble født, begynte jeg å åle meg sakte mot døden; med hivdiagnosen følte jeg vel at jeg begynte å gå. Jeg løper ikke nå, men forsøker å leve med døden som en del av hverdagen og livet. Jeg har så uendelig lyst til å leve. Ingen og ingenting kan ta det ifra meg. Jeg har ikke nødvendigvis lyst til å leve så uendelig lenge. Jeg har lyst til å leve *nå*. Jeg forsøker å leve hver dag som til det fulleste – som om hver dag var den siste.

Om en stund – kanskje om en litt lang stund – skal jeg igjen begynne å åle. Alt jeg kan gjøre innen den tid, er å gjøre mitt beste.

- Jens Harald Eliassen. Fra boken "Mitt liv – mitt håp" Kari Rogne (red) Grøndahl Dreyer 1998

Hva er hiv?

Hiv er en forkortelse av Human Immune Deficiency Virus. På norsk kan hiv oversettes med menneskelig immunsviktvirus. Personer med hiv vil vanligvis ikke føle seg syke de første årene etter at de er smittet. Hivviruset ødelegger en spesiell type hvite blodlegemer i menneskets immunforsvar. Immunforsvaret er det beskyttelsesapparatet som verner oss mot infeksjonssykdommer. Når kroppens normale immunforsvar svikter, kan infeksjoner som vanligvis ikke er farlige, ramme hivpositive og i verste fall ende med døden. Eksempelvis er hivpositive mer utsatt for tuberkulose, sopp i munn og svelg, enkelte krefttyper og ulike former for lungebetennelse enn andre. Personer som har fått hiv, vil ha viruset i kroppen resten av livet. Det er mulig å smitte andre selv om en ikke har tegn på sykdom.

Hva er aids?

Aids er en forkortelse for Acquired Immune Deficiency Syndrome. På norsk kan aids oversettes med ervervet immunsviktsyndrom. Aids er det mest alvorlige stadium i sykdomsutviklingen forårsaket av hivviruset. Syndrom betyr en gruppe symptomer som til sammen karakteriserer en bestemt lidelse. Aids er et samlebegrep for en rekke sykdommer som har det til felles at de skyldes et nedsatt immunforsvar som følge av hiv. En person som er hivpositiv risikerer å utvikle aids, særlig i de tilfellene hvor det ikke blir satt inn medisiner for å holde smitten i sjakk eller under kontroll. Medisinsk behandling bidrar til å forsinke hivvirusets angrep på immunforsvaret. Overgangen fra hivinfeksjon til fullt utviklet aids er glidende og går over tid, men som regel må en stor eller flere små infeksjoner til for at diagnosen aids skal stilles.

Hvordan smitter hiv?

- blod
- sæd
- morsmelk
- fuktigheten i skjeden (skjedeseekret)

Viruset er smittsomt i disse formene, men for smitte en annen person må blodet, sæden, morsmelken eller skjedesekretet komme inn i blodsystemet til en annen person. Hivviruset kan bli overført ved bruk av sprøyter og instrumenter som har vært benyttet av

hivpositive. Viruset kan også overføres fra mor til barn ved fødsel eller amming. Medisinering reduserer risikoen for smitte fra mor til barn under svangerskap og fødsel.

Allerede en til to uker etter at en person er blitt smittet kan viruset føres videre ved samleie. Personer som har hiv må regnes som smitteførende resten av livet, også under behandling. Smittefaren er antakelig størst de første månedene etter at man selv ble smittet og når man har svekket immunforsvar, dvs. når man utvikler hivsykdom og aids

Hiv kan overføres i forbindelse med behandling med blod og blodprodukter og ved transplantasjoner, men rutinene i Norge er nå så gode at det nærmest er utenkelig å bli smittet på disse måtene her i landet.

Hiv smitter lettere dersom en eller begge har en ubehandlet kjønnsykdom som for eksempel herpes, fordi denne kjønnsykdommen medfører sår og rifter i underlivet.

Hiv smitter aldri

- gjennom å håndhilsen eller å ta på hverandre
- gjennom å klemme eller kysse
- via toalettseter, bestikk, vann eller mat
- via insekter eller dyr

Hiv kan finnes i små mengder i spytt, tårer, svette, urin og avføring. Men i disse kroppsvæskene er viruset tilstede i så små mengder at det ikke er mulig å bli smittet. Hiv smitter aldri ved vanlig sosial omgang med en som er hivpositiv.

Medisiner og behandling

Oppfølgingen og behandlingen av personer som lever med hiv i Norge er individuell. For tiden er det vanlig at en som lever med hiv i Norge, går til legekonsultasjon hver tredje til sjette måned. Ved tegn til svikt i immunforsvaret startes behandling med de moderne medisinene som hemmer viruset. Behandling bidrar til at hivinfeksjonen kan undertrykkes i lang tid, og det er håp om at mange hivpositive kan få nesten normal levetid.

Virkingen av medisinene er at virusmengden i blodet synker og at immunforsvaret blir sterkere. Den medisinske behandlingen angriper viruset direkte og bidrar til at kroppens eget forsvar ikke nedbrytes så lett som uten behandling.

Medisinene har flere bivirkninger, spesielt i starten. Det kan for eksempel være utslett, mareritt, diaré, svimmelhet, metallisk smak i munnen, fettansamlinger rundt mage og skuldre og magring i ansiktet. Det finnes ikke vaksiner mot hiv. Forskerne prøver å finne en vaksine og bedre medisiner for å gi hivpositive bedre behandling.

Om hivtesten

Hivtesten er en gratis blodprøve og kan tas på alle legekonsultasjoner, helsesentra og de fleste helsestasjoner. Den mest brukte testmetoden går ut på å påvise antistoffer mot hiv i blodprøven. Slike antistoffer dannes etter at viruset er kommet inn i blodet. Testen blir

vanligvis positiv i løpet av 3-4 uker etter smitte, men i enkelte tilfeller kan det ta opptil 3 måneder. For å være sikker på testresultat, må det derfor ha gått mer enn tre måneder fra det tidspunktet man mistenker at man ble smittet. De fleste opplever det som en belastning å ta hivtesten. I forbindelse med at prøven blir tatt, skal alle få informasjon både om testen og om hva slags støtte, oppfølging og behandling en kan få hvis den er positiv.

Kilde: Pluss-LMA www.pluss-lma.no og Folkehelseinstituttet www.fhi.no/smittevern

Hivsituasjonen i Norge

Antall hivpositive øker

Du bør oppdatere deg på den norske hivsituasjonen før du tar opp hiv og aids som tema. Ungdommene vil definitivt spørre om hvor mange som er smittet i Norge. På Folkehelseinstituttets nettsider ligger de nyeste statistikkene og fylkesvise oversikter, samt korte analyser av utviklingen i Norge og globalt. De halvårlige rapportene om hivsituasjonen i Norge finner på www.fhi.no/smittevern eller www.msis.no.

I følge Folkehelseinstituttets MSIS-rapport nr 6/2005 ble det diagnostisert 252 nye hivpositive i Norge i 2004. Dette er det høyeste antallet diagnostiserte noe år i Norge. Økningen skyldes at det er et utbrudd av økt hivsmitte blant menn som har sex med menn i Oslo området, at det er stadig flere norske heteroseksuelt smittede og at det er et høyt antall hivpositive innvandrere. Flest norske menn som er smittet heteroseksuelt smittes på reiser til utlandet, spesielt til Thailand. De fleste norske kvinnene blir smittet av sin samboer eller ektefelle. Det er lite smitte fra sprøytemisbrukere i Norge. Gjennomsnittlig (median) alder for å bli smittet med hiv for heterofile bosatt i Norge var 41 år for menn og 34 år for kvinner i 2004. Forskerne ved Folkehelseinstituttet kommenterer tallene for 2004 slik:

Dette er en alvorlig påminnelse om at hivpidemien som fortsetter å utvikle seg dramatisk i store deler av verden, heller ikke er under kontroll i Norge. Til tross for fremskritt i behandlingen, er hivinfeksjon fortsatt en alvorlig smittsom tilstand med livsfarlig fare for alvorlig sykdom og død. Kilde: www.fhi.no MSIS 6/2005

Frykten for å bli smittet med hiv kan igjen bli større i folk bevissthet. Det kan medføre at det å leve med hiv blir enda vanskeligere å leve med hiv.

”Frykten for at andre vil bli redde meg”

Den systematiske kunnskapen om hvordan det er å leve med hiv i Norge kommer primært fra levekårsundersøkelsen ”Levekår og livskvalitet blant hivpositive” som ble gjennomført av FAFO på oppdrag fra Pluss-LMA og Helsedepartementet. Nedenfor kan du lese om noen av resultatene fra levekårsundersøkelsen.

Undersøkelsen viser at det fortsatt er en utstrakt stigmatisering (eller stempling) av hivpositive. Fordommer og diskriminering finner sted også i sammenhenger som burde være trygge, som for eksempel hos fastlegen. Det ser ut som om folks reaksjoner styres av mye irrasjonell angst og følelsen av at den hivpositive er generelt smittsom eller uren. Flertallet av hivpositive skjuler at de lever med hiv overfor flertallet av sine kjente. Nesten alle har noen fortrolige som vet at de er hivpositive, men de færreste er åpne i alle sammenhenger. Noen få har ikke fortalt om hivsmitten til noen. Det er en stor påkjenning å ikke være åpen overfor noen i det hele tatt. De hivpositive oppgav ”skam over hivsmitten” og ”frykten for at andre vil bli redde for meg” som hovedgrunn til at de skjuler at de er smittet. Personer med immigrantbakgrunn og heterofile norske menn er blant dem som skjuler at de er hivpositive i flest sammenhenger.

Lever ofte isolerte liv

Pluss-LMA og Aksept er to av de viktigste møteplassene for hivpositive. Det å være med i et nettverk der de får treffe andre i samme situasjon, er viktig for mange hivpositive. Enkelte velger å unngå kontakt med Pluss-LMA og Aksept fordi de ikke ønsker å ha så mye fokus på en identitet som hivpositiv. De fleste tilbudene til hivpositive er i Oslo. Det er vanskeligere for personer fra byer og bygder utenfor Oslo å få treffe andre. Disse personene lever ofte isolerte liv. Hivsmitten kan medvirke til at den enkelte får mindre kontakt med sine nærmeste venner og familie. Dette gjelder spesielt like etter at de har fortalt om sin situasjon. Mange har fortalt at kontakten med foreldre og venner ble bedre etter en stund. Frykten for negative reaksjoner har i en del tilfeller vært større enn de reelle konsekvensene ved å være åpen. Mange opplever at hivsmitten fører til at andre vegrer seg mot nærhet og at en selv vegrer seg fordi en føler seg smittsom. Mer enn halvparten av de hivpositive har ikke sex lenger fordi de ikke tør eller har lyst. Mennene opplever at seksuallivet er blitt mer begrenset enn kvinnene. Generelt sett er hivpositive flinke til å praktisere sikrere sex.

Kilde: Levekår og livskvalitet blant hivpositive. Fafo rapport 402 Fangen Katrine, et.al. Fafo 2002.

Aktiviteter, øvelser og samtale

Flere av aktivitetene nedenfor er konkurranser. Vi anbefaler at du skaffer små premier til vinnerlagene. Det øker konkurranseinnstillingen. For at du skal føle deg trygg på lekene, bør du ha lest hele dette kapittelet. Konkurransene inneholder kunnskapsspørsmål som du bør kunne svare på. Etter lekene er det formulert en del spørsmål til samtale.

Egne aidssløyfer

Den røde sløyfen symboliserer solidaritet med hivpositive og aidssyke. Ved å gå med sløyfen er en med på å alminneliggjøre hiv i samfunnet. Alle som lever med hiv, legger merke til personer som går med sløyfa. De vet hva den symboliserer. Det er en støtte til dem at du bærer sløyfa. Gjør det populært å gå med sløyfa blant ungdommene. Sløyfeverkstedet kan lede frem til en lokal Verdens aidsdags markering 1. desember. Ungdommene kan for eksempel dele ut selvlagde aidssløyfer til menigheten på en gudstjeneste. Dere kan utfordre de ansatte i menigheten til å gå med sløyfa. Dere kan overrekke aidssløyfa til personer i lokalsamfunnet.

Slik lager dere aidssløyfer

10 cm rødt silkebånd (6-7 mm bredt) legges i en sving og festes med en liten sikkerhetsnål. Enkelt og greit!

Dersom dere ikke lager sløyfene selv kan dere bestille metallpins gjennom Pluss-LMA. Pinsen er minimum 30 kroner per stk. Inntektene går til Hivfondet, som skal bidra til å bedre hivpositives livssituasjon gjennom å yte støtte til dem som er vanskeligst stilt.

Reisen

Denne øvelsen passer godt i begynnelsen av et opplegg om hiv og aids. Du bør ikke si mye om hiv og aids før denne leken. Det er et poeng at ungdommene ikke vet betydningen av hva de gjør i forkant. Dersom de vet det, faller poenget med leken bort.

Del 1:

Rydd bort stoler og bord fra rommet. Deltakerne fordeler seg rundt i rommet. På signal fra deg går alle fritt omkring og later som om de er på reise. Når du gir beskjed om at alle skal stoppe (for eksempel med å skru av musikken) er alle kommet frem til dit de skal reise. Alle gir en klem til den personen de står i nærheten av. Gjenta dette to ganger for små grupper. Gjenta dette fire ganger for større grupper.

Del 2:

Be alle deltakerne stille seg i en stor ring. En frivillig stiller seg i midten. (Plukk ut en som takler at du forklarer hvordan en smittkjede fungerer etter at leken er ferdig). Alle som har gitt personen i midten en klem, går inn i ringen. De lager en ny ring sammen med den første. Nå skal alle som har gitt klem til noen av de som er i den innerste ringen, gå inn i ringen. Gjør dette til alle er med i den nye ringen.

Forklaring på leken

Leken sier ingenting om hvordan hiv smitter. Hiv smitter aldri gjennom vanlig sosial kontakt. Det er svært viktig at ungdommene ikke tror at hiv kan smitte gjennom en klem. Leken symboliserer hvordan en smittekjede fungerer. Den får frem at hiv smitter fra person til person. Du kan forklare det på følgende måte:

La oss si at den første frivillige i midten er smittet med hiv uten å vite om det selv. Denne personen har samleie uten kondom (den første klemmen) med kjæresten sin. Etter en stund blir forholdet slutt og på hver sin kant finner begge to seg nye kjærester som de har ubeskyttet samleie med (den andre klemmen). Uten at noen av de involverte vet det kan alle fire ha blitt smittet med hiv.

Leken illustrerer at personer som blir smittet med hiv ofte er smittet av en person som ikke vet at han eller hun selv er smittet. Det er en farlig og usann myte at hivpositive smitter andre med viten og vilje. Du kan også bruke leken til å si noe om at hiv kan ramme alle. Hiv er verken avhengig av hudfarge eller seksuell legning for å smitte. Hiv har ingen grenser. Hiv angår alle.

Spørsmål til samtale

Er det mulig å få hiv ved å klemme en som lever med hiv?

Hvordan smitter hiv?

Hva er en smittekjede? (Det må sannsynligvis du svare på!)

Hvordan kan vi unngå å smitte andre med hiv? (Hiv-test og sikker sex)

Hvordan kan vi beskytte oss mot å bli smittet?

Hvordan tror du at du ville reagert dersom du fikk vite at en du kjenner har hiv?

Hvordan ville det vært hvis folk var redde for å klemme deg?

Hvorfor tror du en del er redd for å ta på mennesker som lever med hiv?

Hvordan kan vi overvinne frykt for hiv og hivpositive?

Hiv og aids quiz.

På neste side finner du en kunnskapskonkurranse som alle kan være med på. Del inn i lag og ha premier på lur. Vi gir deg fasiten så du ikke gir ungdommene feil svar. Samtalespørsmålene kan du bruke etter at dere har hatt konkurransen.

Fasit på hiv og aids quiz

1. et virus
2. Menneskelig immunsviktvirus (eller: Human Immune Deficiency Virus).
3. Kondom
4. Nei, det smitter ikke å drikke av samme kopp
5. Nei, hiv-viruset kan ikke overføres fra samme toalett.
6. Nei, hiv smitter aldri fra insekter til mennesker
7. Flest heterofile*
8. 3046
9. 843
10. Ved samleie uten kondom

* Totalt 1439 heterofile og 961 homofile pr 31. desember 2004. Av de heterofile var 487 smittet mens de var bosatt i Norge, 952 var asylsøkere og innvandrere som ble smittet før de ankom Norge.

Spørsmål til samtale

Hvordan var det å svare på disse spørsmålene? Var det lett eller vanskelig?

Hvilke av svarene overrasket dere?

Hvordan tror dere det er å leve med hiv i Norge?

Hvordan tror dere det er å være barn til en person med hiv?

Hvordan tror dere det ville være å bli venn med en som lever med hiv?

Hvordan tror dere det ville være å bli kjæreste med en som har hiv?

Hiv og aids quiz

0

1. hiv er...

et virus
en bakterie
en sopp

2. Hva står hiv for?

Helsefarlig infeksjonsvirus
Menneskelig immunsviktvirus
Humant infeksjonsvirus

3. Hva beskytter deg best mot å bli smittet med hiv?

P-piller
Kondom
Sæddrepende krem
Ekteskapet

4. Kan du få hiv av å drikke av samme kopp som en hivpositiv?

Ja, det smitter å drikke av samme kopp
Nei, det smitter ikke å drikke av samme kopp
Ja, det smitter dersom man har sår i munnen.
Det smitter ikke vanligvis, men det har skjedd

5. Kan du bli smitta av å gå på samme toalett som en hivpositiv?

Ja, det smitter dersom en kommer i kontakt med urinen til en hivpositiv.
Nei, hiv-viruset kan ikke overføres fra samme toalett.
Ja, det er farlig å gå på samme toalett som en hivpositiv
Nei, men det er grunn til å være forsiktig likevel

6. Kan insekter overføre hiv-viruset til mennesker?

Ja, insekter kan overføre hiv til mennesker
Ja, men bare enkelte insekter i Afrika
Ja, men bare til de som har dårlig hygiene
Det er usikkert om hiv kan smitte fra insekter til mennesker.
Nei, hiv smitter aldri fra insekter til mennesker

7. Er det flest homofile eller heterofile som lever med hiv i Norge?

Flest homofile
Flest heterofile
Like mange homofile og heterofile

8. Hvor mange mennesker har fått hivdiagnosen i Norge fra 1983 -2004?

30.046
304
3046

9. Hvor mange mennesker har fått aidsdiagnosen i Norge fra 1983- 2004? ⓐ

18

85

843

10. Hvordan blir flest smittet med hiv i Norge?

Gjennom blodoverføring

Ved samleie uten kondom

Ved bruk av brukte sprøyter

Fra mor til barn under svangerskapet

Fleip eller fakta

Del deltagerne opp i lag, finn frem stoler og premier. En og en påstand leses opp. For hver påstand skal deltakerne avgjøre om påstanden er fleip eller fakta. Dersom laget mener at påstanden er fakta, blir de sittende. Dersom laget mener at påstanden er fleip, reiser de seg opp. Er det uenighet innad i laget, avgjør flertallet hvorvidt gruppa skal stå eller bli sittende. Laget får 1 poeng for hvert riktig svar. En person får i oppgave å være dommer.

Du kan for hver påstand spørre laget om hvorfor de mener påstanden var fleip eller fakta for å få frem hva de kan og hva de har trenger å lære. Du finner forklaring og informasjon om hvorfor de ulike påstandene er fleip eller fakta på de forutgående sidene.

1. Aids kommer av hiv.	FAKTA
2. Hiv smitter gjennom berøring.	FLEIP
3. En som har hiv, vil dø i løpet av 10 år.	FLEIP
4. Medisiner kan kurere hiv.	FLEIP
5. De fleste hivpositive bor i fattige land.	FAKTA
6. Kvinner har lettere for å bli smittet enn menn.	FAKTA
7. I Norge bor ca 10 000 hivpositive.	FLEIP
8. Hiv smitter kun gjennom sex.	FLEIP
9. Det finnes en vaksine mot hiv.	FLEIP
10. Norsk ungdom er de beste på å bruke kondom.	FLEIP
11. Man kan bli smittet av å kysse en hivpositiv.	FLEIP
12. Det er gratis å ta en hivtest.	FAKTA
13. Det er flere heterofile enn homofile som er smittet med hiv i Norge.	FAKTA
14. Det er færre i Norge som blir smittet med hiv nå enn for 10 år siden.	FLEIP

Bibelen og hiv

De ti spedalske

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

Kontekstuell bibellesning skal begynne med deltakernes egne livserfaringer eller erfaringer som de kjenner fra sine nærmiljøer. Heldigvis er det slik at få ungdommer i Norge er direkte berørt av hiv og aids. De fleste nordmenn kjenner ingen personer som de vet er smittet med hiv. Vi anbefaler at du innleder med spørsmål om hvordan det er å være syk. Det å begynne med slike spørsmål kan gjøre det lettere å leve seg inn i hvordan det er å leve med hiv. Intensjonen er å skape gjenkjennelse og gjøre hiv mer alminnelig. Risikoen er at sammenligningen med egne sykdomserfaringer kan ufarliggjøre hiv.

Det å leve med hiv kan innebære både akutte sykdomsperioder og langvarige perioder med kroniske plager. Mange av infeksjonene som hivpositive sliter ligner på de andre sliter med. Det er bare at en lungebetennelse eller en influensa er mer alvorlig for en person med hiv fordi immunforsvaret er svakere.

- Kan dere fortelle om en gang dere var syk?
- Hvordan var det å være syk? Hvor lenge varte det?
- Kjenner dere noen som er alvorlig syke?
- Hvordan er det å være alvorlig syk?

2. Les teksten med hverandre i fellesskap

Les Lukas 17:11-19 sammen ved at alle leser en setning hver eller ett vers hver.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hvilke tema tar teksten opp?
- Hva er det som slår deg ved denne teksten?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hvem møter vi i fortellingen?
- Hva får vi om de spedalske?
- Hva får vi vite om Jesus?

Det kan også være fruktbart å se på forholdene mellom personene i teksten, og da gjerne ut i fra perspektivene 'sosialt', 'politisk', 'religiøst' og 'økonomisk'.

- Hvorfor tror dere de spedalske ble stående langt unna og rope?
- Hva tror dere de ønsket at Jesus skulle gjøre for dem?
- Hvorfor tror dere Jesus ber dem om å vise seg for prestene?
- Hva vil det si at de spedalske ble rene?
- Hvorfor tror dere at bare han ene kom tilbake for å takke Jesus?

- Hvordan tror dere det var å reise hjem som frisk etter å ha vært spedalsk?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet.

- Kjenner dere noen som har lignende erfaringer som de spedalske?
- Hvordan tror dere mennesker som lever med hiv leser teksten om de spedalske?
- Hvordan tror dere det er for hivpositive å bli sammenlignet med spedalske?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpsdimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan våre egne sykdomserfaringer lære oss om hvordan det er å leve med hiv?
- Hvordan kan vi bidra til at mennesker med hiv ikke blir behandlet som spedalske?

Lasarus død

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

Du kan innlede samtalen med å spørre dem om de har opplevd dødsfall i familien eller i vennekretsen. Dette kan være veldig sensitivt, samtidig kan det være godt å få prate om det. Hvis du er usikker på gruppa, bør du velge teksten om de ti spedalske. Det er en fordel hvis alle er delaktige i å lese teksten.

- Har dere opplevd at en dere kjenner har dødd?
- Hvordan fikk dere beskjed om at han eller hun var død?
- Hva følte dere da dere fikk høre at han eller hun var død?
- Er dere redd for å dø?

2. Les teksten i sammen med hverandre i fellesskap

Les Johannes 11: 17- 44. Hvis dere vil ha med dere hele historien kan dere lese fra begynnelsen av kapittel 11. Alle slår opp i hver sin Bibel.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hvilke tema tar teksten opp?
- Hva er det som slår deg ved denne teksten?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hvem møter vi i fortellingen?
- Hva får vi om Marta og Maria?
- Hva mener Marta og Maria med at hvis Jesus hadde vært her var ikke broren død?
- Hvorfor tror dere Jesus blir så opprørt i møte med de sørgende?

Det kan også være fruktbart å se på forholdene mellom personene i teksten, og da gjerne ut i fra perspektivene 'sosialt', 'politisk', 'religiøst' og 'økonomisk'.

- Hvorfor tror dere Jesus vekker Lasarus opp fra de døde?
- Tror dere Jesus er redd for at folket ikke skal tro på at han er sendt av Gud?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet. Dere kan gjerne lese intervjuet med Gunnar før dere går videre.

- Hvilke likhetstrekk og forskjeller ser dere mellom fortellingen om Lasarus og fortellingen til Gunnar?
- Hvordan tror dere det er for personer som har vært veldig syke på grunn av hiv, å begynne på medisiner? Kan det sammenlignes med en oppstandelse?
- Hvordan tror dere det er for familie og venner å oppleve at en de er glad i dør av aids?
- Hvordan tror dere det er for mennesker som lever med hiv, å vite at de kan dø i ung alder?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpsdimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hvordan kan våre egne sorger hjelpe oss til å dele andres smerte?
- Hvordan kan vi lære av Jesu måte å møte mennesker i sorg på?
- Hva kan vi gjøre for å bringe oppstandelse inn i livet på tross av sykdom og død?

Organisasjoner i Norge

Informasjonstelefonen om aids

Telefon 81 00 32 00

Informasjonstelefonen er betjent mandag til og med torsdag kl. 17:00 - 20:00

Tilbud om en individuell og anonym samtale. Personene som betjener telefonen, er erfarne rådgivere med helse- og sosialfaglig bakgrunn. Det er mulig å henvende seg både med personlige spørsmål og rene faktaspørsmål

Pluss-Landsforeningen mot aids (Pluss-LMA)

Telefon 21 31 45 80

E-post post@pluss-lma.no

Internett www.pluss-lma.no

Pluss-Landsforeningen mot aids er den landsomfattende interesseorganisasjonen for hivpositive. Pluss-LMA har som oppgave å ivareta hivpositives rettigheter og interesser i samfunnet og bidra til forebygging av hiv og aids. Organisasjonen organiserer både enkeltmedlemmer og organisasjonsmedlemmer. Pluss-LMA har en gruppe frivillige som heter HivInformantene som tar informasjonsoppdrag. Pluss-LMA utgir bladet "Positiv" som inneholder intervjuer med hivpositive og andre, samt informasjon om hiv i Norge og internasjonalt. Det er mulig å få tilsendt Positiv.

Aksept – senter for alle berørt av hiv.

Telefon 23 12 18 20.

E-post hivsenter@aksept.org

Internett www.aksept.org

Aksept er Kirkens Bymisjons senter for alle som er berørt av hiv. Huset er delt i tre avdelinger; åpent miljø, poliklinikken og døgnavdelingen. På Aksept møtes mennesker i alle aldre og i forskjellige livssituasjoner. Det de har til felles er hivdiagnosen. Det betyr et mangfold av livserfaring og kunnskap. Med forbehold om at det er kapasitet til det, svarer Aksept positivt på å ta undervisningsoppdrag. Aksept åpner også huset for at skole- og høyskoleklasser skal kunne komme til og få undervisning i hvordan Aksept arbeider.

African Health Watch

Telefon 22 36 09 22

E-post africanhealthwatch@hotmail.com

African Health Watch er et tilbud til afrikanere som er interessert i informasjon om seksuelt overførbare sykdommer, hiv og aids. Åpningstid i Osterhaugsgate 27 mellom 09.00 og 16.00. Her kan alle stikke innom for å slå av en prat, lese aviser, få informasjon om sikrere sex og få kondomer.

Olafiaklinikken

Telefon 22 08 29 50.

e-post mail@olafia.no

Internett www.olafia.no

Olafiaklinikken er et nasjonalt kompetansesenter som gir tilbud om diagnostisering og behandling av seksuelt overførbare sykdommer som klamydia og hiv. Personer som kommer for rådgivning og en eventuell hivtest, har mulighet til å være anonyme.

Olafiaklinikken er et drop-in tilbud, man kan komme uten timebestilling i åpningstiden.

Helseutvalget for homofile og lesbiske

Telefon 23 35 72 00.

E-post oslo@helseutvalget.no

Internett www.helseutvalget.no

Helseutvalget for homofile og lesbiske har en rekke aktiviteter og tilbud til homser, lesber og bifile av begge kjønn i Norge. Helseutvalget er en frivillig organisasjon som driver miljøbasert forebyggende arbeid innenfor områdene hiv og seksuelt overførbare infeksjoner, lesbisk helse, rus og psykisk helse.

Hivfondet - til hjelp i en vanskelig situasjon

Telefon 22 83 40 00

Internett www.hivfondet.no

Hivfondet skal bidra til å bedre hivpositives livssituasjon gjennom å yte støtte til dem som er vanskeligst stilt. Bidrag til Hivfondet kan settes inn på kontonummer 9235.17.76295

Nasjonalt folkehelseinstitutt

Telefon 22 04 22 00

E-post msis@fhi.no

aids-info@fhi.no

Internett www.fhi.no/smittevern

Folkehelseinstituttet utgir Aids-info som er et informasjonstidsskrift om hiv og aids.

Aids-info er gratis og kan bestilles i så mange eksemplarer som trengs. Bladet har mange gode artikler. På internettsiden til folkehelseinstituttet presenteres fagkunnskap, informasjonsmateriell og statistikk om hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner.

Nettnyhetene er en nyhetstjeneste som formidler kortfattede nasjonale og internasjonale nyheter om hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner.

Kapittel 5. Global hiv & aids

Hiv og aidsepidemien tydeliggjør at det råder stor økonomisk urettferdighet i verden. Vi kan ikke godta at økonomi settes foran menneskeverd. Medisiner og kondomer må bli tilgjengelig for alle. Vi vil ta den verdensvide kirken på alvor. I Kristus er vi ett legeme. Som ungdom er vi særlig opptatt av barn og ungdommer som har mista sine foreldre, og ender opp med å få forsørgeransvaret for seg selv og sine søsken.

- Ungdommens kirkemøte 2004

Aids kan ramme alle, og finnes i alle land og på alle kontinenter, men den rammer skjevt. Det er de fattigste som bærer den tyngste børen. De har minst å stille opp med for å beskytte seg, de har minst å stille opp med for å lindre den nød som rammer dem. Kampen mot aids er derfor en kamp mot fattigdom, uvitenhet og fordommer.

- Biskop Gunnar Stålsett i boka "Hva er da et menneske?" Verbum 2002

Når et lem lider...

Hele Norges befolkning ti ganger

En stor utfordring er å formidle rekkevidden av hiv og aids epidemien til norske ungdommer. Den globale hiv og aids situasjonen er så skremmende at de færreste klarer å ta den inn over seg. Tallene er så store at det er umulig å se for seg hvor mange enkeltpersoner som egentlig lever med hiv eller dør av aids. For å ane rekkevidden av hiv- og aidsepidemien globalt kan du bruke tall som ungdommene kjenner fra før. Vi anbefaler at du bruker lokalkunnskap og tall fra lokalområdet for å visualisere hiv- og aidsepidemien. Tall uten visualisering kan fort forsterke avstanden mange opplever i møte med hiv og aids. Du finner tall og informasjon om ungdommenes hjemsted på Statistisk sentralbyrå sine sider www.ssb.no og globale hiv og aids tall på www.unaids.org.

Du kan spørre ungdommene om hvor mange som bor i byen eller bygda der de bor. Gjennom å forestille seg alle menneskene på skolen, i familien, i kirka og i nabolaget kan en ane litt av omfanget av hivepidemien. La oss si at ungdommene kommer fra Vennesla i Vest-Agder der det bor det 12.000 mennesker. Det tilsvarer nesten like mange som smittes med hiv daglig. FN regner med at 13.500 mennesker blir smittet med hiv hver dag. Du kan også la dem se for seg hele Norges befolkning. Be dem om å tenke på alle de kjenner i de ulike byene i Norge. La dem tenke seg folkemassene på bildene fra NRK på 17.mai. La dem se for seg fulle fotballstadioner. Til sammen bor det 4,6 millioner mennesker i Norge. I 2004 ble 4,9 millioner mennesker smittet med hiv. FN regner med at det er 40 millioner mennesker som lever med hiv. Det tilsvarer hele Norges befolkning ti ganger.

Kondombruk i Norge og Zimbabwe

Det er krevende å formidle informasjon om hiv og aids globalt uten å bidra til en ytterligere stemping av fattige mennesker i fattige land. Det blir veldig lett til at vi i den rike vesten er flinke og smarte mens ”de andre” er dumme. Vi vil at du skal tenke nøye gjennom hva slags bilde du ønsker å formidle av mennesker i land hardt rammet av hiv. Hvordan kan du bidra til å la ungdommene leve seg inn i andres mennesker liv, uten å stemple dem som lever med hiv?

Det kan være virksomt å trekke frem et område der vi i det rike vesten ikke er særlig flinke. For eksempel kondombruk. Et av spørsmål som ofte kommer er hvorfor så mange som blir smittet med hiv i fattige land og såpass få som blir smitta i rike land. En oppfatning er at nordmenn er mer moralske eller bedre på å praktisere sikrere sex enn for eksempel afrikanere. Denne forklaringen holder ikke. Det er viktig at denne myten avkrefte. Undersøkelser har vist at norske ungdommer, og nordmenn generelt, ofte er dårligere til å benytte kondom enn ungdommer i land som er hardt rammet av hiv. Enkelte steder er ungdom i fattige land dobbelt så flinke til å bruke kondom enn norske ungdommer. I Norge er ungdom svært entusiastiske til å bruke kondom. En studie viser at hele 75 prosent av ungdommene foreslår for partneren at de skal bruke kondom, men bare 17 prosent av ungdommene svarer at de faktisk bruker kondom. Det er et stort gap mellom holdning og handling når det gjelder kondombruk i Norge.

(www.ba.no/nyheter/article862558.ece) I Zimbabwe derimot brukte mer enn 60 prosent av guttene mellom 15 og 24 år, og 40 prosent av jentene i samme alder, kondom sist gang de hadde sex med en partner de ikke var gift med. Også i Uganda brukte mer enn halvparten av de unge mennene brukte kondom ved sitt siste samleie.

(www.unaids.org/wad2004/report_pdf.html) Årsaken til spredningen av hiv i fattige land handler om langt mer enn kondombruk. Dette kapittelet inneholder en god del informasjon om samfunnsmessige årsaker som påvirker spredningen av hiv.

Hvorfor gjøre noe?

Det er ubehagelig å innse at hiv- og aidsepidemien avslører den dype urettferdigheten i verden. Urettferdigheten er ikke ny, men hivepidemien har gjort kløfta mellom rike og fattige i verden enda større og mer synlig. Der spredningen av hiv er størst, har de minst ressurser til å drive forebyggende arbeid. Der det bor flest hivpositive, har de minst medisinsk behandling. Det kan være vanskelig å sitte her i lille Norge å forstå hvor stort det globale omfanget av denne epidemien er. Det kan være vanskelig å forstå hvor mange mennesker som berøres av hivepidemien. Og ofte kan det være vanskelig å se at vi kan gjøre noe. Kanskje er det til og med vanskelig å forstå hvorfor vi skal gjøre noe.

Det du vil at andre skal gjøre

Hvorfor vi skal gjøre noe kan både begrunnes med Bibelens bud om nestekjærlighet og med FNs erklæring om menneskerettigheter. Det kan være flott å løfte frem Jesus sine ord i møte med hiv og aids globalt overfor ungdommene.

Alt dere vil at andre skal gjøre mot dere, skal også dere gjøre mot dem.

Matt 7:12

Disse ordene kan bli veldig konkrete i forhold til hiv globalt. Hva ville vi at andre skulle gjort for oss, hvis vi var hivpositive i et fattig land uten medisiner og støtteapparat? Hva ville vi at de skulle gjort for oss? Det er ikke sikkert vi ville likt å bli syntet synd på. Det er heller ikke en overflatisk veldedighet en ønsker seg når en lider. Det kan være at et annet bibelvers kan si noe om hva vi skal gjøre.

For om ett lem lider, lider alle de andre med. Om ett lem blir hedret, gleder alle de andre seg. Dere er Kristi legeme, og hver enkelt av dere er hans lemmer.

1.Kor. 12, 26-27

Vi er en del av samme legeme som dem som lever med hiv i sin kropp. Vi er del av samme verden. Synet på alle mennesker som del av samme legeme kan styrke fellesskapsfølelsen, og hjelpe oss til å engasjere oss til å delta i kampen for rettferdighet. Hiv er ikke noe langt unna. Vi er del av samme legeme. Ei jente på 18 år kom med følgende utsagn til en av oss i redaksjonen. Klarere kan det vel ikke bli sagt.

For meg er nestekjærlighet og respekt for menneske en av de absolutt viktigste delene av det å være kristen. Jeg blir så utrolig utrolig lei av å se pekefingeren, isteden for kjærligheten. Men jeg tror det holder på å bli bedre. Hiv og aids har satt søkelyset på mange problem og utfordringer som kirken ikke har tatt på alvor før. Nå må man. Jeg håper bare at det er det gode i kristendommen som skinner gjennom. At man tar opp kampen mot hiv og aids i fellesskap og med respekt og kjærlighet til de som er smitta. Vi har en unik mulighet til å lage et verdensrammeverk av nestekjærlighet, og det er det vi burde gjøre.

- Jente, 18 år

Retten til liv

Nestekjærlighetstanken gir uttrykk for en god holdning. Men noen ganger er det ikke nok med gode holdninger. Holdningsperspektivet er noen ganger for ”snilt”. Det er nødvendig å ha et litt ”strengere” perspektiv som fastslår hvilke rettigheter et menneske har. FNs menneskerettigheter fra 1948 sier hva et menneske har krav på som menneske. I menneskerettighetene blir det slått fast at det er *forbudt* å diskriminere på grunn av rase, farge, kjønn, religion, politisk eller annen meningsytring, nasjonal eller sosial opprinnelse eller annen status. Hiv og aids var ikke en realitet da menneskerettighetene ble skrevet ned. De siste årene har FN erklært at ”annen status” skal tolkes slik at uttrykket dekker hiv og aids. Både som enkeltpersoner og som deler av et samfunn og kirker bør vi engasjere oss fordi menneskerettighetene til hivpositive brytes. Hivpositive i fattige land skal ikke få behandling fordi vi i de rike landene er så snille, men fordi det er en menneskerett å få medisinsk behandling. Når mennesker dør på grunn av manglende helsestell, tilgang på medisiner, av depresjon eller ensomhet på grunn av utestegning så er det en forbrytelse mot den mest grunnleggende menneskeretten av alle: retten til liv.

Kilde: Menneskerettighetene på norsk: www.unhchr.ch/udhr/lang/nrr.htm
FNs spesialseksjon om hiv og aids www.ohchr.org/english/issues/hiv/

Gemma fra Filippinene er 33 år, og har hatt hiv siden hun var 22 år. Da hun bodde på Manilla måtte hun i en periode livnære seg og barnet sitt ved å jobbe som prostituert. I dag jobber hun på en institusjon for å hjelpe prosituerte og narkomane i Oslo.

Hvordan var det å få vite at du har hiv?

Det var en norsk misjonær som fortalte meg det. Alle fremtidstankene mine falt i grus. Jeg tenkte at nå dør jeg av aids. Etter at jeg hadde kommet meg over sjokket, ville jeg treffe noen som er i samme situasjon.

Hva er det beste med å ha hiv?

Det er mange sider ved å ha hiv. Noen av dem er gode. I dag føler jeg meg mer akseptert og elsket. Jeg føler at jeg forstår livet bedre enn jeg gjorde før. Hiven gjør at jeg kan forstå andre som har det vanskelig.

Hva er det vanskeligste med å ha hiv?

Det vanskeligste er de dagene jeg føler meg alene. Når jeg er syk og det ikke er noen der til å lage mat til meg. Det kan gå dager uten at noen ringer. Jeg blir full av negative tanker og vil bare dø. Det er ensomheten når du er syk som dreper deg.

Har du hatt en kjæreste etter at du fikk hiv?

For to år siden ble jeg kjent med en norsk mann. Vi var mye sammen og han fortalte meg at han likte meg veldig godt, men at han ikke kunne forestille seg å være sammen med en person som er smittet med hiv. På en måte gjorde det meg glad. Det var enklere for meg at vi er venner enn kjærester. Jeg kunne være sammen med ham uten at han forventet seg noe mer. Men denne påsken skjedde det noe. Etter at vi hadde vært på kino, forsøkte han å gjøre tilnærmelser. I begynnelsen var jeg veldig skeptisk, men etter hvert har jeg blitt tryggere og tryggere. Vi skal gifte oss i september. Det er utrolig!

Hvordan er ditt forhold til din egen seksualitet?

Jeg hadde nesten glemt at jeg har en seksualitet, men jeg har begynt å vekke den opp igjen. Jeg ønsker meg masse kondomer i bryllupsgave!

Har du opplevd stemping på grunn av hiven?

Det verste jeg har opplevd var hjemme på Filippinene da jeg skulle føde barnet mitt. Ingen av legene ville hjelpe til under fødselen. Jeg lå der med veer og ingen ville ta i meg. Det var helt forferdelig. Til slutt var det en av legene som meldte seg frivillig. I Norge har jeg opplevd at folk har trukket seg unna og sluttet med å ta kontakt med meg etter at jeg har fortalt dem om hiven. Noen av dem har oppsøkt meg senere og bedt meg om å tilgi dem. De visste ikke bedre og ble redde.

Hvorfor tror du hivpositive blir stemplet?

Mye tror jeg kommer av hva media skriver om hiv. I avisene ser det ut som om vi er farlige folk. Konsekvensen av skremmebildene er at vi må beskytte oss mot folk ved å leve skjult.

Hvorfor tror du at hiv er så utbredt andre steder, men ikke i Norge?

Jeg tror mange blir smittet med hiv på grunn av dårlig økonomi. Da jeg skulle begynne på college gikk foreldre mine konkurs, og på Filippinene er det ikke noe som heter sosialhjelp. Familien fikk hjelp av en politimann som lovte å betale skolepengene for meg. Da to år hadde gått krevde han seksuelle tjenester av meg som betaling. Det var forferdelig å måtte gjøre det. På toppen av det hele smittet han meg med hiv. Jeg vet om mange som har blitt smittet på lignende måte som meg. Det er på en måte fattigdommen som gjør at vi ikke har mulighet til å beskytte oss.

Hvordan er det å motta medisiner som andre ikke har muligheten til å få?

Det er så mange uskyldige som dør. Jeg er velsignet som har medisiner her i Norge. Hvis jeg blir sendt tilbake til Filippinene kommer jeg også til å dø innen ett år. Der er det ingen som får medisiner hvis de ikke er veldig rike. Elleve av mine venner har dødd på grunn av hiv siden jeg reiste fra Filippinene. Det gjør meg virkelig trist å tenke på de der hjemme.

Hva er din oppfordring til norske ungdommer?

Ta vare på dere selv. Ikke la noen gjøre noe seksuelt mot dere som dere ikke ønsker.

Samtalespørsmål

- Hva tenker dere på etter at vi har lest intervjuet med Gemma?
- Hva ville dere spurt henne om hvis dere traff henne?
- Hva var det som gjorde at Gemma måtte prostituere seg?
- Hva tenker dere om politimannen som smittet Gemma?
- Hvorfor tror dere det var en lettelse da mannen hun traff ikke ville være kjæresten hennes?
- Hvordan ville dere reagert dersom den dere er forelsket i hadde fortalte at han eller hun lever med hiv?
- Hvorfor tror dere Gemma har opplevd at nordmenn har trukket seg unna henne?
- Gemma sier hun tror mange blir smittet med hiv på grunn av fattigdom. Hvorfor tror dere fattige er mer utsatt for å bli smittet enn rike?
- Hvorfor tror dere at vennene til Gemma ikke fikk medisiner?
- Hvordan kan vi bidra til å støtte fattige hivpositive i fattige land?
- Gemma oppfordrer norske ungdommer til å ta vare på seg selv. Hva vil det si for dere å ta vare på seg selv?

Hiv - en utviklingskatastrofe

Vi snakker ikke bare om tall og statistikk. Det er våre liv det gjelder. Fem millioner mennesker med hiv i Sør-Afrika betyr fem millioner liv. Vi ber om at vårt menneskeverd vurderes likt som deres. Selv om vi er fattige, svarte og lever i omgivelser som er langt fra dere, betyr det ikke at våre liv er mindre verdt

- Zackie Achamat fra organisasjonen Treatment Action Campaign i Sør-Afrika.

Nedenfor finner du utdrag av rapporter og foredrag som gir deg bakgrunnsinformasjon om hiv og aids globalt. Vi i redaksjonen har ikke formulert samtale spørsmål i direkte tilknytning til denne informasjonen. Det er meningen at du kan anvende informasjonen i forbindelse med lekene og aktivitetene senere i kapittelet. Du finner samtale spørsmål i forlengelsen av at dere har gjort noe eller lekt noe sammen.

Fattigdom som årsak og virkning

Hilde Frafjord Johnsen holdt foredrag på Pluss-LMAs årlige aidsdagskonferanse 1. desember 2004. Utviklingsministerens budskap var at hivepidemien er i ferd med å bli en utviklingskatastrofe. 2/3 deler av alle hivpositive lever i Afrika. Og mer enn halvparten av de smittede er kvinner.

Hivepidemien i Afrika rammer ikke bare det enkelte menneske og den enkelte familie, men rasere hele den framgang som mange land har opplevd de siste årene. Dette er i ferd med å utvikle seg til en utviklingskatastrofe. De verst rammede landene vil kunne få sitt brutto nasjonalprodukt redusert med så mye som 20 prosent i årene fremover på grunn av aids.

På konferansen tegnet Frafjord Johnsen et bilde der fattigdom både er årsaken til og virkningen av hivepidemien.

Kvinnens svake stilling og mangel på rettigheter gjør at mange må la seg forsørge av eldre menn, og betale med sex. Fattigdommen hindrer også kvinner å gå på skole, og dermed sikre seg en jobb og selvstendig framtid. Kvinnene får ofte ikke arve ektemannen, som kanskje er døde av aids. Enken må overta forsørgeransvaret for familien. Jenter tas ofte ut av skolen for å pleie eldre familiemedlemmer som er aidssyke. Smittede kvinner rammes ekstra hardt etter at de er smittet, ved at de fryses ut av familien og lokalsamfunnet. Dermed er vi inne i en ond spiral, der fattigdom gjør at kvinner smittes, og smitten fører til økt fattigdom.

Utviklingsministeren påpekte at det er behov for et mangfold av forebyggingsstrategier. Hun var spesielt opptatt av at kvinnens rettigheter må strykes, deres sosiale status må økes, de må bli mer økonomisk uavhengige og de må sikres helsetilbud og utdanning.

Å utdanne jenter er noe av det smarteste vi kan gjøre. Jenter med utdanning kjenner sine rettigheter, har kunnskaper om familieplanlegging, og har større

muligheter for å forsørge seg selv og sin familie. Da er vi plutselig inne i en helt annen spiral – den positive, den som signaliserer framgang og forhåpninger.

Kilde: Nettnyheter Folkehelseinstituttet 02.12.2004. www.fhi.no/smittevern

Foreldreløse barn er svært utsatt

UNICEF er FNs organisasjon for beskyttelse av barns rettigheter. De utgir hvert år en rapport som heter "Children on the brink." Den handler om hvordan hiv og aids er en trussel mot barn og unges oppvekstvilkår. De fleste av de 37,9 millionene menneskene som lever med hiv er flesteparten voksne. Men konsekvensene av epidemien for barna er store og ødeleggende. Millioner av barn har blitt foreldreløse på grunn av aids. Afrika sør for Sahara er den hardest ramma regioner. Der har 12,3 millioner barn blitt foreldreløse fordi på grunn av aids. Antallet foreldreløse barn vil øke i årene som kommer fordi foreldrene deres vil dø av aids.

- Hver dag blir 7.500 barn smittet med hiv. Til sammen lever det 2,1 millioner barn under 15 år med hiv. Tenåringer blir som regel smittet gjennom ubeskyttet sex. Spedbarn blir smittet i løpet av svangerskapet, under fødselen eller gjennom morsmelk. Det å forebygge hiv blant unge kvinner er den mest effektive måten å redusere antallet barn med hiv. Dersom moren er smittet med hiv kan risikoen for å overføre smitte til barnet reduseres ved hjelp av medisiner til moren før fødselen.
- Barn som vokser opp med hivpositive foreldre er svært utsatt for selv å bli smittet senere i livet. Foreldrenes sykdom og død bidrar til at barnet ikke får den veiledning og beskyttelse av sine primære omsorgspersoner som det ellers ville fått. Etter at barn har mistet sine foreldre har de et enda større behov for stabilitet, omsorg og beskyttelse. Det å bygge opp under nettverket rundt barna som har mistet en eller begge foreldrene er den viktigste enkeltfaktoren for å forebygge at de foreldreløse barna selv blir smittet med hiv.
- Det er et stort gap mellom hva som er gjort og hva som må gjøres for å beskytte foreldreløse barns rettigheter. De er kun noen få land som har utviklet nasjonale handlingsplaner for å hindre at foreldreløse og barn i en sårbar livssituasjon blir offer for økt helserisiko, vold, utnyttelse og diskriminering

Kilde: http://www.unicef.org/publications/index_22212.html

Flere kvinner enn menn

Elise Klouman har forsket på hvorfor spesielt kvinner er så utsatt for å bli smittet med hiv i blant annet Tanzania. Hun var foredragsholder på Pluss-LMAs årlige aidsdagskonferanse i 2004. Tittelen på foredraget hennes var "Hvorfor hiv rammer kvinner med slik tyngde". Hun pekte på flere grunner til at flere kvinner enn menn blir smittet med hiv.

- Jenter i afrikanske land har ofte sexpartnere som er ti år eldre enn dem selv. Dette aldersgapet utgjør en stor smitterisiko. Det å ha sex med en mann som er en god

del eldre innebærer at det er større risiko for at han allerede er smittet med hiv. Det er mindre risiko for å bli smittet av en jevnaldrene fordi en jevnaldrene gutt har vært seksuelt aktiv i kortere tid. Dersom aldersforskjellen mellom sexpartnerne hadde vært to til tre år istedenfor ti ville dette ha redusert antall unge jenter med hiv betraktelig.

- Det er mer akseptert at menn enn kvinner har flere seksualpartnere i land i Afrika. Menn kan ha sex på tvers av aldersbarrierer, religion, status og utdanning. Dette fører til at flere kvinner smittes av den samme mannen.. Det eksisterer et ujevnt maktforholdet mellom kvinner og menn som gjør at kvinner og unge jenter har færre muligheter til å beskytte seg mot smitte. I tillegg lever det gamle tradisjoner og myter om at jomfruer kan ”rense” menn for smitte.
- Det lettere for en kvinne å bli smittet med kjønnssykdommer enn en mann. Kvinnens underliv er mer åpent og kan lettere bli utsatt for rifter og sår. Unge jenter har enda mer sårbare slimhinner enn litt eldre kvinner. Det gjør unge jenter enda mer utsatt for å bli smittet med hiv. Dersom en kvinne har en annen kjønnssykdom øker mottakeligheten for hivsmitte med to til fem ganger. Mange kvinner i Afrika får ikke behandling for sine underlivsproblemer og blir derfor lettere smittet med hiv.
- Mange unge jenter smittes ved sin seksualdebut. Ofte er deres første samleie en voldtekt eller påtvunget sex. Ved tvungen sex blir det mer skader i kvinnens underliv, som fører til økt smitterisiko. Samtidig skremmes ofte kvinnen fra å søke hjelp. Studier fra Tanzania viser at kvinner som er utsatt for vold, blir smittet med hiv tre ganger så ofte.

Kilde: Nettnyheter Folkehelseinstituttet 02.12.04 www.fhi.no/smittevern

Et spørsmål om penger

Fordelingen av medisiner, behandling og forebyggende tiltak er svært skjev. De aller fleste hivpositive i den vestlige verden har tilgang på medisiner de trenger, mens svært få i de fattige delene av verden har det.

For å bekjempe spredningen av hiv og sikre alle tilgang på medisiner er det nødvendig å samle inn mange penger. En god del land i vesten har forpliktet seg til å bidra med økonomisk støtte. Men det har lenge vært en utfordring å få de enkelte lands ord og løfter til å følges av penger til det internasjonale arbeidet.

FNs generalsekretær Kofi Annan har sagt at det trengs 10 milliarder dollar per år til bekjempelse av aids. For å sette fart på innsamlingen av penger ble ”The Global Fund” opprettet i 2002. Fondets mål om å samle inn 7 milliarder på år innen 2007 er i ferd med å bli en umulig drøm. Dette skyldes blant annet manglende bidrag fra USA og andre land.

Kilde: Nettnyheter Folkehelseinstituttet 11.07 04 www.fhi.no/smittevern

Aktiviteter, øvelser og samtale

Vote with your feet

Vi anbefaler at du benytter denne øvelsen for å gå gjennom en del faktaopplysninger. Denne metoden er enkel og aktiviserende. Du kan lage flere påstander selv ved å benytte internettsidene vi har anbefalt.

Først deler du rommet inn i to med for eksempel et tau eller kritt. Fortell deltagerne at du vil komme med en del påstander. Deres oppgave er å ta stilling til påstandene. Dersom de er enige i påstanden går de til høyre, dersom de er uenige i påstanden går de til venstre. Hvis dere er mange, er det viktig å bruke en mikrofon. Det kommer til å bli en del støy når alle står på gulvet. Du må sannsynligvis gjenta påstanden noen ganger før du har alle med deg.

For hver påstand kan du eller en annen leder spørre en i hver gruppe om hvorfor de er enige eller uenige i påstanden. Du avslutter hver påstand med en utfyllende kommentar.

Etter denne og neste konkurranse finner du noen samtale spørsmål som vi anbefaler for at ungdommene skal få spørre og snakke om det de har blitt konfrontert med i konkurransene.

1. Påstand: 9000 mennesker blir smitta av hiv hver eneste dag.

Svar: Feil.

13 500 mennesker blir smitta hver dag.

Dette tilsvarer en middels norsk stor by eller bygd. Hiv er en enorm hindring for utvikling og en av de største humanitære katastrofene verden står ovenfor i dag.

2. Påstand: Hver dag dør 8500 mennesker pga aidsrelaterte sykdommer.

Svar: Riktig.

Det er 8500 mennesker som dør hver dag.

I enkelte av landene som er hardest rammet er det så mange i alderen mellom 25 – 50 som holder på å dø at en hel generasjon er i ferd med å dø ut. De som dør av aids er de samme som er foreldre til små barn.

3. Påstand: I Afrika er 4 millioner barn foreldreløse pga. aids

Svar: Feil.

12,3 millioner barn er foreldreløse på grunn av aids i Afrika. Det vil bare bli flere og flere foreldreløse på grunn av aids. De som har mistet foreldrene sine er utsatt for selv å bli smittet med hiv senere i livet.

4. Påstand: Gutter er mer utsatt for å bli smittet med hiv enn jenter.

Feil: Feil

For hver gutt som smittes blir 3 jenter smittet. Jenter smittes ofte av voksne menn. Dette er et resultat av det ujevne maktforholdet mellom kvinner og menn, penger og posisjon og gamle myter om at det er mulig å bli frisk ved å ha sex med en jomfru.

5. Påstand: Medisiner kan hindre at hivviruset blir overført fra mor til barn

Svar: Riktig

Dersom moren får medisiner som reduserer antall hivvirus i blodet før fødselen, er det mindre risiko for å smitte barnet under fødselen.

6. Påstand: Innen 2010 kan 21,5 millioner barn og ungdom være hivpositive.

Svar: Riktig.

Dersom hivepidemien fortsetter med samme tempo som i dag vil 21,5 millioner barn og ungdommer være hivpositive i 2010.

Kilde: www.unaids.org/en/resources/epidemiology/epicore.asp
http://www.unicef.org/publications/index_22212.html

Hiv og aids quiz

Noen av spørsmålene i Hiv og aids quiz på neste side overlapper med påstandene i Vote with your feet. Du kan bruke begge likevel. Det er alltid noen som ikke får med seg alt første gangen. Viktige ting kan ikke gjentas for ofte. Del inn ungdommene i ulike lag. Ikke gi dem så lang tid til å svare på spørsmålene. De kan få max 10 min. Dette er en konkurranse som skal gå litt unna. Dere kan heller bruke tid på å gå gjennom svarene. Lagene får ett poeng for hvert riktig spørsmål. Finn frem premier og trøstepremier.

Fasit

1. 8500
2. 577
3. 39,4 mill
4. 2400
5. 7.500
6. 65
7. 200.0000
8. 4,9 millioner

Kilde: www.unaids.org/en/resources/epidemiology/epicore.asp og www.fhi.no MSIS nr. 47 2004

Samtalespørsmål etter "Vote with your feet" og "Hiv og aids quiz".

Hvordan opplevde dere å være med på konkurransen(e)?

Hva husker dere best etter konkurransen (e)?

Var det noe som overrasket dere?

Var det noe dere synes var vanskelig å forstå?

Hvorfor tror dere hiv og aids rammer fattige land mer enn rike land?

Hvorfor tror dere unge jenter i fattige land er spesielt utsatt for hiv?

Hvordan tror dere det er å være ung og leve med hiv i et fattig land?

Hva ville dere ønske dere dersom dere var hivpositive i et fattig land?

Hvorfor skal vi bry eller ikke bry oss om hivpositives situasjon?

Hiv og aids quiz

0

1. Hvor mange mennesker dør av aids i løpet av dagen i dag?

- 3500
- 5500
- 8500

2. Hvor mange mennesker har dødd av aids i Norge fra 1983 – 2004?

- 5077
- 57
- 577

3. Hvor mange mennesker er lever med hiv på verdensbasis?

- Ca 94 millioner
- Ca 9,4 millioner
- Ca 39,4 millioner

4. Hvor mange mennesker i Norge lever med hiv?

- Ca 26.000
- Ca 200
- Ca 2400

5. Hvor mange barn under 15 år blir smittet med hiv hver dag?

- 75.000
- 7500
- 750

6. Hvor mange prosent av verdens hivpositive bor sør for Sahara?

- 95 %
- 56 %
- 65 %

7. Hvor mange under barn under 15 år lever med hiv i verden?

- 200.000
- 2,2 millioner
- 2000

8. Hvor mange mennesker ble smittet med hiv i 2004?

- 17, 4 millioner
- 500.000
- 4,9 millioner

Bibelen og urettferdighet

Den barmhjertige samaritan

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

- Kan dere fortelle om en gang dere hadde det vondt, var syk eller ble skadet?
- Kan dere huske en gang dere gjerne skulle bli lagt merke til uten å bli det?
- Hvordan var det å ha det vondt uten å bli lagt merke til?
- Hvordan føltes det å ikke bli lagt merke til?

La deltagerne tenke litt på egen hånd før du tar en runde i gruppa. Du kan begynne med å fortelle om en av dine opplevelser for å sette gruppa i gang. Dersom ungdommene kjenner hverandre før er det ikke sikkert du trenger å begynne. Som alltid skal du ta hensyn til den eller de som absolutt ikke ønsker å fortelle om seg selv. Erfaringen er at de fleste har lyst til å fortelle fra sitt eget liv dersom det skjer i en trygg ramme.

2. Les teksten sammen med hverandre i fellesskap

Les fortellingen om Den barmhjertige samaritan i Lukas 10, 25-37. Alle slår opp i hver sin Bibel. Vi foreslår at alle er delaktige i å lese teksten. Dere kan lese en setning eller et vers hver.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hvordan kan denne teksten handle om å være syk uten å få hjelp?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hva får vi vite om den lovkyndige? Hva er det den lovkyndige spør Jesus om?
- Hva slags stilling i samfunnet tror dere den lovkyndige hadde?
- Hvorfor forteller Jesus fortellingen om den barmhjertige samaritan til den lovkyndige?

- Hva får vi vite om han som blir slått ned?
- Hvorfor er han ute og går? Hvordan har han det?
- Hvem slår mannen ned? Hva kan være årsaken til at de slår ham ned?
- Hvem kan presten og levitten være? Hvorfor går de forbi?
- Hvem kan samartianeren være?
- Hvorfor stopper samaritaneren for å gi mannen det han trenger for å bli frisk?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet. Du kan pensle samtalen inn på hvordan teksten er relevant i forhold til den globale hiv og aids situasjonen. Se for dere at mannen som blir slått ned er en fattig hivpositiv person.

- Tror dere hivpositive i fattige land kan oppleve seg som han som blir slått ned
- Hvordan tror dere hivpositive opplever den manglende oppmerksomheten fra oss i rike land?
- Hvem vil dere si ligner på presten og levitten i dag? Hvem er det som overser hivpositive i fattige land uten å gjøre noe med det?
- Hvem vil dere si ligner på samaritaneren?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpedimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva kan vi gjøre for å skape mer fokus på forholdene hivpositive lever under i land med mye fattigdom?
- Hva skal vi gjøre med vår lyst til å gå forbi slik som presten og levitten gjorde?
- Hvordan kan vi bli mer som samaritaneren?

Den syke ved Betesda

1. Les teksten ut ifra deres egen virkelighet og utfordringer

- Kan dere fortelle om en gang dere virkelig lengtet etter noe eller noen?
- Hvordan var det å vente på den eller det dere lengtet etter?

La deltagerne tenke litt på egen hånd før du tar en runde i gruppa. Du kan begynne med å fortelle om en gang du lengtet. Erfaringen er at de fleste har lyst til å fortelle fra sitt eget liv, dersom det skjer i en trygg ramme.

2. Les teksten sammen med hverandre i fellesskap

Les fortellingen om den syke ved Betesda i Johannes 5:1-15. Alle slår opp i hver sin Bibel. Vi foreslår at alle er delaktige i å lese teksten. Dere kan lese en setning eller et vers hver.

3. Les teksten grundig og detaljert

Skriv opp stikkord på flippover. Still generelle spørsmål til teksten først.

- Hva handler denne teksten om?
- Hva slår dere med denne teksten?
- Hvordan kan denne teksten handle om å lengte?

Deretter går dere litt nærmere inn i teksten:

- Hvem er den syke ved dammen?
- Hvorfor har han vært syk så lenge?
- Hvordan har han det når han ligger der ved dammen?
- Hvordan er det for den syke å møte Jesus?
- Hvordan reagerer den syke når Jesus spør ham om han vil bli frisk?
- Hvorfor reagerer jødene så negativt på helbredelsen?

- Hvordan tror dere det var for de andre rundt dammen å se at han ene fikk hjelp men ikke de?

Etter å ha arbeidet grundig med bibelteksten, er det viktig at dere vender tilbake til eget liv og egen virkelighet. Du kan pensle samtalen inn på hvordan teksten er relevant i forhold til den globale hiv og aids situasjonen. Se for dere at den syke er en hivpositiv person som lengter etter medisin og legehjelp.

- Hvordan tror dere det er å være hivpositiv å lengte etter medisiner?
- Hvordan tror dere det er å vite at det finnes hjelp uten å få den?
- Hvordan tror dere det er for fattige hivpositive å vite at det finnes medisiner som de ikke får?
- Hvordan tror dere det er for hivpositive å endelig få medisiner?

4. Les teksten med tanke på å skape forandring

Et kontekstuellet bibelstudium er aldri avsluttet før dere har sett på om det er noe dere kan gjøre som bringer håpsdimensjonen i teksten inn i vår egen tid.

- Hva sier Jesus til den lovkyndige etter at han har fortalt fortellingen om den barmhjertige samaritan?
- Hvordan kan vi ”Går du bort og gjør likeså”?
- Hva vil det si å vise barmhjertighet?
- Hvordan kan mennesker med hiv være vår neste?

Organisasjoner og nettsteder

Det finnes utrolig mye informasjon om hiv og aids på internett. Vi har valgt ut noen adresser. Vi oppfordrer på det sterkeste å bruke mulighetene internett gir til å formidle oppdatert og aktuell informasjon til ungdom.

Norske organisasjoner

Changemaker	www.changemaker.no
Kirkens Nødhjelp	www.nca.no
Norad	www.norad.no
Kirkens u-landsinformasjon	www.kui.no
KFUK-KFUM Global	www.kfuk-kfum.no/global
Norges røde kors	www.redcross.no
Aidsnett	www.aidsnett.no

Se også organisasjonene som er nevnt i forrige kapittel.

Internasjonale organisasjoner

UNAIDS	www.unaids.org
--------	--

Disse nettstedet har oppdatert statistikk for hele verden. Det er mulig å gå inn på enkeltland og områder. Det ligger veldig mye nyttig informasjon og kampanjemateriell om ungdom hiv og aids her. Følg spesielt med i forkant av Verdens aidsdag 1. desember. UNAIDS lanserer hvert år et eget tema for denne globale solidaritetsdagen.

Andre FN nettsteder som har informasjon om hiv og aids, barn og menneskerettigheter:

UNICEF	www.unicef.org
OHCHR	www.ohchr.org/english/

AEGIS	www.aegis.com
-------	--

Forkortelse for Aids Education Global Information System. Dette er et stort nettsted med oppdatert informasjon om alt som er verd å vite om hiv og aids. Her finner man svar på det meste. Det er mulig å komme i kontakt med hivpositive over hele verden.

Internasjonale kirkelige organisasjoner

Ecumenical Advocacy Alliance	www.e-alliance.ch
Kirkenes Verdensråd	www.wcc-coe.org
Det lutherske verdensforbund	www.lutheranworld.org

Kapittel 6. Liturgisk materiale

Kirkemøtet ber den enkelte menighet vurdere hvilke tiltak som bør iverksettes for at det regelmessige gudstjenestelivet kan fungere som et inkluderende menighetsfellesskap også for ungdom. Kirkemøtet ser med glede på det arbeidet som er gjort de siste årene med å tilrettelegge spesielle gudstjenester for ungdom, men understreker at også det normale gudstjenestelivet må bli et naturlig fellesskap for hele menigheten.

Kirkemøte 1993 "Ung i kirken" Sak 13/91 og 11/93 <http://www.kirken.no> 28.09.2001

Hiv og aids i gudstjenesten

1. desember er Verdens aidsdag

Aidsdag markeres over hele verden hvert år den 1. desember. Dagen er både en sorg- og solidaritetsdag som til sammen samler millioner av mennesker hvert år. I Norge ble den første solidaritetsgudstjenesten feiret i Oslo i 1986. På begynnelsen var det ganske mange kirker som synes det var problematisk å sette fokus på hiv og aids. Dette har heldigvis endret seg. Siden 1998 har gudstjenestene på Verdens Aidsdag blitt holdt i Oslo Domkirke. Mange hivpositive setter stor pris på at gudstjenesten "deres" blir holdt i hovedstadens hovedkirke. Dette er en veldig spesiell gudstjeneste som så mange som mulig bør få med seg.

Dersom det ikke skjer noe på Verdens Aidsdag i ditt nærmiljø kan du jo foreslå for menighetsrådet eller presten at dere arrangerer en aidsdagsgudstjeneste på søndagen som ligger enten forut for eller etter 1. desember. Det er selvsagt mulig å plukke noen bønner og elementer fra tidligere aidsdagsgudstjenester. Hvert år blir det sendt ut materiell til menighetene i Den norske kirke med materiell som kan brukes i en lokal Verdens Aidsdagsgudstjeneste. Du finner materiale elektronisk på www.kui.no.

Ung messe og aktiv deltagelse

Ungdom har ulike forhold til gudstjenester. Det er noen som allerede fra ung alder har funnet seg godt til rette i høymessen. Men mange opplever at den vanlige gudstjenesten er vanskelig å føle seg hjemme i. Kirkemøtets vedtak fra 1993, slik det er sitert overfor, viser at det å inkludere ungdom i gudstjenestelivet har vært på dagsorden i mer enn ti år. Etter Kirkemøtet i 1993 vedtok en god del menigheter i Den Norske kirke å ha en "Ung messe" hvert halvår. Dersom menighetsrådet i din menighet ikke har fattet et slikt vedtak er det på tide å utfordre dem til å gjøre det. Ta det opp med den lokale presten og skriv en søknad til menighetsrådet!

Mange menigheter fokuserer på misjon og misjonsprosjektene sine i adventstiden. Derfor er det ikke sikkert dere får ha Ung messe søndagen før eller etter Verdens aidsdag. Men la ikke det stoppe dere. Ung messe kan ha hiv og aids som tema uansett når på året dere har gudstjenesten. Det er ikke nødvendig at alle gudstjenestene med hiv og aids som tema

markes i dagene før og etter Verdens aidsdag. Hiv og aids er aktuelle temaer når som helst på året. Ungdommene kan gi menigheten viktige utfordringer ved å bruke denne bokens temaer inn i en gudstjenesteramme.

Vi i redaksjonen anbefaler at dere leser om Ung Messe på KFUK-KFUMs hjemmeside. Det er ikke nødvendig å følge deres opplegg til punkt og prikke. Du bør tilrettelegge opplegget slik at det passer for dere. Det viktigste med en Ung messe er at ungdommene får anledning til å delta aktivt i forberedelsene og gjennomføringen. Ungdommene skal få skape en gudstjeneste der deres musikk og uttrykkformer blir brukt. Stil og smak vil variere med tid, sted og miljø. Erfaringene fra arbeid med Ung messe er at det ikke er vanskelig å finne sanger, liturgi og musikk som «stemmer» for ungdom. Orkesterbesetningen er viktig. Bass, gitar, slagverk og tangentinstrumenter er som regel hovedingredienser. Dersom det lar seg gjøre med et samarbeid med organist, er ingenting bedre enn det. Mye spennende og flott er kommet ut av møtet mellom ulike musikktradisjoner, mellom nytt og gammelt, mellom religiøse folketoner og rock.

Kilde: <http://www.kfuk-kfum.no/kmportal/side68>

Bok: Ung messe, håndbok med melodihefte. Forslag til liturgiske ledd i gudstjenesten. ISBN 543-0690-7

Lag en aidsdagsgudstjeneste

Ungdomsmiljøene rundt omkring i Norge varierer fra ti ungdommer til noen hundre ungdommer. Det vil være forskjellig fra sted til sted hvor mange grupper det er naturlig å legge opp til. Vi i redaksjonen kommer med forslag til grupper som kan tilpasses til deres lokale forhold. Vær oppmerksom på at ikke alle liker å bli eksponert foran mange mennesker. Finn oppgaver som passer både til utadvendte og mer innadvendte ungdommer. Det er viktig at materialene gruppene trenger på forhånd ligger klart før de kommer.

Etter gruppearbeidet må det utarbeides et program for gudstjenesten og deltagerne må få anledning til å øve. Dette er det naturlig at du som leder tar ansvar for sammen med presten. Det er helt nødvendig med to-tre gjennomganger og generalprøve før gudstjenesten avholdes. Det kan bli en negativ opplevelse for ungdommene dersom de må gjøre noe de ikke er trygge på i en gudstjeneste der alle der på dem. Husk å prøve mikrofonene.

Umiddelbart etter gudstjenesten er det viktig å gi ungdommene tilbakemelding og masse ros. Helst slik at alle hører det på en kirkekaffe eller lignende.

Gudstjenesteverksted

Det første du gjør er å la ungdommene enten melde seg på ulike grupper eller du plasserer dem i grupper. Gruppene må ha en leder. Helst bør dere ha en komité som samordner alle de ulike elementene. Alle gruppene innleder med å lese hovedteksten til gudstjenesten og snakke om temaet for gudstjenesten. Dere kan gjerne bruke en av tekstene og det tilhørende opplegget for å lese bibelteksten som er foreslått i denne boka.

PR- gruppe

Dette er en viktig gruppe som ofte forsømmes. Denne gruppa lager plakater om aidsdagsgudstjenesten og henger dem opp på alle tenkelige steder og ringer lokalavisen. Husk å spre informasjon via e-mail og annonser på internett.

Rappgruppe

Dersom det er noen av ungdommene som er glad i hipp-hopp eller rapp kan de utfordres til å lage en velkomstrapp. Oppgaven til gruppa er å lage en rapp eller lignende som ønsker menigheten velkommen og som introduserer gudstjenestens tema.

Bakegruppe

Bakegruppa får i oppgave å bake nattverdsbrød. De kan enten lage ett stort brød eller mange små oblatlignende brød. Det er mulig å bruke gjærdeig eller deig uten hevemiddel. Deigen må være klar på forhånd. Ungdommene kan dekorere brødet eller brødene med deig formet som hiv-sløyfer. Det blir ganske sterkt for menigheten å motta Jesu legeme med en hiv-sløyfe på. Dette kan være en veldig tydelig måte å vise at Jesus identifiserte seg med dem som var utstøtt.

Tekstgruppe

Tekstgruppa jobber videre med bibelteksten, gjerne sammen med presten. Ungdommene kan utfordres til å holde preken. De kan for eksempel si litt hver om hva teksten betyr for dem ut i fra den tekstsamtalen de har hatt. De kan gjerne bruke andre tekster i tillegg til bibelteksten for å belyse tema. Tekstgruppa kan for eksempel bruke noen av intervjuene i boka i gudstjenesten.

Sanggruppe

Sanggruppa velger sanger og salmer til gudstjenesten. De kan utfordres til å være forsangere på gudstjenesten. Mange ungdommer synes det er fint med lovsanger på engelsk. Det er viktig å ha noen som synger foran dersom en velger ukjente sanger. Husk å avklare det musikalske med organisten.

Bønnegruppe

De som er med i denne gruppa kan enten skrive bønner selv eller bruke allerede formulerte bønner. Husk å avklare bønnene med presten som skal være med på å ha gudstjenesten. Bønnegruppa kan få ansvar for følgende bønner:

- inngangsbønn/kollektbønn
- syndsbekjennelse
- forbønn
- avslutningsbønn

Dekorgruppe

Dekorgruppa har ansvaret for å utforme kirkerommet slik at det uttrykker noe om temaet. Dette er gruppa der ungdommene kan utfolde sin kreativitet. Her kan alt fra gips til fingermaling benyttes. Dersom hiv og aids er temaet kan de kan pynte alteret med en stor rød duk eller de kan henge opp en stor hiv-sløyfe i alterpartiet. De kan lage hiv-sløyfer som de deler ut til alle som kommer på gudstjenesten.

Orkestergruppe

Orkestergruppa jobber sammen med sanggruppa om det musikalske. I tillegg til å akkompagnere sangene og salmene kan de utfordres til å spille preludium, postludium og under ofringen. Orkestergruppa bør ha en øvelse sammen med organisten på forhånd.

Dansegruppe

Det kan være aktuelt å lage en type jazzballett eller en mer liturgisk dans for denne gruppa. De kan for eksempel danse til orkestergruppens preludium. De kan gjerne danse til noen av de liturgiske leddene, for eksempel lovsangsleddet.

Dramagruppe

Dramagruppa har ansvar for å dramatisere hovedteksten som brukes i gudstjenesten. De kan enten mime eller ha rollespill med replikker. De kan for eksempel lage en moderne versjon av bibelteksten.

Videogruppe

Videogruppa kan lage en videomontasje som forteller om temaet. Videoen bør kun være på ett par minutter. Den kan vises på kunngjøringenes plass som en del av informasjonen om hva takkofferet går til. De kan for eksempel intervjuet en i Kirkens Nødhjelp som jobber med et hiv og aids prosjekt.

En aidsdagsgudstjeneste

Mennesker som lever med hiv er med på å utforme gudstjenesten på Verdens aidsdag i Oslo Domkirke. Aksept, som er senter for alle som er berørt av hiv og aids, arrangerer gudstjenesten i samarbeid med Oslo Domkirke. Nedenfor kan du lese en bearbeidet versjon av den gudstjenesten som ble feiret i 2004. På grunn av at engelskspråklige deltok på gudstjenesten er det tatt med noen tekster på engelsk. Det er sannsynligvis ikke er aktuelt for dere å benytte alt i denne gudstjenesten. Dere kan hente enkeltelementer og tilrettelegge gudstjenesten til deres lokale miljø.

En halv time før gudstjenesten begynner åpner Oslo domkirke dørene. Folk kommer strømmene. Det er utrolig sterkt og oppmuntrende å se alle som søker til kirka denne dagen. På ulike måter opplever de at hiv og aids angår dem. En stor andel av dem går sjelden eller aldri ellers i kirka. De er mennesker som har mistet en sønn eller venn av aids, de er foreldre og kjærester av mennesker som lever med hiv, de er ansatte som jobber med hiv i Norge eller internasjonalt. De er mennesker som bryr seg.

Fem minuttene før begynner kirkeklokkene å ringe og lysene i kirken slått av. Det er kun alterlysene som et tent.

Under lystenningsdelen i gudstjenesten kommer veldig mange fram til alteret. Kronprinsen og kronprinsessen tenner de første lysene. Noen gråter. Andre hilser begeistret på en de ikke har sett på lenge. Ei som lever med hiv klemmer biskop Stålsett. Lys tennes. Tanker og bønner strømmer ordløst ut i kirkerommet.

Det er tradisjon å syngje ”We shall overcome” som siste sang. Syngende går alle som ut i den mørke desembernatta og vidare ned Karl Johan i et langt fakkeltog.

Preludium Trommesolo

Tekstlesning Salme 13

Hvor lenge, Herre? Vil du glemme meg for alltid?

Hvor lenge vil du skjule ditt ansikt for meg?

Hvor lenge skal jeg ha uro i sinnet og hele dagen ha sorg i hjertet?

Hvor lenge skal fienden ha overmakten?

Se hit og svar meg, Herre, min Gud!

La øynene mine få glansen tilbake så jeg ikke sovner inn i døden.

Da skal ikke min fiende si: ”Jeg har vunnet”,

Mine uvenner skal ikke juble når jeg holder på å falle.

Men jeg setter min lit til din trofasthet, mitt hjerte skal juble over din frelse.

Jeg vil syngje for Herren, for han har gjort vel mot meg.

Bønn

Gode Menneskesønn, vi ber deg for alle som opplever at mennesker holder seg på avstand.

La dem få oppleve at noen våger å være nær dem.

Hjelp oss alle å kjempe mot usikkerhet, forlegenhet og frykt for det ukjente.

Hjelp oss å være sammen i kampen mot alle former for stigmatisering og diskriminering,

du som går foran oss på medlidelsens vei

og er barmhjertighetens og nådens Gud

fra evighet til evighet.

Kilde: ”Tid for nærvær” Sindre Eide Verbum forlag 2003

Inngangsprosesjon med musikk og sang

Prosesjonen består av korsbærer, lysbærere, og medvirkende lesere, musikere og prester

Sang: Kum ba yah, my Lord (NoS 389)

Innledningsord

Sang: Noen kommer, noen går.

Vinden rider høyt på sky over hav og land og by: Stormen raser tung og hvit. Sorg og død, kom ikke hit. Noen kommer, noen går. Noen dør i livets vår. Stjerner lyser hvite.

Kanskje at du engang får myrtekransen i ditt hår. Kanskje etter dagens dåd, får ditt hår en sølvertråd. Noen kommer, noen går. Noen dør i livets vår. Stjerner lyser hvite.

Hvor du tramper sti og vei følger mange etter deg. Sørg for at det alltid gror blomster i ditt plogjerns spor. Noen kommer, noen går. Noen dør i livets vår. Stjerner lyser hvite.

Livet vever på sin vev. Hva du gjorde, tenkte, skrev; Alle ting i veven står. Livets skyttel går og går. Noen kommer, noen går. Noen dør i livets vår. Stjerner lyser hvite.
"Vuggeviser", av Jens Gundersen. Finnes i "Verden i sang", Norsk Musikkforlag A/S

Lystening

Gudstjeneste-/møteleder inviterer til lystenning for noen en tenker på som er berørt av hiv og aids. Lokalt band spiller mens det tennes lys. Forsangere leder sangen.

Sanger under lystenningen

Å Gud hør vår bønn, å Gud hør vår bønn
Når vi ber, gi oss svar!
Å Gud hør vår bønn, å Gud hør vår bønn
Kom og vær du oss nær!

Vem kan segla förutan vind
Vem kan ro utan åror
Vem kan skiljast från venen sin
Utan at fella tårar

Jag kan segla förutan vind
Jag kan ro utan åror
Men ei skiljast från venen min
Utan at fella tårar

Tekstlesning 'Livskraft' av Nelson Mandela

Vår dypeste frykt er ikke vår utilstrekkelighet.
Vår dypeste frykt er at vi er kraftfulle uten grenser.
Det er vårt indre lys, ikke mørket som skremmer oss mest.
Du tenker: Hvem er jeg som våger å tro at jeg er genial, praktfull, fantastisk?
Jeg spør: Hvem er du, som ikke våger å være alt dette?
Du er et barn av Gud.
Å gjøre deg selv liten, gjør ikke verden bedre.
Det finnes ingen klokskap i å gjøre deg selv liten,
for at andre ikke skal føle seg usikre i ditt nærvær.
Vi er født til å bekrefte Guds storhet,
slik den lever i våre hjerter.
Og Guds storhet finnes ikke bare i noen av oss,
den finnes i alle.
Og slik vi lar vårt indre lys skinne,
slik gir vi andre mennesker rett til å gjøre det samme.
Når vi frigjør oss fra frykten,
frigjør vår tilstedeværelse automatisk andre.

Sang: Lær meg å kjenne dine veie (NoS 312)

Tekstlesning 1. Mosebok 32,24-31

Preken

Joh 11: 17-44 Lasarus død og oppstandelse

Preken kan holdes av prest eller en annen som er berørt av hiv og aids.

Korsang eller instrumentalmusikk.

En gruppe går opp midtgangen i prosesjon og lager en sløyfe av mennesker rundt alteret.

Forbønn

L = liturg, A + B + C = mennesker fra lokalmiljøet.

L: *La oss be! Kjære himmelske Far, din godhet er stor og din barmhjertighet kjenner ingen grenser. Vi ber om at du må se i nåde til oss syndige mennesker som gjør deg imot og som tenker mer på oss selv en andre. Vi kommer fram for ditt åsyn ...*

A: More than 40 million people are hivpositive throughout the world today. Many nations are severely hurt. Children are becoming orphans, women are turning into widows, men are losing their wives, lovers have been torn apart! How much longer do we have to suffer?

B: Det siste året fikk 246 personer i Norge hivdiagnosen. Det har aldri blitt diagnostisert så mange i Norge noe år. Det trengs mer offentlige midler til opplysningsarbeidet!

C: Ennå opplever hiv-positive å måtte bære mer enn en sykdom; mange blir stemplet og møtt med fordommer. Hvorfor er ennå så mange mer opptatt av hvordan man er blitt smittet enn hvordan man har det?

L: *Kjære Gud, hva skal vi svare ...*

A: Why doesn't the pharmaindustry produce medicine which the poorer countries can afford?

B: Hvorfor er det så vanskelig å utvikle medisiner uten store bivirkninger?

C: Hvorfor er folk mer interessert i viruset enn i personene som er smittet? Hvorfor opplever hivpositive seg ofte så urene?

L: *Herre, du hører alle disse spørsmålene. Noen av spørsmålene kan sikkert mennesker svare på, men nok en gang spør vi og ber vi med Davids ord; 'Hvor lenge, Herre, vil du glemme meg for alltid?' Eller med Jobs ord; 'Er det noe håp for meg?' 'Se hit og svar meg, Herre, min Gud! La øynene mine få glansen tilbake så jeg ikke sovner inn i døden!'*

A: We call upon political, religious and humanitarian leaders to stand together in the struggle against aids and its consequences. The world community must take its responsibility.

B: Det er mange mennesker som har engasjert seg i kampen mot aids. Og det er mange som er utbrent og utslitt. Det trengs mer ressurser i dette arbeidet – dette er et offentlig ansvar!

C: Mange hivpositive har gitt mye av sin tid i denne kampen. Mange av dem er døde og savnes inderlig. Vi trenger mer overskudd, mer energi...

L: Herre Gud, vi trenger et samfunn som ser utfordringen. Vi trenger en kirke som har kjærlighetsbudet som sitt øverste bud. Vi trenger frie organisasjoner som engasjerer seg i kampen mot aids. Vi trenger mennesker som ser seg selv i andres skjebne ...

A: We are worried about the future for many people, families, villages, cities and countries ...

B: Vi er bekymret over at så mange ikke tenker sikker sex ...

C: Hivpositive er bekymret over om de noen gang igjen skal få oppleve varme, nærhet og sex...

A: We are concerned about the fact that so many men are unwilling to use condoms and practice safe sex ...

B: Mange kvinner og barn blir smittet ved voldtekt og overgrep ..

C: Mange blir smittet 'bare' fordi de har elsket noen ...

A: The prospects of the aids disease is frightening and not fully comprehensible ...

B: Det er mange som har mistet mange venner, familiemedlemmer, kollegaer ...

C: Det er mange som har mistet selvfølelsen, selvrespekten, stoltheten, motet ...

L: Gud, vi ber bare om det du sier du er; om kjærlighet. Vi leter etter deg, Gud, som sier du finns i virkeligheten. Og vi banker på i din kirke som vi håper kan romme alle som ønsker å være i den.

A: We are thankful about the fact that thousands of people throughout the world dedicate their lives in the struggle against aids.

B: Vi vil peke på alle de som i Norge med sin frivillige innsats har vært med på å informere om hiv, trøstet de syke, stått på for hiv-positives rettigheter, bidratt sosialt og på andre måter har vist sin solidaritet.

C: Midt i bekymringene, angsten og lidelsene er det mye humor, glede, utfordringer og håp. Man blir kjent med så mange flotte personer.

A: Take a look at all the brave people ...

B: Se på alt det vakre i mennesket ...

C: Se på det stolte i deg ...

Sang: Syng lovsang hele jorden (Salmer 97nr. 230)

Eller

Gje meg handa di ven

Gje meg handa di, ven, når det kvelder, det blir mørkt og me treng ei hand.

La dei ljose og venlege tankar fylgje oss inn i draumars land.

Ref:

Lat varmen frå ein som er glad i deg tenne stjerner i mørkaste natt.

Gje meg handa di, ven, når det kveldar, det blir mørkt og me treng ei hand.

Varme tankar og hender som trøystar er som sol over frosen jord.

Kjenne varmen frå ein som er nær deg gjev langt meire enn store ord!

Tekst: Sondre Brattland. Melodi: irsk

L: *Du høyeste kraft, hjelp oss til å se og respektere den enkeltes tro, håp og kjærighet. Hjelp oss til å formidle disse verdier til hverandre slik at livet blir lettere å bære. Hjelp oss til ikke å gi opp kampen før vi er blitt velsignet! Vi ber med de ordene Jesus lærte disiplene:*

Fadervår

Fadervår, du som er i himmelen!
La ditt navn holdes hellig.
La ditt rike komme.
La din vilje skje på jorden som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød.
Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere.
Led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde.
For riket er ditt, makten og æren i evighet. Amen.

Sang: *Cantai ao senhor / Kom syng for vår Gud (Salmer 97 nr. 89)*

Utsendelsen

Velsignelsen

3 x 3 klokkeslag

Sang: *We shall overcome (stående)*

Prosesjonen med alle de medvirkende begynner å gå ut etter tredje vers.

We shall overcome, we shall overcome, We shall overcome some day,
Oh deep in my heart I do believe. We shall overcome some day.

We shall all be free, we shall all be free, We shall all be free some day,
Oh deep in my heart I do believe. We shall all be free some day

We will live in peace, we will live in peace, we will live in peace some day,
Oh deep in my heart I do believe. We will live in peace some day.

We'll walk hand in hand, we'll walk hand in hand, we'll walk hand in hand some day,
Oh deep in my heart I do believe. We'll walk hand in hand some day.

The Lord will see us through, the Lord will see us through, the Lord will see us through
some day, Oh deep in my heart I do believe. The Lord will see us through some day.

Etter Gudstjenesten kan det være fakkeltog eller annen markering.

Bønner og salmer

Sammen, ikke alene!

Hele menneskehetens Gud!
I en verden full av frykt,
åpne våre hjerter for din kjærighet.

Skjønt vi vandrer i ensomme og isolerte dalstrøk,
åpne vårt sinn for ditt håp.
Når vi søker stier i mørket.
åpne våre øyne for ditt lys.

Vi vender oss fra hat mot kjærighet.
Vi vender oss fra skepsis og intoleranse mot forståelse.
Som søstre og brødre sier vi ja til innlevelse, medfølelse og barmhjertighet.
Sammen, ikke alene, ber vi om din fred.

- Linda Jones. Cafod 2003. Oversatt av Estrid Hessellund

Du ble fordømt, gode Mester

Du ble fordømt, gode Mester.
Du spiste med syndere.
Du rørte ved de urene.
Du krenkede den alminnelige anstendighet.

Vi trodde du kom for å velsigne oss,
men du blir ved med å gå til dem vi ikke forstår,
dem vi ikke stoler på, dem vi er redde for.

Vi vil at du skal bekrefte våre fordømmer,
men du splintrer dem og bryter dem i stykker.
Samaritanere, barn, spedalske, kvinner,
tollere, en syk venn og en død datter
det var dem du velsignet, helbredet og brydde deg om.
Dem vi tar avstand fra, dem er det du berører.

Vi protesterer mot deg,
ikke sikre på at vi kan følge deg på denne måten,
ikke villige nok til å endre på det vi alltid har lært,
ikke åpne nok til å se dybden og bredden av din nåde.

Tilgi oss, Jesus!

Vend vår motvilje til handlinger preget av mot.
Vend vår oppførsel til innlevelse og barmhjertighet.
Vend vår fordømmelse av andres feil til erkjennelse av vår egen feilbarlighet,
slik at vi i vår mangel på kjærighet
forstår din nåde og barmhjertighet

og tar ved lære av den.

Amen.

- Ecumenical Worship Service for World Aids Day 2002.

Har vi sten i våre hender når vi møter den som falt?

Har vi sten i våre hender når vi møter den som falt?

Har vi dom i våre øyne, så vårt blikk blir hardt og kaldt?

Har vi glemt vår egen krise og vårt eget nederlag

og det regnskap vi må vise på vår egen oppgjørs dag?

Vi vil slippe våre stener. Vi vil rekke frem vår hånd.

Kristus mildner våre øyne, når han gir oss av sin ånd.

Vi har alle falt i støvet. Alle trenger vi en bror.

Han som elsket, ber oss prøve å gi varme til vår jord.

- Liv Nordhaug 1971. Norsk salmebok nr. 709

Må Gud, vår barmhjertige og kjærlige skaper velsigne oss

Må Gud, vår barmhjertige og kjærlige skaper velsigne oss

og fyller oss med medlidenhet, varme, og kjærlighet

for alle verdens barn.

Må Kristus, vår Frelser, velsigne oss

og gi oss styrke til å fordømme utnyttelse og vold

mot alle verdens barn.

Må den Hellige Ånd velsigne oss

og sende oss ut til å arbeide for en verden,

der ingen barn mangler mat, husly, helsetjenester, utdanning eller kjærlighet,

og der hvert barn blir respektert, beskyttet og verdsatt.

I den Hellige, Treenige Guds navn.

Amen

- Gudstjenestemateriell til U-landssøndagen oktober 2003.

Det finnes flere liturgiske byggeklosser på Kirkens u-landsinformasjons (KUI) hjemmeside. Se: www.kui.no